

ZWART IN NEDERLAND*

Over slavernij, racisme & zwarte Nederlanders

1. Algemeen
  - Kleding & haardracht
  - Humor
  - Etnisch gemengde relaties
2. Geschiedenis
  - Lokaal
3. Slavernij
  - Slavernij regionaal & lokaal
  - Slavernij & familiegeschiedenis
4. Racisme, discriminatie & stereotypering
  - Zwarte Piet
  - Registratie & etnisch profileren
  - Etniciteit, racisme & racismebestrijding lokaal
5. Black Lives Matter
6. Afrikanen in Nederland
  - Vluchtelingen
  - Angola
  - Burundi
  - Eritrea
  - Ethiopië
  - Ghana
  - Kaapverdië
  - Namibië
  - Nigeria
  - Oeganda
  - Senegal
  - Soedan
  - Somalië
  - Zuid-Afrika
7. Surinamers & Antillianen in Nederland
8. Zwarte vrouwen
  - Ayaan Hirsi Ali
9. Voeding
10. Taal, kunst & cultuur
11. Media
12. Politiek & bestuur
13. Religie
14. (On-)gezondheid & zorg
15. Onderwijs & wetenschap
16. Arbeidsmarkt
17. Sport
18. Internationaal perspectief & overige publicaties
19. Bibliografische overzichten
20. Nieuwsbrieven, tijdschriften, blogs & podcasts
21. Websites

-----

1. ALGEMEEN.

Rachida Azough & Anil Ramdas (Red.), **Weg uit Babylon**
Verhalen en essays over culturele miscommunicatie.
Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Augustus. 2008. 176 blz.

Bundel met 24 bijdragen van o.a. Fouad Laroui, Ellen Ombre, Ewoud Sanders, Arnon Grunberg, Lieve Joris & Chris Keulemans.

Christopher R. Bagley, **The Dutch Plural Society**
A Comparative Study in Race Relations.
London: Oxford University Press for the Institute of Race Relations. 1973. XIV, 293 p.

Ymke de Bruijn, Rosanneke A. G. Emmen & Judi Mesman, **Maternal Attitudes Toward Child Interethnic Relations in the Netherlands**
Facilitating Intergroup Contact Effects?
In: Journal of Social and Personal Relationships. (39)8. 2022. p. 2316–2339.

Bas Dikmans, **'Everyday Racism', 'White Innocence', and Postcolonial Society**
A Deeper Look into the Dutch Cultural Archive.
In: Journal of Critical Race Inquiry. (7)1. 2020. p. 46-66.

Robert Nicolaas Eisinga & Petrus Lambertus Henricus Scheepers, **Etnocentrisme in Nederland**
Theoretische en empirische modellen.
Nijmegen: Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen. 1989. 296 p.

Proefschrift Katholieke Universiteit Nijmegen.

Mitchell Esajas & Jessica de Abreu, **The Black Archives**
Exploring the Politics of Black Dutch Radicals.
In: Open Cultural Studies. 3. 2019. p. 402-413.

L. Hagendoorn & J. Hraba, **Foreign, different, deviant, seclusive and working class**
Anchors to an ethnic hierarchy in The Netherlands.
In: Ethnic and Racial Studies. (12). 1989. p. 441-468.

Palau Holst, **Us and Them:**
Experiences with Polarization Dynamics from the Perspective of Black Migrant Communities in The Netherlands.
Nijmegen: Radboud University. Faculteit der Managementwetenschappen. Human Geography Conflicts, Territories and Identities. Masterthesis. August 2020. 82 p.

D. G. Hondius, **Race and the Dutch**
On the Uneasiness Surrounding Racial Issues in the Netherlands.
In: Sharam Alghasi, Thomas Hylland Eriksen & Halleh Ghorashi (Eds.), *Paradoxes of Cultural Recognition: Perspectives from Northern Europe*.
Farnham/Burlington: Ashgate Publishing. 2009. p. 39-58.

D. G. Hondius, **Denken over 'ras'**
De ambivalente zoektocht naar antropologische helden.

In: M. Grever, I. de Haan, D. Hondius & S. Legêne (Red.), Grenzeloze gelijkheid. Historische vertogen over cultuurverschil. Amsterdam: Bert Bakker. 2011. blz. 98-112.

Jeroen Kapelle & Dirk J. Tang, **Zwart**

Sambo, Tien kleine negertjes, PijpjeDrop, Pompennikkel en anderen.

Het beeld van de zwarte mens in de Nederlandse illustratiekunst 1880-1980.

Den Haag: Uitgeverij d'jonge Hond. September 2008. 98 blz.

Aan de hand van afbeeldingen wordt beschreven hoe het beeld van de zwarte mens op illustraties in boeken voor kinderen en voor volwassenen zich in honderd jaar heeft ontwikkeld. Van karikatuur tot stereotype figuur, in verhalen over bijvoorbeeld Sambo, Epaminondas en de populaire lappenpop Golliwog. Maar ook Jan Compagnie verschijnt, het zwarte vriendje van Michiel de Ruyter.

Reinout Kleinhans, Mark van Ostaijen, Kimberly Seibel (Red), **De migratie-samenleving**

Migratie en diversiteit als gordiaanse knoop.

Den Haag: Boom Uitgevers. Augustus 2022. 132 blz.

Berthold van Maris, **Witte bruidsjurken en zwarte magie**

De gevoelswaarde van zwart en wit.

In: Onze Taal. (87)4. April 2018. blz. 20-22.

Egbert Alejandro Martina & Patricia Schor, **White Order**

The Racialization of Public Space in the Netherlands.

In: Dedalus. (19). 2015. p. 161-188.

Pascal Nieskens, **Feeling Dutch but also perceived as such?**

Experiences of racial microaggressions and their workrelated consequences for Dutch Asian and Afro transracial adoptee workers in predominantly Dutch White workplaces.

Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Sociologie. Master thesis. Juni 2022. 77 blz.

Anousha Nzume, Ebissé Wakjira-Rouw, Mariam El Maslouhi (Red.), **De goede immigrant**

23 visies op Nederland.

Amsterdam / Antwerpen: Uitgeverij Pluim. Juli 2020. 200 blz.

O.a. Clark Accord, Richard Kofi, Tirsa With, Dino Suhonic, Zaire Krieger.

Martin Schouten, **Kleur**

Hoe blank, bruin & zwart in Nederland over elkaar denken & met elkaar omgaan. Interviews.

Amsterdam: De Bezige Bij. 1994. 281 blz.

Prof. dr. Baldwin Van Gorp, drs. Marie Figoureux, drs. Anneleen Vandekeybus, **De verbindende samenleving**

Zestien brillen om naar multiculturaliteit in Nederland te kijken.

Leuven: Instituut voor Mediastudies. Juni 2018. 93 blz.

Onderzoek uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in Den Haag door het Instituut voor Mediastudies van de KU Leuven.

Romy Vermeer, **To be Dutch is to be White**

A qualitative research about how white and young Dutch people see their own Dutchness and who they consider to be included within this Dutchness.
Rotterdam: Erasmus University. Sociology. Master Thesis. June 2022. 30 p.

Hans Vermeulen, **Etnisch-culturele diversiteit als 'feit' en norm**

Amsterdam: Vossiuspers UvA. 2001. 33 blz.

Inaugurele rede Universiteit van Amsterdam.

M.F. Weiner, **The demography of race and ethnicity in the Netherlands**

An ambiguous history of tolerance and conflict.

In: The International Handbook of the Demography of Race and Ethnicity. 2015.
p. 575-596.

Melissa F. Weiner & Carmona BáezAntonio (Eds.), **Smash the Pillars**

Decoloniality and the Imaginary of Color in the Dutch Kingdom.

Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield. June 2018. 276 p.

Bijdragen van Artwell Cain, Jessica de Abreu, Teresa Maria Díaz Nerio, Mitchell Esajas, Quinsy Gario, Halleh Ghorashi, Francio Guadeloupe, Gloria Holwerda-Williams, Guno Jones, Lianne Leonora, Teresa E Leslie, Egbert Alejandro Martina, Kwame Nimako, Patricia Schor, Jennifer Tosch, Gloria Wekker.

---- *Rec.:* Markus Balkenhol, *Smash the Pillars*.

In: *Etnofoor*. Race-ism. (30)2. 2018. p.101-106.

---- *Rec.:* Allison Blakely, *Smash the Pillars: Decoloniality and the Imaginary of Color in the Dutch Kingdom*, by Melissa F. Weiner & Antonio Carmona Báez (Eds.)

In: *New West Indian Guide / Nieuwe West-Indische Gids*. (93)3/4. 2019. p. 369-370.

G.D. Wekker, C. Åsberg, I. van der Tuin & N. Frederiks, **Je hebt een Kleur, maar je bent Nederlands**

Identiteitsformaties van Geadopteerden van Kleur.

Utrecht: University of Utrecht. Een rapport van de Leerstoelgroep Gender Studies, gesubsidieerd door de Wetenschapswinkel. 2007.

Stephanie Collingwoode Williams, **From half to whole**

Black-White Biraciality in The Netherlands: experiences in negotiating racialized identities.

Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Graduate School of Social Sciences. Cultural and Social Anthropology. Masterthesis. June 2019. 81 p.

Marleen de Witte, **Heritage, identity and the body in Afro-Dutch self-styling**

In: *Jahrbuch für Europäische Ethnologie Dritte Folge 12–2017*. Brill Schöningh, 2017. p.127-145.

Marleen de Witte, **Black citizenship, Afropolitan critiques**

Vernacular heritage-making and the negotiation of race in the Netherlands.

In: *Social Anthropology/Anthropologie Sociale*. (27)4. 2019. p. 609–625.

D. Yanow, M. van der Haar & K. Völke, **Troubled taxonomies and the calculating state**

Everyday categorizing and “race-ethnicity”—the Netherlands case.

In: Journal of Race, Ethnicity, and Politics. (1)2. 2016. p.187-226.

Renée Zonneveld, Susanne B. E. Brand & Byron G. Adams, **Identity experiences of black people in the Netherlands**

In: Journal of Psychology in Africa. (27)2. 2017. p.141-149.

Diaspora in Action

Twenty Success Stories from Diaspora Experts.

The Hague: International Organization for Migration / Connecting Diaspora for Development (CD4D) / Ministerie van Buitenlandse Zaken. 2023. 43 p.

Neger-nummer

De Groene Amsterdammer. Weekblad voor Nederland.

19 april 1930. 36 blz.

--- Jac. Aalderink, Kunst en Kunstnijverheid der Negers. blz. 4-5.

--- C.K. Kesler, De Negers in onze West. blz. 8-9.

--- Lou Lichtveld, De nieuwe Negertaal. blz. 10.

--- Kees van Bruggen, Negerbal. blz.15.

--- Carel van Lier, De kunst der negers. blz. 17.

--- Alb. Plasschaert, Het schilderen naar negers. blz. 18-19.

--- Dr. A. Perdeck, iets over zwarte schrijvers. blz. 21.

--- Herman Wachter, Nieuwe en oude negerkunst. blz. 25.

--- Albert Helman, Ebenhezer ziet de nieuwe mensch. blz. 28-29.

--- Constant van Wesseem, Neger-Muziekinstrumenten. blz. 31.

--- H.A. Meerum Terwogt, De Neger en de Sport. blz. 33.

--- Melis Stoke, De negers in ons huiselijk verkeer. blz.36.

Over grenzen

Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie 2012, Deel 66.

Den Haag: Centraal Bureau voor Genealogie. 2012. 238 blz.

--- André R.M. Pakosie, Onbedoelde zoektochten naar onze Afrikaanse herkomst. blz.131-154.

--- Leendert Brouwer, Namen van buitenlanders in ons binnenland. blz.155-169.

--- Jean Jacques Vrij, Namen uit Suriname. blz.169-173.

--- Christel Monsanto, Antilliaanse namen. blz.174-176.

Kleding & haardracht

Ninke Bloemberg, Janice Deul, Anne-Karlijn van Kesteren & Hans Schopping,

Voices of Fashion

Black Couture, Beauty & Styles.

Zwolle: Waanders Uitgevers. 2021.160 p.

Uitgave naar aanleiding van de gelijknamige tentoonstelling van 13 februari tot en met 24 mei 2021, in het Centraal Museum, Utrecht.

Tekst in het Engels en Nederlands.

Bijdragen van Munganyende Hélène Chrystelle, Aspha Bijnaar, Ninke Bloemberg, Beau de Bruijn, Janice Deul, Roosanne Goudbeek, Erica de Greef, Bethann Hardison, Angela Jansen, Afaina de Jong, Carlien de Jong-Macnack, Anne-Karlijn

van Kesteren, Darnell-Jamal Lisby, Alma Mathijssen, Noa Meihuizen, Bart Rutten, Elizabeth Way, Darwin Winklaar, Derek Westervelt.

Ella Broek, **Goma Weri**

Techniek en beleving van Afro-Surinaamse klederdracht.
Edam: LM publishers. 2022. 239 blz.

Beschrijving van de Afro-Surinaamse klederdracht aan de hand van persoonlijke verhalen en historische en wetenschappelijke beschouwingen. Met kleurenfoto's.

Janice Deul & Sandra Sprott, **Little black hair book**
Schiedam: De Boekfabriek. 2015. 180 blz.

Nederlandse vrouwen en mannen met niet-westers kroes- en krulhaar vertellen wat hun kapsel voor hen betekent en over de verzorging ervan. Met portretfoto's in kleur.

Joy Lin Jones, **Van Afro tot en met DreadZ**
Handige tips en interessante info.
Noord-Scharwoude: Kirja. 2005. 185 blz.

Informatie in woord en beeld over de verzorging van hoofdhaar, met name afrohaar.

Palesa Mashigo, **When They See Our Hair**

Detangling the roots of racial representation in The Netherlands through the imagery of Black hair salons in Amsterdam, The Hague and Rotterdam.
Rotterdam: Erasmus Universiteit. Erasmus School of History, Culture and Communication. Media, Culture & Society. Master Thesis. June 2020. 83 p.

Christine van Russel-Henar, **Angisa tori**
De geheimtaal van Suriname's hoofddoeken.
Paramaribo: Stichting Fu Memre Wi Afo, 2019. 167 blz.

Over de geschiedenis van de klederdracht van de Afro-Surinaamse vrouw. Het boek bevat beschrijvingen en illustraties van de angisa (hoofddoek), die als belangrijkste onderdeel van de creoolse klederdracht voor vrouwen geldt. Aan dit kledingstuk zijn veel verhalen en wijsheden verbonden.

Humor

G. Kuipers, **The difference between a Surinamese and a Turk**
Ethnic jokes and the position of ethnic minorities in the Netherlands.
In: International Journal of Humor Research. (13)2. 2000. p. 141-176.

G. Kuipers, **De strenge regels van de etnische grap**
Over de gevaren en de noodzaak van humor in een multiculturele samenleving.
In: Migrantenstudies. (21)4. 2005. p. 194-204.

Giselinde Kuipers & Barbara van der Ent, **Etnische humor en etnische relaties**
Moppen over buitenlanders en etnische groepen in Nederland, 1995-2012.
In: Sociologie. (12)2. 2016. p.169-200.

N. de Zeeuw, **'If it's a bad joke, is it still a joke?'**

A qualitative analysis of ethnic humor (de)legitimation by white Dutch students.
Utrecht: Utrecht University. Intercultural Communication. Master Thesis. April 2020.
50 p.

Etnisch gemengde relaties

Marga Altena, **A true history full of romance**

Mixed marriages and ethnic identity in Dutch art, new media, and popular culture (1883-1955).

Amsterdam: Amsterdam University Press. 2012. 183 p.

Emma-Lee Amponsah, **Mixed couples, mixed feelings**

Feelings of white supremacy and black inferiority amongst black-white couples in Belgium and the Netherlands.

In: Tijdschrift voor genderstudies. (20)2. 2017. p.165-181.

Betty de Hart, **Onbezonnen vrouwen**

Gemengde relaties in het nationaliteitsrecht en het vreemdelingenrecht.

Amsterdam: Aksant. Februari 2003. 288 blz.

Proefschrift Katholieke Universiteit Nijmegen.

B. de Hart, **The Odd Couple:**

Gender, Securitization, Europeanization, and Marriage of Convenience in Dutch Family Migration Policies (1930–2020).

In: A.-M. D'Aoust (Ed.) Transnational Marriage and Partner Migration: Constellations of Security, Citizenship, and Rights. New Brunswick. 2022. p. 31–48.

B. de Hart & J. Woesthoff, **'Doomed to Fail'**

Dutch and West German Consulates Warning Against Mixed Marriages, 1950s–70s.

In: Journal of Contemporary History. (58)4. 2023. p. 697-717.

G. Jones & B. de Hart, **(Not) Measuring Mixedness in the Netherlands**

In: Z.L. Rocha & P.J. Aspinall (Eds.). The Palgrave International Handbook of Mixed Racial and Ethnic Classification.

Cham: Palgrave Macmillan. 2020. p. 367-387.

D. G. Hondius, **Gemengde huwelijken, gemengde gevoelens**

Aanvaarding en ontwijking van etnisch en religieus verschil in naoorlogs Nederland.

Den Haag: Sdu Uitgevers. April 1999. 420 blz.

Tweede gewijzigde druk: 2001. X, 425 blz.

Dissertatie Universiteit van Amsterdam.

Lisa Lankwarden, **De Liefdesrelatie met Discriminatie**

Een onderzoek naar het effect van relatiestatus op het ervaren van rassen-discriminatie onder niet-westerse allochtone Nederlanders.

Utrecht: Universiteit Utrecht / Radar. Masterthesis. Juni 2015. 55 blz.

Albert de Leeuw & Yvonne Zoethout, **Uit de wereld**

[Lochem:] Komma. Mei 2023. 187 blz.

25 jongvolwassenen met een gemengde achtergrond bieden een inkijk in hun leven.

Y.M. (Yoanne) Najoe, **Mogelijke interetnische partners vanuit het perspectief van Marron-vrouwen in Nederland**

Rotterdam: Erasmus University. Faculteit der Sociale Wetenschappen. Sociology. Masterscriptie Grootstedelijke Vraagstukken en Beleid. February 2012. 69 p.

Eddy del Prado, **Be Mixed!**

14 recepten voor een gelukkig leven.

Almere: Eddy del Prado. 2018. 161 blz.

Interviews met veertien stellen waarvan de partners een verschillende etnische afkomst hebben over hun keuze voor elkaar en waar ze persoonlijk en maatschappelijk tegenaan lopen bij hun keus.

Sanne Smith, Ineke Maas & Frank van Tubergen, **Irreconcilable differences?**

Ethnic intermarriage and divorce in the Netherlands, 1995–2008.

In: Social science Research. (41)5. 2012. p.1126-1137.

Eumirel Steward, **Verbroken interetnische partnerrelaties**

De rol van cultuur in relaties tussen Surinaams-Creolen van de tweede generatie en Nederlanders.

Rotterdam: Erasmus Universiteit. Faculteit der Sociale Wetenschappen. Sociologie. Masterscriptie. November 2005. 81 blz.

J. Tolsma, M. Lubbers & M. Coenders, **Ethnic Competition and Opposition to Ethnic Intermarriage in the Netherlands**

A Multi-Level Approach.

In: European Sociological Review. (24)2. 2008. p. 215.

J.S. With, **Rassenvoorkeur bij partnerkeuze:**

Een onderzoek over gemengde relaties c.q. huwelijken van Nederlanders en Surinamers of Antillianen in de steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. Utrecht: J.S. With. 1981.

2. GESCHIEDENIS

James Forsyth Anderson, **'Hidden in Plain Sight'**

Re-writing a Dutch Colonial Legacy in the Black Heritage Amsterdam Tour.

Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Faculteit der Geesteswetenschappen. Arts & Culture. Master Thesis. June 2017. 71 p.

Original filename: Anderson_10417494_rMA Thesis.docx.

Markus Balkenhol & Yannick Coenders, **Metahistory as diaspora practice:**

Mobilising the Dutch black radical tradition.

In: Journal of Ethnic and Migration Studies. (47)18. 2021. p. 4256-4268.

Allison Blakely, **Blacks in the Dutch world**

The evolution of racial imagery in a modern society.

Bloomington: Indiana University Press. 1993. XIX, 327 p.

---- Rec.: Harvey M. Feinberg, Book Reviews: 'Blacks in the Dutch World: The Evolution of Racial Imagery in a Modern Society,' by Allison Blakely. In: *International Journal of African Historical Studies*. (28)3. 1995. p. 599-602.

---- Rec.: R. Shell, Allison Blakely, Blacks in the Dutch World. In: *Contemporary Sociology*. (24)5. September 1995. p. 592-594.

A. Blakely, **African Diaspora in the Netherlands**

In: M. Ember, C.R. Ember & I. Skoggard (Eds.), *Encyclopedia of Diasporas*. Boston, MA. Springer 2005. p. 593-602.

David de Boer & Geert Janssen (Red.), **De vluchtelingenrepubliek**

Een migratiegeschiedenis van Nederland.

Amsterdam: Prometheus. 2023. 287 blz.

Ernst van den Boogaart, **Colour Prejudice and the Yardstick of Civility the Initial Dutch Confrontation with Black Africans 1590-1635**

In: Robert Ross (Ed.), *Racism and Colonialism. Essays on Ideology and Social Structure*. Den Haag, 1982. p. 33-54.

Ulbe Bosma, **Terug uit de koloniën**

Zestig jaar postkoloniale migranten en hun organisaties.

Amsterdam: Bert Bakker. Februari 2009. 447 blz.

Michel Doortmont & Natalie Everts, **Onzichtbare Afrikanen**

Euro-Afrikanen tussen de Goudkust en Nederland, 1750-1850.

In: Marjolein 't Hart, Jan Lucassen, Henk Schmal (Red.), *Nieuwe Nederlanders Vestiging van migranten door de eeuwen heen*.

Amsterdam: Stichting beheer IISG. SISWO / Instituut voor Maatschappijwetenschappen. 1996. blz. 81-100.

Armando Ello & Griselda Molemans, **Zwarte huid, oranje hart**

Afrikaanse KNIL-nazaten in de diaspora.

Zwolle: d' Jonge Hond. 2010. 311 blz.

In de negentiende eeuw namen enkele duizenden Afrikanen uit Goudkust dienst in het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger; enkele tientallen van hun (Indo-Afrikaanse) nazaten vertellen hun levensgeschiedenis.

Gerlov van Engelenhoven, **Postcolonial Memory in the Netherlands**

Meaningful Voices, Meaningful Silences.

Amsterdam: Amsterdam University Press. December 2022. 161 p.

Idesbald Goddeeris, **Mapping the Colonial Past in the Public Space**

A Comparison between Belgium and the Netherlands.

In: *BMGN -The Low Countries Historical Review*. (135)1. 2020. p.70-94.

Lex Heerma van Voss, Marjolein 't Hart, Karel Davids, Karwan Fatah-Black, Leo

Lucassen & Jeroen Touwen (Red.), **Wereldgeschiedenis van Nederland**

Amsterdam: Ambo|Anthos. 2018. 750 blz.

Met bijdragen van o.a. Martine Gosselink, Beatrice de Graaf, Lotte Jensen, Gert Oostindie, Lodewijk Petram, Suze Zijlstra.

--- Mark Ponte, 1656 - 'Twee mooren in een stuck van Rembrandt'. blz. 265-269.

Lex Heerma van Voss, Nadia Bouras, Marjolein 't Hart, Manon van der Heijden & Leo Lucassen, **Nog meer wereldgeschiedenis van Nederland**
Amsterdam: Ambo|Anthos. 2022. 719 blz.

Uitgave kwam tot stand in samenwerking met het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis en Cultuur en het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis.

D.G. Hondius, **Zwart en wit, licht en donker, blank en zwart**

Tolerantie en de omgang met zichtbaar verschil in de Nederlandse geschiedenis.
Ministerie van Justitie, Conferentie 'Een ander justitie'.
Den Haag: Ministerie van Justitie. 2008. blz. 83-93.

Dienke Hondius, **Blacks in early modern Europe**

New research from the Netherlands.

In: Black Europe and the African Diaspora. 2009. p. 29-47.

D.G. Hondius, **De 'donkere dimensie' van de Nederlandse geschiedenis**

De historiografie van Afrikanen in de Nederlanden.

In: M. Soeting & A. Ribberink (Red.), Biografie Bulletin. 2009. blz. 21-25.

D.G. Hondius, **Het slavernijverleden achter de Hollandse horizon**

In: I. de Haan, P. den Hoed, & H. te Velde (Red.), Een nieuwe staat. Het begin van het Koninkrijk der Nederlanden.

Amsterdam: Prometheus / Bert Bakker. 2013. blz. 182-187.

Maartje Janse, **De afschaffers**

Publieke opinie, organisatie en politiek in Nederland 1840-1880.

Amsterdam: Wereldbibliotheek. 2007. 395 blz.

Jorien Jas & Ton Schoenmakers, **Slang, esculaap en gaper**

Medisch-farmaceutische symbolen.

-- Mijdrecht: Roche Nederland / Kruidvat. 1993. 173 blz.

-- Renswoude: Watson. 2003. 159 blz.

Rudie Kagie, **De eerste neger**

Herinneringen aan de komst van een nieuwe bevolkingsgroep.

-- Houten: Het Wereldvenster. 1989. 138 blz.

-- Amsterdam: Mets & Schilt. 2006. 283 blz.

W. M. J. van Kessel, **The Black Dutchmen**

African Soldiers in the Netherlands East Indies.

In: Merchants, missionaries and migrants: 300 years of Dutch-Ghanaian relations.
2002. p.133-143.

Ineke van Kessel, **Zwarte Hollanders**

Afrikaanse soldaten in Nederlands-Indië.

Voorwoord Arthur Japin.

Amsterdam: KIT-Publishers. 2005. 303 blz.

--- Ebook. 2013.

Geschiedenis van de Afrikaanse soldaten die in de negentiende eeuw werden geworven voor dienst in het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger.

Mieke Kirkels, **Kinderen van zwarte bevrijders**

Een verzwegen geschiedenis.

Nijmegen: Uitgeverij Vantilt. 2017. 192 blz.

--- Daisy streaming audio (07 uur, 30 minuten). 2017. Dedicon, Grave.

---- *Rec.*: Allison Blakely, Mieke Kirkels and Chris Dickon. Dutch children of African American liberators: Race, military policy and identity in World War II and beyond. In: *Canadian Journal of Netherlandic Studies*. (42)1. 2022. p. 267-274.

Geschiedenis van de kinderen die aan het eind van de Tweede Wereldoorlog in Limburg zijn verwekt door zwarte militairen uit het Amerikaanse leger.

Susan Legêne, **Spiegelreflex:**

Culturele sporen van de koloniale ervaring.

Amsterdam: Bert Bakker. September 2010. 293 blz.

Jan Lucassen & Leo Lucassen, **Vijf eeuwen migratie**

Een verhaal van winnaars en verliezers.

Amsterdam: Atlas contact. 2018. 367 blz.

--- Ebook. 2018.

Bewerking van Winnaars en verliezers: een nuchtere balans van vijfhonderd jaar immigratie. Amsterdam: Bert Bakker. 2011.

Herman Obdeijn & Marlou Schrover, **Komen en gaan**

Immigratie en emigratie in Nederland vanaf 1550.

Amsterdam: Bert Bakker. 2008. 412 blz.

J.S. Olejniczak, **Swart van verwe**

Anti-Zwart racisme in zeventiende-eeuwse reisverslagen en landbeschrijvingen.

Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Masterscriptie Geschiedenis. Mei 2023. 56 blz.

Gert Oostindie, **Postkoloniaal Nederland**

Vijfenzestig jaar vergeten, herdenken, verdringen.

Amsterdam: Bert Bakker. December 2009. 332 blz.

-- Gert Oostindie, **Postcolonial Netherlands**

Sixty-five years of forgetting, commemorating, silencing.

Amsterdam: Amsterdam University Press. 2011. 288 p.

Marvin Thomas Ouwinga, **The Dutch Contribution to the European Knowledge of Africa in the Seventeenth Century: 1595-1725**

Indiana University. Department of history. Dissertation.

Ann Arbor (Mich.): UMI. Dissertation information service. 1992. 317 p.

Bert Paasman, **Mens of dier?**

Beeldvorming over negers in de tijd voor de rassentheorieën.

In: Jan Erik Dubbelman & Jaap Tanja (Red.), *Vreemd gespuis*.

Amsterdam: Anne Frankstichting i.s.m. Ambo / Novib. 1987. blz. 92-107.

Drs. S.E. Preedy, **Negers in de Nederlanden, 1500 – 1863**
Waarschuwing en een aansporing.
Nijmegen: Transculturele Uitgeverij Masusa. 1984. 36 blz.

Gusta Reichwein & Jorien Jas, **'t Achterste van de tong**
De gaper als uithangteken van apotheker en drogist.
Enkhuizen: Zuiderzeemuseum. 1988. 82 blz.
-- Gusta Reichwein & Jorien Jas, **'Kopstukken'**
De gaper als uithangteken van apotheker en drogist.
Enkhuizen: Zuiderzeemuseum. 1997. 52 blz.

Geschiedenis, herkomst en betekenis van de gaper.

V. Villalba-Mouco, M.S. van de Loosdrecht, A.B. Rohrlach, a.o., **A 23,000-year-old southern Iberian individual links human groups that lived in Western Europe before and after the Last Glacial Maximum**
In: Nature Ecology & Evolution 7. March 2023. p. 597–609.

Ewald Vanvugt, **Roofstaat**
Wat iedere Nederlander moet weten.
Amsterdam: Nijgh & Van Ditmar. Maart 2016. 856 blz.

Lokaal

Amsterdam

D.G. Hondius & Ulli Fischer, **Zwarten uit de schaduw**
Zwarte mensen in Amsterdam in de 17e eeuw.
In: Ons Amsterdam. April 2007. blz. 144-147.

D.G. Hondius, **Black Africans in Seventeenth-Century Amsterdam**
In: Lowe, K. (Ed.), Renaissance and Reformation / Renaissance et Réforme. Special issue / Numéro spécial: Sub-Saharan Africa and Renaissance and Reformation Europe: New findings and New Perspectives. Toronto: Center for Renaissance and Reformation Studies, CRRS. 2008. (31)2. p. 85-103.

Mark Ponte, **'Al de swarten die hier ter stede comen'**
Een Afro-Atlantische gemeenschap in zeventiende-eeuws Amsterdam
In: Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis. (15)4. Maart 2019.
blz. 33–62.

Mark Ponte, **Geweesene slavinnen**
In: Ons Amsterdam. (71). 2019. blz. 42-43.

Mark Ponte, **Venster: Francisca, Sara en Willemina**
Zwarte Amsterdammers in tijden van slavernij.
In: Jan Lucassen & Leo Lucassen, Migratie als DNA van Amsterdam.
Amsterdam / Antwerpen: Atlas Contact. 2021. blz. 131-150.

Mark Ponte, **Zwarte vrouwen in het midden van de zeventiende eeuw**
In: Alle Amsterdamse Akten. Ruzie, rouw en roddels bij de notaris, 1578-1915.
Amstelodamum. November 2022. blz. 130-142.

Den Haag

Nikita Krouwel, **Freedom, Independence, and Belonging**
Reconstructing and Reimagining Afro-Atlantic Lives in The Hague, 1720-1770.
Leiden: Leiden University. Master Thesis. 2023.

Rotterdam

Gert Oostindie (Red.), **Het koloniale verleden van Rotterdam**
Amsterdam: Boom Uitgevers. November 2020. 496 blz.

Bijdragen van Gert Oostindie, Liane van der Linden, Henk den Heijer, Pauline van Roosmalen, Esther Captain, Isabelle Boon, Tom van den Berge, Francio Guadeloupe, Paul van de Laar, Alexandra van Dongen, Gerhard de Kok.

3. SLAVERNIJ (Selectie)

Rose Mary Allen, Esther Captain, Matthias van Rossum, Urwin Vyent (Red.), **Staat & slavernij**

Het Nederlandse koloniale slavernijverleden en zijn doorwerkingen.
Amsterdam: Athenaeum – Polak & Van Gennep. 2023. 480 blz.

Hoofdstukken over actuele vraagstukken, slavernij afschaffingen en doorwerkingen, Nederlandse koloniale slavernij wereldwijd & vroege vorming van slavernij en kolonialisme. Bijdragen van o.a. Alex van Stipriaan, Nancy Jouwe, Markus Balkenhol, Kwame Nimako, Ulbe Bosma, Pepijn Brandon, Jan Breman, Michiel van Kempen, Valika Smeulders, Mark Ponte, Martin Bossenbroek & Matthias van Rossum.

Reggie Baay, **Daar werd wat gruwelijks verricht**
Slavernij in Nederlands-Indië.

Amsterdam: Athenaeum-Polak & Van Gennep. 2015. 299 blz.

--- Daisy streaming audio (14 uur, 46 minuten). 2015. Dedicon, Grave.

--- Ebook. 2015.

Studie van de weinig bekende maar niettemin twee eeuwen durende slavernij in het voormalig Nederlands-Indië.

Peter Baehr, **Colonialism, Slavery, and the Slave Trade**

A Dutch Perspective.

In: Mark Gibney, Rhoda E. Howard-Hassmann & Jean-Marc Coicaud (Eds.), *The Age of Apology: Facing Up to the Past* University of Pennsylvania Press. 2008.
p. 229-240.

Markus Balkenhol, **The Changing Aesthetics of Savagery**

Slavery, Belonging, and Post-Colonial Melancholia in the Netherlands.

In: *Etnofoor*. (22)2. 2010. p.71-89.

Markus Balkenhol, **Emplacing slavery**

Roots, monuments and politics of belonging in the Netherlands.

In: *African Diaspora*. (4)2. 2011. p.135-162.

Markus Balkenhol, **Silence and the politics of compassion**

Commemorating slavery in the Netherlands.

In: Social Anthropology/Anthropologie Sociale. (24)3. 2016. p. 278-293.

Markus Balkenhol, **Over standbeelden, totempalen en de herinnering aan de slavernij**

In: B en M: tijdschrift voor beleid, politiek en maatschappij. (46)2. 2019. blz. 294-299.

Barryl A. Biekman, **Gedenkboek realisatie van het Nationaal Monument Nederlands Slavernijverleden:**

Met de menselijke waardigheid voor ogen.

Den Haag: Landelijk Platform Slavernijverleden. 2002. 47 blz.

Pepijn Brandon & Ulbe Bosma, **De betekenis van de Atlantische slavernij voor de Nederlandse economie in de tweede helft van de achttiende eeuw**

In: Tijdschrift voor sociale en economische geschiedenis. (16)2. 2019. blz. 5-46.

Pepijn Brandon & Ulbe Bosma, **Slavery and the Dutch economy, 1750–1800**

In: Slavery & Abolition. (42)1. 2021. p. 43-76.

Pepijn Brandon & Gerhard de Kok, **Het slavernijverleden van historische voorlopers van ABN AMRO**

Een onderzoek naar Hope & Co en R. Mees & Zoonen.

Amsterdam: IISG. April 2022. 126 blz.

I.P. Breuseker, **Zwart Wit**

Een onderzoek naar de maatschappelijke discussie over het slavernijverleden in de Nederlandse pers gedurende de periode 1998-2012.

Rotterdam: Erasmus Universiteit. Master Arts, Culture & Society. August 2013.

Carla Boos, **De slavernij**

Mensenhandel van de koloniale tijd tot nu.

Amsterdam: Balans. November 2011. 240 blz.

Aspha Bijnaar, **Op zoek naar de stilte...**

Een handreiking voor het opsporen van cultureel erfgoed Nederlands slavernijverleden.

Amsterdam: Nederlandse Museumvereniging. 2002. 123 blz.

Aspha Bijnaar, **Kind aan de ketting**

Opgroeien in slavernij toen en nu.

Amsterdam: KIT Publishers. Maart 2010. 215 blz.

--- Daisy streaming audio (12 uur, 29 minuten). 2011. Dedicon, Grave.

Deel I: Afrikaanse kinderen in de slavenhandel; Deel II: Surinaamse kinderen in de slavernij; Deel III: Antilliaanse kinderen in de slavernij; Deel IV: Zwarte kinderen in de Nederlandse schilderkunst; Deel V: Hedendaagse kinderslavernij.

Bijdragen van o.a. Rose Mary Allan, Aspha Bijnaar, Dienke Hondius, Jaimy Mc Intyre, Wim Rutgers, Alex van Stipriaan.

A. Cain, **Slavery and Memory in the Netherlands, Who needs Commemoration?**

In: Journal of African Diaspora Archaeology & Heritage. (4)4. 2016. p. 227-242.

Janice Deul, **Keti Koti**

Waarom we de afschaffing van de slavernij moeten herdenken en vieren.
Amsterdam: Ambo/Anthos. 2023. 192 blz.

--- Ebook. 2023.

S. Drescher, **The long goodbye**

Dutch capitalism and antislavery in comparative perspective.
In: The American Historical Review. (99)1.1994. p. 44–69.

Zwaan Duinker, **Dutch tolerance, innocence and color-blindness**

An analysis of the Dutch slavery past in educational history textbooks.
Utrecht: Universiteit Utrecht. MA Gender Studies Faculty of Humanities. 20 January 2020. 39 p.

Bob Duynstee, **Herdenkingsjaar slavernijverleden 2013**

Terugkijken op ons gezamenlijk verleden is bouwen aan onze toekomst
Amsterdam: Stichting Herdenking Slavernijverleden 2013. 2014. 96 blz.

P.C. Emmer, **Engeland, Nederland, Afrika en de slavenhandel in de negentiende eeuw**

Leiden: Brill. 1974. XII, 173 blz.

Ook verschenen in: Economisch- en sociaalhistorisch jaarboek; deel 36, 1973 en deel 37, 1974.

Proefschrift Universiteit van Amsterdam 1974.

P.C. Emmer, **De Nederlandse slavenhandel 1500-1850**

Amsterdam: De Arbeiderspers. 2003. 294 blz.

-- P.C. Emmer, **The Dutch Slave Trade 1500-1850**

Oxford: Berghahn Books. Expansions of Europe and global interaction. Vol.5. 2006. 166 p.

---- *Rec.:* Dr J. Leslie Price, review of The Dutch Slave Trade 1500-1850.

In: Reviews in History. October 2006. <https://reviews.history.ac.uk/review/545>.

--- *Author's Response:* P. C. Emmer, The Dutch Slave Trade 1500-1850 | Reviews in History.

P.C. Emmer, **Het zwart-wit denken voorbij**

Een bijdrage aan de discussie over kolonialisme, slavernij en migratie, voorafgegaan door de tekst van de Johan de Wittlezing, door de auteur in Dordrecht uitgesproken op 26 oktober 2017.

Amsterdam: Nieuw Amsterdam Uitgevers. 2018. 158 blz.

--- Ebook. 2018.

P.C. Emmer, **Geschiedenis van de Nederlandse slavenhandel**

Amsterdam: Nieuw Amsterdam. 2019. 336 blz.

--- Ebook. 2019.

Historisch overzicht van het Nederlandse aandeel in de Transatlantische slavenhandel in de zeventiende tot en met de negentiende eeuw.

P.C. Emmer, **De geschiedenis van de Nederlandse slavernij in een notendop**
Amsterdam. Prometheus. 2021. 151 blz.

Mitchell Esajas, **Traces of Slavery in the Modern Dutch Society**
In: Side-Wings of Slavery and Colonialism, Institute for Interdisciplinary Studies 30.
2017.

Karwan Fatah-Black, **Slavernij en beschaving**
Geschiedenis van een paradox.
Amsterdam: Ambo / Anthos. 2021. 191 blz.

--- Ebook. 2021.

Overzicht van de slavernijgeschiedenis met aandacht voor het huidige debat over het koloniale en slavernijverleden van Nederland.

K. Fatah-Black, I. Lauret, J. van den Tol, **Dienstbaar aan de keten?**
De Nederlandsche Bank en de laatste decennia van de slavernij, 1814-1863.
Leiden: Leiden University Press. 2022. 247 blz.

Hanneke Felten, **De invloed van educatie over slavernij- en koloniaal verleden uit meerdere perspectieven**
Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving. December 2019. 34 blz.

Willem Flinkenflögel, **Nederlandse slavenhandel (1621-1803)**
Utrecht / Antwerpen: Kosmos- Z&K Uitgevers. 1994. 136 blz.

Patricia D. Gomes, **Denken over de trans-Atlantische slavernij en racisme**
De drie gezichten van Nederland.
Zutphen: Uitgeverij Verloren. 2022. 352 blz.

W. Gortzak, **Bij de herdenking van het slavernijverleden**
In: Socialisme en Democratie. 9. 2000. blz. 411–419.

Francio Guadeloupe, **Reparaties als een hedendaagse uiting van de permanente revolutie**
Een standpunt.
In: BMGN. Low Countries Historical Review. (129)4. 2014. blz. 106-117.

Jay B. Haviser, **Truth and reconciliation**
Transforming public archaeology with African descendant voices in the Dutch Caribbean.
In: Journal of African Diaspora Archaeology and Heritage. (4)3. 2015. p. 243-259.

Miguel Heilbron, **Naar een meerstemmig perspectief op het Nederlandse slavernijverleden**
In: Beleid en Maatschappij. (46)2. 2019. blz. 276-285.

Henk den Heijer, **Nederlands slavernijverleden**
Historische inzichten en het debat nu.
Amsterdam: Amsterdam University Press. Mei 2021. 320 blz.

--- Ebook. 2021.
--- Luisterboek. 2021.

Sandew Hira, **Decolonizing the mind**

Een fundamentele kritiek op het wetenschappelijk kolonialisme.
Den Haag: Amrit. 2009. 88 blz.

Pleidooi voor een eerlijker geschiedschrijving over de slavernij in Suriname, waarbij de hindoestaans-Surinaamse historicus scherpe kritiek levert op enkele Nederlandse vakgenoten.

Sandew Hira, **20 questions and answers on reparations for colonialism**

The Hague: Amrit Publishers. 2014. 80 p.

Overzicht van feiten, argumenten en analyses over de kwestie van herstelbetalingen voor het leed dat voortgekomen is uit kolonialisme en slavernij gedurende enkele eeuwen vanuit Europa.

Sandew Hira & Stephen Small, **20 vragen en antwoorden over het Nederlandse slavernijverleden en haar erfenis**

Den Haag: Amrit. 2015. 80 blz.

D.G. Hondius, **Access to the Netherlands of Enslaved and Free Black Africans**

Exploring Legal and Social Historical Practices, 16th-19th century.
In: Slavery & Abolition. (32)3. Special Issue: Free Soil. 2011. p. 377-395.

Dienke Hondius, **Nieuwe aandacht voor oorlog en slavernij**

Uitdagingen voor erfgoedstudies, geschiedschrijving en onderwijs.
In: Tijdschrift voor Geschiedenis. (132)4. Februari 2020. blz. 637-655.

Marijke Huisman, **'Er missen kanten.'**

Multiperspectiviteit in erfgoededucatie over slavernij.
In: Cultuur+Educatie. (19)55. 2020. blz. 111-130.

J.O. Horton & J.C. Kardux, **lavery and the contest for national heritage in the United States and the Netherlands**

In: American Studies International. (42)2/3. 2004. p. 51–74.

Guno Jones, **De Slavernij is onze geschiedenis (niet)**

Over de discursieve strijd om de betekenis van de NTR-televisieserie De Slavernij.
In: BMGN – Low Countries Historical Review. (127)4. 2012. blz. 56- 82.

Guno Jones, **The Shadows of (Public) Recognition**

Transatlantic Slavery and Indian Ocean Slavery in Dutch Historiography and Public Culture.

In: Alicia Schrikker & Nira Wickramasinghe, Being a Slave: Histories and Legacies of European Slavery in the Indian Ocean. Leiden University Press. 2020. p. 269-293.

Nancy Jouwe, Wim Manuhutu, Matthias van Rossum, Merve Tosun (Red.), **Slavernij herbezien**

Visuele bronnen over slavernij in de Indonesische archipel en de Indische Oceaan.
Edam: LM Publishers. 2021. 128 blz.

-- Nancy Jouwe, Wim Manuhutu, Matthias van Rossum, Merve Tosun (Eds.), **Revisualizing Slavery**

Visual sources on slavery in the Indonesian Archipelago & Indian Ocean.
Edam: LM Publishers. 2021. 128 p.

Nina Jurna & Clark Accord, **Met eigen ogen**
Een hedendaagse kijk op de Surinaamse slavernij.
Amsterdam: KIT Publishers. 2003. 112 blz.

Johanna C. Kardux, **Monuments of the Black Atlantic**
Slavery Memorials in the United States and the Netherlands.
In: Heike Raphael-Hernandez (Ed.), *Blackening Europe: The African American Presence*. Routledge. 2003. p. 87-105.

Michiel van Kempen, **De prijs van een gruwelijke geschiedenis:**
Nederland en de slavernij.
In: *Armada: tijdschrift voor wereldliteratuur*. (11)38. 2005. blz. 38-47.

Maarten Kuitenbrouwer, **De Nederlandse afschaffing van de slavernij in
vergelijkend perspectief**
In: *BMGN-Low Countries Historical Review*. (93)1.1978. blz. 69-100.

M. Kuitenbrouwer, **Afwijking en tolerantie bij slavenhandel en neger-slaverij,
1600-1863**

In: M. Gijswijt-Hofstra (Red.), *Een schijn van verdraagzaamheid. Afwijking en tolerantie in Nederland van de zestiende eeuw tot heden*.
Hilversum: Verloren. 1989. blz. 211-235.

Luc Meijboom, **A dreadful routine**
African resistance during the captaincies of Jan Menkenveld, David Mulders, Daniel Pruijmelaar and Willem de Molder 1754 – 1767.
Leiden: Universiteit Leiden. *Global and Colonial History – Maritime History Track*.
MA Thesis. 2023 March. 47 p.

Kwame Nimako & Glenn Willemsen, **The Dutch Atlantic**
Slavery, abolition and emancipation.
London: PlutoPress. 2011. XXI, 217 p.

K. Nimako, H.J.P. Delea, M. Esajas, **Waarom vrijheid niet kon wachten**
Het parlementair debat rondom de afschaffing van de slavernij. Een rapport met betrekking het onderzoeksproject over de periode voor de afschaffing van de slavernij (1853-1863) in Nederland.
Amsterdam: Nationaal Instituut Nederlands Slavernijverleden en Erfenis. 2020. 160 blz.

F. Ossel, **Met de kracht van de voorouders**
Verkenningrapport voor een Nationaal Trans-Atlantisch Slavernijmuseum (NTASM) in Amsterdam.
Amsterdam: Regiegroep NTASM. 2021. 122 blz.

Al Peterson & Sonja Prade, **Het verzet tegen de Nederlandse slavernij**
Amsterdam: Integraal Management. 2002. 30 blz.

T.g.v. de Internationale Conferentie van het Landelijk Platform Nederlands

Slavernijverleden en de Marronbeweging Dufuni, Jacobi Center, Utrecht, 21 maart 2002.

Gert Oostindie (Ed.), **Fifty Years Later**

Antislavery, Capitalism and Modernity in the Dutch Orbit.
Leiden: KITLV Press. Caribbean Series 15. 1995. 272 p.

Bijdragen van Seymour Drescher, Maarten Kuitenbrouwer, Angelie Sens, Edwin Horlings, Alex van Stipriaan, Gert Oostindie, Robert Ross, Gerrit J. Knaap, Pieter C. Emmer, Stanley L. Engerman.

Gert J. Oostindie, **Facing up to the Past**

Perspectives on the Commemoration of Slavery from Africa, the Americas and Europe.

Kingston: Ian Randle Publishers / The Hague: Prince Claus Fund. 2001. XL, 150 p.

Gert Oostindie, **The slippery paths of commemoration and heritage tourism**

The Netherlands, Ghana, and the rediscovery of Atlantic slavery.

In: *New West Indian Guide/nieuwe West-indische Gids.* (79)1–2). 2005. p. 55–77.

Prof. dr. G.J. Oostindie, **Slavernij, canon en trauma**

Oratie bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar in de Caraïbische Geschiedenis aan de Universiteit Leiden op vrijdag 19 oktober 2007.

-- Leiden: Universiteit Leiden. 2007. 28 blz.

-- In: *Tijdschrift voor Geschiedenis.* (121)1. 2008. blz. 4-21. Bewerkte versie.

Gert Oostindie, **Chapter Twelve. History Brought Home**

Postcolonial Migrations and the Dutch Rediscovery of Slavery.

In: *Migration, Trade, and Slavery in an Expanding World.* Brill. 2009. p. 305-327.

G.J. Oostindie, **History Brought Home**

Postcolonial Migrations and the Dutch Rediscovery of Slavery.

In: U. Bosma (Ed.), *Post-Colonial Immigrants and Identity Formations in the Netherlands.*

Amsterdam: IMISCOE/Amsterdam University Press. 2012. p.155-173.

G. J. Oostindie, **Een cynische rekensom**

De afschaffing van de slavernij en het Nederlandse zelfbeeld.

In: *Kleio.* (60). 2019. blz.10-13.

Julia Plaisier, **Sweeping Colonialism Under the Historical Rug:**

A Comparative Analysis of Remembrance of the Dead and Keti Koti Commemorations in the Netherlands.

Utrecht: Utrecht University. Gender Studies. Master Thesis. August 2018. 39 p.

Johannes Postma, **The Dutch in the Atlantic slave trade, 1600–1815**

Cambridge: Cambridge University Press. September 1990. XIV, 428 p.

---- *Rec.:* E. van den Boogaart, Review of *The Dutch in the Atlantic slave trade, 1600-1815*, by J. M. Postma.

In: *NWIG: New West Indian Guide / Nieuwe West-Indische Gids.* (66)3/4. 1992.

p. 297–298.

Johannes Menne Postma, **The Dutch in the Atlantic Slave Trade 1600-1815**

Cambridge: Cambridge University Press. September 1990. 430 p.

Matthias van Rossum, **New Perspectives on Early Modern Dutch Atlantic Slavery and Slave Trade**

An Introduction.

In: Tijdschrift voor sociale en economische geschiedenis. (19)2. 2022. p. 5-16.

E. Sint Nicolaas, Karwan Fatah-Black, Lisa Lambrechts, Maria Holtrop, Martine Gosselink, Stephanie Archangel, Valika Smeulders, **Slavernij**

Het verhaal van João, Wally, Oopjen, Paulus, Van Bengalen, Surapati, Sapali, Tula, Dirk, Lohkay.

Amsterdam: Rijksmuseum / Atlas Contact. 2021. 352 blz.

--- Ebook. 2021.

Catalog of an exhibition held at the Rijksmuseum from February 12 - May 30, 2021.

Stephen Small, **Living History**

The Legacy of Slavery in the Netherlands.

Den Haag: Amrit/NiNsee. 2012. 30 p.

Inaugural lecture delivered upon appointment to the chair of Extraordinary Professor of History of the Dutch Slavery and its Legacy at the University of Amsterdam on October 5th, 2012.

Valika Smeulders, **Slavernij in perspectief**

Mondialisering en erfgoed in Suriname, Ghana, Zuid-Afrika en Curaçao.

Rotterdam: Proefschrift. 15 november 2012. 237 blz.

---- *Rec.:* Guno J. Jones, Recensie over Valika Smeulders, Slavernij in Perspectief.

Mondialisering en erfgoed in Suriname, Ghana, Zuid-Afrika en Curaçao.

In: Oso: Tijdschrift voor Surinamistiek en het Caraïbisch gebied. (33)1&2. 2014. blz. 211-213.

J. Smith, **Diasporic slavery memorials and Dutch moral geographies**

In: S. Durrant & C.M. Lord (Eds.), *Essays in Migratory Aesthetics: Cultural Practices between Migration and Art-making.*

Amsterdam / New York: Editions Rodopi. 2007. p. 81–94.

Noortje Smits, **Een zwarte bladzijde met witte inkt geschreven**

Een narratief onderzoek naar de toepassing van multiperspectiviteit in Nederlandse schoolboeken en jeugddocumentaires over het slavernijverleden.

Utrecht: Universiteit Utrecht. Neerlandistiek. Masterscriptie. November 2017. 70 blz.

Nynke Stam, **Colonial and Slavery Memorials for the Future**

How to complement the current landscape of colonial and slavery memorials in The Netherlands: learning from Monument Indië-Nederland.

Delft: Delft University of Technology. Architectural History. Thesis MSc Architecture. 20 April 2023. 29 p.

Carl H.D. Steinmetz, **The Dutch Slavery and Colonization DNA:**

A call to Engage in Self-Examination.

In: *Advances in Social Sciences Research Journal.* (8)11. 2021. p. 111-136.

Alex van Stipriaan, **Slavernij en de strijd om Afro-Surinaamse identiteit**

In: Tijdschrift voor Geschiedenis. (117)4. 2004. blz. 522-542.

Alex van Stipriaan, Waldo Heilbron, Aspha Bijnaar & Valika Smeulders, **Op zoek naar de stilte**

Sporen van het slavernijverleden in Nederland.

Leiden: KITLV Uitgeverij. 2007. XIII, 200, 15 blz.

Onderzoek naar tot nu toe onbekende bronnen van historische informatie in bibliotheken, archieven en musea en bij organisaties en individuen over de Nederlandse betrokkenheid bij de slavernij en slavenhandel.

Martijn J. Stoutjesdijk, **Judaism, slavery and commemorative ritual in the Netherlands**

From Seder Meal to Keti Koti.

In: NTT Journal for Theology and the Study of Religion. (73)2. June 2019. p. 65-85.

M.J. Stoutjesdijk, **De trans-Atlantische slavernij: geen harde breuk met het verleden**

In: Tijdschrift voor Geschiedenis. (133)1. 2020. blz.120-122.

Dirk J. Tang, **Slavernij**

Een geschiedenis.

Zutphen: Walburg Pers. 2021. Herziene editie. 245 blz.

--- Ebook. 2021.

Geschiedenis van de slavernij en de slavenhandel en de denkbeelden daarover vanaf de oudheid tot de afschaffing in de negentiende eeuw, waarbij de nadruk ligt op het Nederlandse aandeel hierin.

M. Valenta, **Onze wreedheden, onze opstanden**

Slavernijgeschiedenis als vaderlandse geschiedenis.

In: Beleid en Maatschappij. (46)2. 2019. blz. 286-293.

Diantha Vliet, **Resisting the abolition myth**

Journalistic turning points in the Dutch memory of slavery.

In: Memory Studies. (15)4. August 2022. p.784-797.

Liesje Wanders, **Le silence de la mémoire**

Over de herdenking van de slavernij in Nederland als Lieu de Mémoire.

Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Faculteit der Geesteswetenschappen (FGw). Publieksgeschiedenis (MA). Juli 2018. 80 blz.

Rik van Welie, **Slave trading and slavery in the Dutch colonial empire:**

A global comparison.

In: New West Indian Guide/Nieuwe West-Indische Gids. (82)1-2. 2008. p. 47-96.

Glenn Willemsen, **Dagen van gejuich en gejubel**

Viering en herdenking van de afschaffing van de slavernij in Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen.

Den Haag/Amsterdam: Amrit / NiNsee. 2006. 327 blz.

Johanna Maria van Winter, **De openbare mening in Nederland over de afschaffing der slavernij**

's-Gravenhage: Nijhoff. 1954. 30 blz.

Overdr.: West-Indische gids. (34)1.

Ketenen van het verleden

Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden.

Rapport van bevindingen.

Den Haag: Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties. 2021. 270 blz.

--- Kabinetsreactie op het rapport van bevindingen van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden 'Ketenen van het verleden'

Den Haag: Kabinet Minister-President. Ministerie van Algemene Zaken. 19 december 2022. 15 blz.

Slavernij

Tijdschrift voor Geschiedenis dossier.

Slavernij – Tijdschrift voor Geschiedenis

Dit dossier bevat artikelen over slavernij die in het TvG werden gepubliceerd.

Slavernijverleden en doorwerking

Themanummer Justitiële Verkenningen. (49)2.

Den Haag: Boom Juridisch / WODC. Juni 2023. 105 blz.

--- Dagmar Oudshoorn-Tinga & Hannie Kool-Blokland, Ketenen van het verleden. De lange weg naar bewustwording van het Nederlandse slavernijverleden en de doorwerking in de huidige samenleving. blz. 11-25.

--- Joandi Hartendorp, Een kritische blik op slavernijonderwijs. blz. 26-39.

--- Rose Mary Allen, Multiperspectiviteit in de maatschappelijke beeldvorming rondom de Curaçaose creoolse spiritualiteit. blz. 40-51.

--- Marian van der Klein, Familienamen en het slavernijverleden.

Over een onderzoeksopdracht in een te krap juridisch jasje. blz. 52-67.

--- Maartje van der Woude, Het herkennen en erkennen van 'kleurenblind' racisme. blz. 68-85.

--- Masja van Meeteren & Anne-Jetske Schaap, De strafrechtelijke aanpak van hedendaagse vormen van slavernij in internationale productieketens. blz. 86-101.

Slavernij regionaal & lokaal

Dienke Hondius, Dineke Stam, Jennifer Tosch, Nancy Jouwe, **Nederland gids slavernijverleden / The Netherlands. Slavery Heritage Guide**

Volendam: LM Publishers. 2019. IX, 166 blz.

Gids voor locaties in Nederland die in verband staan met het koloniale en slavernijverleden van Nederland.

Johanna C. Kardux, **Dutch Cities in Global Slavery**

In: New West Indian Guide. (96)3/4. 2022. p. 332-338.

Overzicht van onderzoeken naar het slavernijverleden van bedrijven, provincies, organisaties, steden en universiteiten in Nederland, die al

uitgevoerd zijn, nu bezig zijn of gepland staan

[Overzicht-van-onderzoeken-naar-het-slavernijverleden.pdf \(knhg.nl\)](#)

Amsterdam

Leo Balai, **Geschiedenis van de Amsterdamse slavenhandel**

Over de belangen van Amsterdamse regenten bij de trans-Atlantische slavenhandel.
Zutphen: Walburg Pers. Mei 2013. 192 blz.

Leo Balai, **Herengracht 502**

Slavenhandel, geweld en hebzucht 1672-1927.
Edam: LM Publishers. Juni 2021. 144 blz.

Markus Balkenhol, **Tracing slavery**

An ethnography of diaspora, affect, and cultural heritage in Amsterdam.
Amsterdam: VU University Amsterdam. PhD thesis. 2014. 268 p.

Pepijn Brandon, Guno Jones, Nancy Jouwe, Matthias van Rossum (Red.),
De slavernij in Oost en West

Het Amsterdam-onderzoek.

Amsterdam: Spectrum, Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv. 2020. 448 blz.

Uitgave in opdracht van de Gemeente Amsterdam, afdeling Diversiteit.

R. Buve, **Surinaamse slaven en vrije negers in Amsterdam gedurende de achttiende eeuw**

In: Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde. 1ste Afl. 1963. blz. 8-17.

Henry G. Dors & Ludger Smit, **De kleine geschiedenis van de slavernij**

Sporen in Amsterdam.

Amsterdam: KIT Publishers. 2002. 64 blz.

Onderdeel van het door Artotheek Zuidoost/het Nieuwe Podium geïnitieerde gelijknamige meerjarenproject.

Dienke Hondius, Nancy Jouwe, Dineke Stam, Jennifer Tosch, Annemarie de Wildt,
Gids Slavernijverleden Amsterdam/ Slavery Heritage Guide

Voorwoord: Stephen Small.

Arnhem: LM Publishers. 2014 - Juli 2018. Tweede, herziene druk. 138 p.

Renske de Jong & Annet Zondervan, **De kleine geschiedenis van de slavernij**

Sporen in Amsterdam II.

Amsterdam: Artoteek Zuidoost/Het Nieuwe Podium. 2003. 64 blz.

Richard Kofi & Annemarie de Wildt, **Meer dan een zwarte bladzijde**

In: Beleid en Maatschappij. (46)2. 2019. blz. 265-275.

Lonneke Lodder, **Amsterdam en het slavernijverleden**

Amsterdam: Gemeente Amsterdam. Mei 2021. Vierde gewijzigde druk, juni 2023.
108 blz.

Publicatie in opdracht van de directie OJZD, afdeling Diversiteit.

Ramona Negrón & Jessica den Oudsten, **De grootste slavenhandelaren van Amsterdam**

Over Jochem Matthijs en Coenraad Smitt.
Zutphen: Walburg Pers. Augustus 2022. 264 blz.

Lukas van der Sman, **Van Emancipatiedag tot Keti Koti**
Een historisch onderzoek naar slavernijherdenkingen in Amsterdam, 1953-2013.
Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Faculteit der Geesteswetenschappen.
(FGw). Masterscriptie Publieksgeschiedenis. Juli 2022. 80 blz.

Prof. dr. Alex van Stipriaan, met medewerking van Dineke Stam, **Slavernij, daar willen we meer van weten**
Amsterdam: Gemeente Amsterdam. Maart 2014. 39 blz.

Dirk Tang, **Amsterdam – Slavenstad?**
In: Ons Amsterdam. December 2001. blz. 330-334.

Jacob van der Wel, Annemieke Mack, Kees van Bergen, **Lessen over slavernijverleden in het Amsterdamse onderwijs**
Eindrapport.
Amsterdam: Regioplan. Publicatienummer 18083. 4 juni 2019. 68 blz.

In opdracht van de gemeente Amsterdam.

Den Haag

Esther Captain, Gert Oostindie & Valika Smeulders (Red.), **Het koloniale en slavernijverleden van Hofstad Den Haag**
Amsterdam: Boom. 2022. 351 blz.

Astrid Feiter, Herman Keppy, Anouk Visee & Renate van der Zee, **Zo Herdenkt Den Haag**
Stilstaan bij koloniaal en slavernijverleden.
Voorwoord burgemeester Jan van Zanen.
Den Haag: Haags Verhaal. Juli 2023. 122 blz.

In opdracht van de Gemeente Den Haag, Dienst OCW, Stad & Bestuur.

Rotterdam

Saskia den Hartigh, **Rotterdam and the Transatlantic Slave Trade**
Rotterdam: Erasmus Universiteit. Maatschappijgeschiedenis / History of Society.
Master Thesis. August 2014. 87 p.

Gert Oostindie (Ed.), **Colonialism and Slavery**
An Alternative History of the Port City of Rotterdam.
Leiden: Leiden University Press. 2021. 247 p.

--- Alice Kinghorn, Gert Oostindie (Ed.), Colonialism and Slavery. An Alternative History of the Port City of Rotterdam.
In: TSEG - The Low Countries Journal of Social and Economic History. (20)2. 2023.
p. 209-211.

Alex van Stipriaan, **Rotterdam in slavernij**
Amsterdam: Boom. 2020. 495 blz.

Uitgave in opdracht van de stad Rotterdam aan het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde (KITLV-KNAW) om het koloniale en slavernijverleden van de stad te onderzoeken.

Raadpleging Rotterdammers over het maken van excuus voor het slavernij- en koloniaal verleden.

Eindrapportage.

Rotterdam: Lqkaal. 2021. 18 blz.

Utrecht

Dr. Esther Captain m.m.v. Hans Visser, **Wandelgids Sporen van Slavernij Utrecht / Traces of Slavery in Utrecht**

A Walking Guide.

Utrecht: Centre for the Humanities. Universiteit Utrecht. 2012. 79 p.

Onderdeel van het project Sporen van Slavernij Utrecht, een partnerschap tussen het Centre for the Humanities, Vrede van Utrecht en Kosmopolis Utrecht.

Nancy Jouwe, Matthijs Kuipers & Remco Raben (Red.), **Slavernij en de stad Utrecht**

Zutphen: Walburg Pers. Juli 2021. 2^e druk. 328 blz.

Onderzoek in opdracht van de gemeente Utrecht.

Zeeland

Edgar E. Campbell, e.a., **Zeeland en het slavernijverleden**

Zeeland. (14)1. 2005.

Middelburg: Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen. 2005. 41 blz.

Manon van Gijtenbeek, Hannie Kool-Blokland, Harry van Waveren, **1814-2014**

De herdenking van de afschaffing van de slavenhandel in Nederland.

Middelburg: Provincie Zeeland. 2015. 46 blz.

Uitgave in opdracht van de Zeeuwse projectgroep 'Herdenking afschaffing slavernij 2013 en afschaffing slavenhandel 2014'.

Henk den Heijer & Gerhard de Kok, **Het slavernijverleden van Vlissingen**

Een historiografische verkenning.

Vlissingen: Gemeente Vlissingen. Juni 2021. 21 blz.

Rapport in opdracht van de Gemeente Vlissingen.

D.G. Hondius, **Zeeuws slavernij-monument**

Gedeeld heden, verdeeld verleden.

Amsterdam: Theatre Embassy. 2005. 36 blz.

D.G. Hondius, **Afrikanen in Zeeland, Moren in Middelburg**

Zeeland en het slavernijverleden.

In: Zeeland. 2005. (14)1. 2005. blz.13-24.

D.G. Hondius, **De burgemeester en honderd Afrikanen in Middelburg, 1596**

In: C. Boos (Red.), De slavernij. Mensenhandel van de koloniale tijd tot nu.

Amsterdam: Balans. 2011. blz.18-22.

Gerhard de Kok, **De Vlissingse Hoofdnegotie**
Vlissingen en de trans-Atlantische slavenhandel na 1750.
In: Den Spiegel. (37)3. 2019. blz. 3-7.

Gerhard de Kok, **Walcherse ketens**
De trans-Atlantische slavenhandel en de economie van Walcheren.1755-1780.
Zutphen: Walburg Pers. Juli 2020. 256 blz.

Proefschrift Universiteit Leiden 2019.

L.R. Priester, **De Nederlandse houding ten aanzien van de slavenhandel en slavernij, 1596-1863**
Het gedrag van de slavenhandelaren van de Commercie Compagnie van Middelburg in de 18e eeuw.
Middelburg: Commissie Regionale Geschiedbeoefening Zeeland. 1987. 233 blz.

Overige gemeenten & regio's

Anne Doedens & Dick Berents, **De Bilt en zijn slavernijverleden**
Zwolle: Waanders Uitgevers. 2023. 112 blz.

Publicatie op verzoek van het gemeentebestuur.

Jan Willem Boezeman, **Geraffineerd Dordrecht**
Het koloniale en slavernijverleden van de oudste stad van Holland.
[Dordrecht:] Dordtsche Handel Maatschappij. Juni 2023. 211 blz.

Margriet Fokken & Barbara Henkes, **Sporen van Slavernij in Groningen**
Groningen: Uitgeverij Passage. 2016. 128 blz.

Barbara Henkes, **Groninger betrokkenheid bij het slavernijverleden**
In: Historisch Jaarboek Groningen 2019. Vereniging Stad & Lande. 2019. blz. 26-45.

Barbara Henkes, **Sporen van het slavernijverleden in Fryslân**
Met wandel- en fietsroutes.
Groningen: Uitgeverij Passage. April 2021. 144 blz.

Dillon Heuser & Matthijs Dicke, **Onderzoeksrapport slavernijverleden van Hoorn**
Hoorn: Gemeente Hoorn. Juni 2023. 35 blz.

Rapport gemaakt door historisch onderzoeksbureau Stad en Bedrijf te Rotterdam in opdracht van de Gemeente Hoorn.

Nancy Jouwe, Gerrit Verhoeven & Ingrid van der Vlis, met medewerking van Marion Claessens & Bas van der Wulp, **Rapport slavernijverleden van Delft**
Delft: Gemeente Delft. Juni 2023. 86 blz.

Martin van der Linde & Esther van Velden, **Overijssel en slavernij**
Zwolle: WBooks. Juli 2023. 208 blz.

25 historische verhalen en 5 interviews met nazaten van tot slaaf gemaakten schetsen een beeld van de Overijsselse banden met de koloniale slavernij in de Oost

en de West, van de zeventiende tot en met de negentiende eeuw en enkele latere uitlopers.

Ineke Mok & Dineke Stam, **Haarlemmers en de slavernij**
Haarlem: In de Knipscheer. Mei 2023. 360 blz.

Gert Oostindie & Karwan Fatah Black, **Sporen van de slavernij in Leiden**
Leiden: Leiden Publications. 2017. 96 blz.

Esther van Velden & Siert Wieringa, **Deventer & Slavernij**
Vooronderzoek.
Zwolle: OverijsselAcademie. Juni 2023. 67 blz.

Onderzoek in opdracht van de Gemeente Deventer.

Jan P. van de Voort & Maaike Konialis-Riedijk, **Vlaardingen en de slavernij**
Vlaardingers en hun nazaten als koloniale functionarissen en plantage-eigenaren in
Suriname 1720-1863.
Vlaardingen: Historische Vereniging Vlaardingen. 2021. 144 blz.

Aschwin Drost, Barbara Esseboom, Dineke Stam, Else Gootjes, Ineke Mok, Marc
Wingens, **Sporen van slavernijverleden in Gelderland**
Arnhem: Erfgoed Gelderland. Juli 2022 / herziene versie juni 2023. 200 blz.
[sporen-slavernijverleden-gelderland-8-6-2023-def-versie.pdf \(windows.net\)](#)

Slavernij & familiegeschiedenis

M. van der Klein, M. Meijers, O. de Zwart m.m.v. M.M.J. Stavenuiter, **Verkenning
basis voor naamswijziging in verband met het Nederlands slavernijverleden**
Utrecht: Verwey-Jonker Instituut. 2022. 96 blz.

R. Ritsema, **Black names matter?**
Geslachtsnaamswijziging en 'slavennamen'.
In: Nederlands Juristenblad. 2. 15 jan. 2021. blz. 108-111.

Ianthe Sahadat, Elsbeth Stoker, Fleur de Weerd, **Wie zijn mijn voorouders**
Persoonlijke zoektochten naar de doorwerking van de koloniale tijd en het
slavernijverleden.
Amsterdam: Atlas Contact. 2023. 216 blz.

4. RACISME, DISCRIMINATIE & STEREOTYPERING *(Zie ook: 12: Politiek & bestuur)*

I. Andriessen, H. Fernee & K. Wittebrood, **Ervaren discriminatie in Nederland**
Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. 2014. 100 blz.

Iris Andriessen, Justin Hoegen Dijkhof, Ab van der Torre, Esther van den Berg, Ine
Pulles, Jurjen Iedema, Marian de Voogd-Hamelink, **Ervaren discriminatie in
Nederland II**
Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. Maart 2020. 219 blz.

Iris Andriessen, **Institutioneel racisme in Nederland**
In: Socialisme & Democratie. (77)5. Oktober 2020. blz.11-21.

Charles Arewa, **The African Communities' Experiences of Policing in the Netherlands**

Manchester: University of Salford, School of Health and Society. PhD. Philosophy. 2019. 357 p.

A. Asante, B. Briels, R. Broekroelofs, B.Y. Cadat, D. van Eden, H. Felten, **Geen ruimte voor discriminatie**

Handreiking voor gemeenten voor het tegengaan van anti-Zwart racisme, antisemitisme, anti-moslim racisme, antiziganisme en lhbt+ discriminatie. Utrecht: Movisie. 2022. 136 blz.

Karolien Bais, **Racisme als leerzaam incident**

Beschrijving en analyse van vijf racistische incidenten in vijf Nederlandse gemeenten. Amsterdam: Instituut voor Publiek en Politiek. 1995. 104 blz.

Rabin S. Baldewsingh, **Nationaal Programma tegen Discriminatie en Racisme**

Den Haag: Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme / Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. September 2022. 90 blz.

Sunny Bergman, **Wit is ook een kleur**

Amsterdam: Nijgh & Van Ditmar. 2016. 143 blz.

Verzameling van de beste columns van documentairemaakster Sunny Bergman, die gaan over racisme, huidskleur, meningsuiting en soms feminisme.

Anet Bleich, Peter Schumacher, e.a. **Nederlands racisme**

Voorwoord: Hamied Ahmad Ali. Amsterdam: Van Genneep. 1984. 180 blz.

Bijdragen van o.a. Rudi Boon, Hubert Smeets & Andrée van Es.

W.A. Bongers, **Ras en misdaad**

Haarlem: Tjeenk Willink & zoon. 1939. VIII, 110 blz.

Frank Bovenkerk, **Omdat zij anders zijn**

Patronen van rasdiscriminatie in Nederland. Meppel: Boom Uitgevers. 1978. 207 blz.

Talja Blokland & Dienne Hondius, **Integratie en racisme**

Een verkenning. In: *Beleid en Maatschappij*. (30)2. 2003. blz. 77-79.

Jan Breman, **Kolonialisme en racisme**

Een postkoloniale kroniek. Amsterdam: Amsterdam University Press. 2021. 403 blz.

Wetenschappelijke artikelen over het verband in het verleden tussen kolonialisme en racisme in Nederlands-Indië en (Belgisch) Congo en de relatie met de huidige vormen van racisme.

Lida M. van den Broek, **Wit is nu aan zet**

Racisme in Nederland. Amsterdam: Amsterdam University Press. Oktober 2020. 204 blz.

S. Çankaya & P. Mepschen, **Facing racism**
Discomfort, innocence and the liberal peripheralisation of race in the Netherlands.
In: Social Anthropology. (27)4. 2019. p. 626-640.

J.M.J. Doomernik & M. Fennema, **Past and current racism and policy responses in the Netherlands**
In: C. Westin (Ed.), Racism and xenophobia and the academic response. Stockholm: CEIFO. 2001. p.137-167.

Machteld Inge van Dooren, **Aandacht voor het rassendiscriminatieverdrag in het wetgevingsproces**

Oegstgeest: Bureau Mensenrechten. 2007. 36 blz.

Onderzoek verricht in opdracht van het Landelijk Bureau ter bestrijding van Rassendiscriminatie.

Elma Drayer, **Witte schuld**

Over identiteitspolitiek.

Amsterdam: Uitgeverij Atlas Contact. 2019. 188 blz.

Mr. A.J. van Duijne Strobosch, **Bestrijding van discriminatie naar ras**

Enkele ervaringen met de bestrijding van raciale discriminatie in andere landen.
's-Gravenhage: EODC. Ministerie van Justitie. Staatsuitgeverij. 1983. 129 blz.

M.O. Esajas, A. Gabriela, I. Brotto, **Witboek**

Actieonderzoek naar anti-zwart racisme in Nederland.

Amsterdam: Gemeente Amsterdam. 2021. 170 blz.

Philomena Essed **Alledaags racisme**

Amsterdam: Feministische Uitgeverij Sara.1984. 262 blz.

Amsterdam: Van Genneep. Januari 2018. 320 blz.

Philomena Essed, **The Dutch as an every day problem**

Some notes on the nature of white racism.

Amsterdam: Centrum voor Etnische Studies. Universiteit van Amsterdam / Vrije Universiteit. Cres publication Series No. 3. 1986. 42 p.

Philomena Essed, **Understanding Everyday Racism**

An Interdisciplinary Theory.

Newbury Park: Sage. 1991. X, 322 p.

Bewerking proefschrift Universiteit van Amsterdam, 1990.

Philomena Essed & Lydia Helwig, **Bij voorbeeld**

Multicultureel beleid in de praktijk.

Amsterdam: FNV. 1992. 166 blz.

Philomena Essed, **Diversiteit**

Vrouwen, kleur en cultuur.

Baarn: Ambo. 1994. 139 blz.

Philomena Essed, **Diversity**
Gender, Color and Culture.
Amherst, Ma.: University of Massachusetts Press. 1996. 176 p.

P. Essed & S. Trienekes, 'Who wants to feel white?'
Race, Dutch culture and contested identities.
In: Ethnic and Racial Studies. (31)1. 2008. p. 52-72.

Philomena Essed, **Clones, Fakes and Posthumans**
Cultures of Replication.
Amsterdam: Rodopi. 2012. 231 p.

Philomena Essed & Isabel Hoving (Eds.), **Dutch Racism**
Leiden: Brill / Rodopi. Thamyris/Intersecting: Place, Sex and Race Online. Vol. 27.
2014. 425 p.

--- Philomena Essed & Isabel Hoving, **Innocence, Smug Ignorance, Resentment:**
An Introduction to Dutch Racism.
p. 9–29.

--- Kwame Nimako, Amy Abdou & Glenn Willemsen, **Chattel Slavery and Racism:**
A Reflection on the Dutch Experience
p. 31–51.

--- Esther Captain, **Harmless Identities**
Representations of Racial Consciousness among Three Generations Indo-
Europeans.
p. 53–69.

--- Halleh Ghorashi, **Racism and “the Ungrateful Other” in the Netherlands**
p. 101–116.

--- Michael Orlando Sharpe, **Race, Color, and Nationalism in Aruban and
Curaçaoan Political Identities**
p. 117–131.

--- Gloria Wekker, **Diving into the Wreck**
Exploring Intersections of Sexuality, “Race,” Gender, and Class in the Dutch Cultural
Archive.
p. 157–178.

--- Rebecca P. Brienen, **Types and Stereotypes**
Zwarte Piet and his Early Modern Sources.
p. 179–200.

--- Joseph D. Jordan, **The Enunciation of the Nation**
Notes on Colonial Refractions in the Netherlands.
p. 201–218.

--- Joy L. Smith, **The Dutch Carnavalesque**
Blackface, Play and Zwarte Piet.
p. 219–238.

--- Lida M. van den Broek, **Neither With, Nor Without Them**
Ethnic Diversity on the Work Floor: How Egalitarianism Breeds Discrimination.
p. 255–271.

--- Dienke Hondius, **Black Dutch Voices:**
Reports from a Country that Leaves Racism Unchallenged.
p. 273–293.

--- Sandra Trienekens & Eltje Bos, **Strategies and Aesthetics**
Responses to Exclusionary Practices in the Public Arts Sector.
p. 295–313.

--- Guno Jones, **Biology, Culture, “Postcolonial Citizenship” and the Dutch Nation, 1945–2007**
p. 315–336.

--- Stephen Small, **First Impressions:**
Race and Immigration in Holland.
p. 375–386.

--- Ellie Vasta, **The Politics of Avoidance – the Netherlands in Perspective**
p. 387–395.

--- Pooyan Tamimi Arab, **The Covenant of the Allochthons:**
How Nativist Racism Affects Youth Culture in Amsterdam
p. 397–406

--- David Theo Goldberg, **Racisms in Orange**
Afterword.
p. 407–416.

---- *Rec.:* Allison Blakely, Dutch Racism, written by Philomena Essed & Isabel Hoving (Eds.)

In: *New West Indian Guide*. (90)1/2. 2016. p.193-194.

---- *Rec.:* Hans Siebers, De pot verwijt de ketel...

Hoe antiracisme de analyse van racisme een slechte dienst bewijst.

Boekbespreking van Philomena Essed & Isabel Hoving (Red.), *Dutch Racism*.
Amsterdam: Rodopi. 2014.

In: *Sociologie*. (12)2. November 2016. blz. 225-230.

Philomena Essed, **Racismekennis**

Amsterdam: Van Gennep. 2020. 399 blz.

-- Eerder verschenen onder de titel **Inzicht in alledaags racisme**. Uitgeverij het Spectrum, 1991.

Inventarisatie van vormen van alledaags racisme aan de hand van gesprekken met Surinaamse vrouwen in Nederland en Afro-Amerikaanse vrouwen in de Verenigde Staten.

H. Felten, S. de Winter-Koçak, S. Does, A. Asante, R. Donker, A. Brock,

Institutioneel racisme in Nederland

Literatuuronderzoek naar de aanwijzingen voor institutioneel racisme op de domeinen arbeidsmarkt, woningmarkt, onderwijs en politie.

Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving (KIS) – Movisie. 2021. 80 blz.

H. Felten, A. Asante, R. Donker, I. Andriessen, S. Noor, **Wat werkt in de aanpak van institutioneel racisme**

Een literatuuronderzoek.

Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving (KIS) / Movisie. 2021. 36 blz.

Hanneke Felten, René Broekroelofs, met dank aan Serena Does, **Checklist Antidiscriminatie-interventies**

Utrecht: Kennisplatform Inclusief Samenleven. 2023. 10 blz.

Prof. dr. Joep Geraedts, Dr. Jannes van Everdingen, Dr. Bas Defize, Ir. Rob Buiters (Red.), **Rassenwaan**

Het misbruik van de wetenschap in racisme.

Voorwoord Jelle Reumer.

Den Haag: Stichting Biowetenschappen en Maatschappij. Cahiers biowetenschappen en maatschappij. (36). 2017. 88 blz.

Betty de Hart, **Some Cursory Remarks on Race, Mixture and Law by Three Dutch Jurists**

Tilburg:Wolf Legal Publishers (WLP). September 2019. 61 p.

Inaugural lecture as Full Professor of Transnational Families and Migration Law at the Law Faculty of the Vrije Universiteit Amsterdam.

Betty de Hart, **Ras' en 'gemengdheid' in Nederlandse jurisprudentie**

In: Ars aequi. April 2021. blz. 359-367.

D. Herbert, **Racism in the Netherlands**

A Social Scientific Analysis of the Dynamics of the Dutch Multicultural Backlash.

In: Frame. (27)2. 2014. p. 85-104.

Arwen Hoogenbosch, **Institutioneel racisme bij woningverhuur**

Utrecht: Kennisplatform Inclusief Samenleven. December 2022. 7 blz.

Halleh Ghorashi, **Waarom is racisme taboe in Nederland?**

In: M. Davidovic & A. Terlouw (Red.), Diversiteit en Discriminatie: Onderzoek naar processen van in- en uitsluiting.

Amsterdam: Amsterdam University Press. 2015. blz. 183-200.

Halleh Ghorashi, **Taking racism beyond Dutch innocence**

In: European Journal of Women's Studies. (30)1. December 2020. p. 165-215.

Chanel Matil Lodik, **Het antiracismehandboek**

Amsterdam: Lev. November 2021. 256 blz.

Anousha Nzume, **Hallo witte mensen**

Amsterdam: AUP. 2017. 140 blz.

--- Daisy streaming audio (05 uur, 14 minuten). 2017. Dedicon, Grave.

--- Ebook. 2017.

Pleidooi voor het herkennen en erkennen van alledaags racisme onder witte mensen in Nederland.

J. Omlo, A. Kaya, S. Charif, E. Butter, M. Kromhout, K. Ramlakhan, **Racisme bij het ministerie van Buitenlandse Zaken**

Een verkennend onderzoek.

Utrecht: Bureau Omlo. 2022. 80 blz.

Zihni Özdil, **'Racism is an American Problem'**

Dutch Exceptionalism and its Politics of Denial.

In: Frame. (27)2. November 2014. p. 49-64.

Pascalie Prins, **De macht van discours**

(De) legitimeringen van hoog symbolische uitingsvormen van anti-zwart racisme. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen (FMG). Sociologie. Masterscriptie. 2022. 40 blz.

Bas van den Putte & Nadira Tielenburg, **Het effect van etnische stereotypen in reclame op zwarte en witte consumenten / Advertising effects of ethnic stereotyping in advertisements**

In: Tijdschrift voor Communicatiewetenschap. (35)4. December 2007. blz. 357–368.

Peter R. Rodrigues & Jaap van Donselaar (Red.), **Monitor racisme en extreem-rechts**

Zesde rapportage.

Amsterdam: Anne Frank Stichting. 2004. 185 blz.

Peter R. Rodrigues & Jaap van Donselaar (Red.), **Monitor racisme en extreem-rechts**

Zevende rapportage.

Amsterdam: Anne Frank Stichting. 2006. 254 blz.

Peter R. Rodrigues & Jaap van Donselaar (Red.), **Monitor racisme en extreem-rechts**

Achtste rapportage.

Amsterdam: Amsterdam University Press. 2009. 304 blz.

Peter R. Rodrigues & Jaap van Donselaar (Red.), **Monitor racisme en extremisme**

Negende rapportage.

Amsterdam / Leiden: Anne Frank Stichting/ Universiteit Leiden, Instituut Bestuurskunde / Pallas Publications. 2010. 252 blz.

Hans Siebers, **'Race' versus 'ethnicity'?**

Critical race essentialism and the exclusion and oppression of migrants in the Netherlands.

In: Ethnic and Racial Studies. (40)3. 2017. p. 369-387.

Tim Slokker, **Bewustwording als de ultieme remedie?**

Een kwalitatief onderzoek naar de kloof tussen beleidsmaatregelen en oplossingen van ervaringsdeskundigen, gericht op de bestrijding van etnische discriminatie.

Utrecht: Universiteit Utrecht. Faculteit Recht, Economie, Bestuur en Organisatie.

Bestuur & Beleid. Masterscriptie. Juni 2023. 75 blz.

Lex Thijssen, **Regional ethnic concentrations and ethnic discrimination in hiring**

Field experimental evidence from the Netherlands.

In: Journal of Ethnic and Migration Studies. (49)9. 2023. p. 2434-2453.

Anne van der Ven (Red.), **Wit huiswerk**

Hoe kun je bijdragen aan de strijd tegen racisme.

Amsterdam: De Geus. 2020. 223 blz.

--- Ebook. 2020.

Bundeling van ervaringen in Nederland van personen met een Surinaamse, Arubaanse, of andere gekleurde achtergrond, met oproepen aan witte landgenoten

om gedrag en de situatie te veranderen. Met bijdragen van Ilgin Abeln, Jillian Emanuels, Clarice M.D. Gargard, Munganyende H el ene Christelle, Massih Hutak, Ira Kip, Leroy Niemel, Sorab Roustayar, Lakiescha Tol, Baba Tour e, Romana Vrede en Pete Wu.

Karin de Vries, **Country report non-discrimination**

The Netherlands 2020.

Transposition and implementation at national level of Council Directives 2000/43 and 2000/78.

Brussels: European Union. European Commission. Directorate-General for Justice and Consumers Directorate D — Equality and Union citizenship Unit D.1 Non-discrimination and Roma coordination. 2020. 95 p.

Reporting period 1 January 2019 – 31 December 2019.

Karin de Vries, **Country report non-discrimination**

The Netherlands 2021.

Transposition and implementation at national level of Council Directives 2000/43 and 2000/78.

Brussels: European Union. European Commission. Directorate-General for Justice and Consumers. Directorate-General for Justice and Consumers Directorate D — Equality and Union citizenship Unit D.1 Non-discrimination and Roma coordination. 2021. 94 p.

Reporting period 1 January 2020 – 31 December 2020.

Herman Vuijsje, **Zwartkijkers**

Amsterdam: Prometheus. 2018. 183 blz.

Kritische analyse van de opvattingen over het vermeende racisme in de Nederlandse samenleving.

Gregor Walz & Bauke Fiere, **Discriminatiecijfers in 2022**

Een rapport over registraties van discriminatie-incidenten door de politie, en meldingen bij antidiscriminatievoorzieningen en andere organisaties in Nederland.

Rotterdam/Den Haag: Art. 1. April 2023. 67 blz.

Dit rapport is geschreven door Art.1 in opdracht van de Nationale Politie en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het is tot stand gekomen in samenwerking met Discriminatie.nl, de landelijke vereniging van anti-discriminatievoorzieningen.

Melissa F. Weiner, **The Ideologically Colonized Metropole**

Dutch Racism and Racist Denial.

In: Sociology Compass. (8)6 June 2014. p. 731-744.

Gloria Wekker & Rosi Braidotti, **Praten in het donker**

Multiculturalisme en anti-racisme in feministisch perspectief.

Kampen: Kok Agora. 1996. 170 blz.

Over de vraag naar de wetenschappelijke en politieke implicaties van huidige feministische, postmoderne en postkoloniale deconstructies van subjectiviteit en identiteit, voor anti-racistische en multiculturele strijd. Bevat de volgende bijdragen:

- Rosi Braidotti, *Reizende theorieën in een multicultureel perspectief*;
- Gloria Wekker, *Praten in het donker: reflecties op de praktijk van het weten in Nederlandse vrouwenstudies*;
- bell hooks, *Postmodern zwart* (vertaling van: *Postmodern Blackness*, 1990);
- Isabel Hoving, *Het plezier van de koprol: kanttekeningen bij een interculturele wetenschapspraktijk*;
- Helma Lutz, *Doeken des aanstoets: een beschouwing over hoofddoeken en genderverhoudingen in de multiculturele samenleving*;
- Stuart Hall, *Wat is het 'zwarte' in zwarte populaire cultuur?* (vertaling van: *What is This 'Black' in Black Popular Culture?*, 1992.)

G. Wekker & H. Lutz, Een hoogvlakte met koude winden

Een geschiedenis van het gender en etniciteitsdenken in Nederland.

In: M. Botman, N. Jouwe & G. Wekker (Red.), *Caleidoscopische visies: de zwarte, migranten- en vluchtelingenvrouwen beweging in Nederland*.

Amsterdam: KIT Publishers. 2001. blz. 25-49.

Gloria Wekker, Nesten bouwen op een winderige plek

Denken over gender en etniciteit in Nederland.

Utrecht: Universiteit Utrecht. Faculteit Letteren. 2002 32 blz.

Inaugurale rede Universiteit Utrecht

Gloria Wekker, Witte onschuld

Paradoxen van kolonialisme en ras.

Vert. Menno Grootveld.

Oorspr. titel: *White innocence*. 2016.

Amsterdam: AUP. 2017. 343 blz. / Herziene editie 2020. 346 blz.

--- Daisy streaming audio (16 uur, 23 minuten). Dedicon, Grave, 2017.

---- *Rec.*: Allison Blakely, *White Innocence: Paradoxes of Colonialism and Race*, by Gloria Wekker.

In: *New West Indian Guide*. (92)3/4. 2018. p. 302-303.

---- *Rec.*: Joost Coté, Gloria Wekker, *White Innocence: Paradoxes of colonialism and race*.

In: *BMGN - Low Countries Historical Review* (132). 2017. 4 p.

Onderzoek naar rassentegenstellingen in Nederland en de samenhang daarvan met het koloniale verleden en slavernij.

---- *Rec.*: Agnes Andeweg, **Layering the Cultural Archive:**

A Critical Reading of Gloria Wekker's *White Innocence* and Rembrandt's *Painting of Two Black Men*.

In: *Dutch Crossing*. (46)3. 2022. p. 230-243.

Julian S. With, **Zwart racisme bestaat niet**
Utrecht: With. 1986. 187 blz.

Artikelen waarin de auteur weergeeft hoe ongenueanceerd de blanke samenleving in Nederland omgaat met haar zwarte landgenoten.

Rob Witte, **'Al eeuwenlang een gastvrij volk'**
Racistisch geweld en overheidsreacties in Nederland 1950-2009.
Amsterdam: Aksant. 2010. 205 blz.

Gebaseerd op Racist violence and the state. 1995. Proefschrift Universiteit Utrecht.

Dr. R. Wolff, R. van Leeuwen, A.R van den Heerik, Y. Seidler, prof. dr. J. van Sterkenburg, drs. J. de Boom, **Discriminatie in context**
Een onderzoek naar achtergronden, oorzaken en triggerfactoren van discriminatie van Nederlanders van Afrikaanse herkomst door jongeren en volwassenen in Nederland.
Rotterdam: Erasmus Universiteit / Risbo. Augustus 2021. 173 blz.

In opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Gelijk recht doen

Een parlementair onderzoek naar de mogelijkheden van de wetgever om discriminatie tegen te gaan.
Den Haag: Eerste Kamer der Staten-Generaal. Parlementaire Onderzoekscommissie effectiviteit antidiscriminatiewetgeving [POC]. 2022. 136 blz.

Institutioneel racisme

Naar een mensenrechtelijke aanpak.
Visienota.
Utrecht: College voor de Rechten van de Mens. December 2021. 24 blz.

Meervoudige perspectieven op de relatie tussen verleden en heden

Den Haag: Staatscommissie tegen discriminatie en racisme. Juli 2023. 80 blz.

Essaybundel in opdracht van de staatscommissie tegen discriminatie en racisme met bijdragen van Barryl Biekman, Esther Captain, Wouter van Gent, Alana Helberg-Proctor, Cody Hochstenbach, Dienke Hondius, Judi Mesman, Gert Oostindie, Patricia Schor en Lex Thijssen.

Monitor racisme en extreem-rechts

Eerste rapportage.
Leiden: Leids Instituut voor Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek.1997. 158 blz.

Onderzoek in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Monitor racisme en extreem-rechts

Tweede rapportage.
Leiden: Leids Instituut voor Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek.1998. 143 blz.

Monitor racism en extreem-rechts

Derde rapportage.

Leiden: Universiteit Leiden. Departement Bestuurskunde. 2000. 148 blz.

Monitor racism en extreem-rechts

Vierde rapportage.

Amsterdam: Anne Frank Stichting. 2001. 136 blz.

Monitor racism en extreem-rechts

Vijfde rapportage.

Amsterdam: Anne Frank Stichting. 2002. 191 blz.

Nederlands racisme in internationaal perspectief

E.T. Achiume, **Visit to the Netherlands**

Report of the Special Rapporteur on contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance.

Advance Edited Version. 2 July 2020.

Genève: Office of the High Commissioner for Human Rights. 2020. 22 p.

Rob Witte, **Racist Violence and the State:**

A comparative Analysis of Britain, France and the Netherlands.

London: Routledge.1996. 232 p.

-- ECRI Report on The Netherlands

(Fifth monitoring cycle)

ECRI Secretariat Directorate General II - Democracy Council of Europe.

Adopted on 2 April 2019 Published on 4 June 2019. 47 p.

-- ECRI-Rapport over Nederland

(Vijfde monitoringcyclus)

Goedgekeurd op 2 april 2019 Gepubliceerd op 4 juni 2019.

Strasbourg: Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie. 2019. 53 blz.

Zwarte Piet

(*Selectie*)

M. Bal, **Zwarte Piet's Bal Masqué**

In: M. Philips & G. Schochet (Eds.), Questions of Tradition. Toronto: University of Toronto Press. 2004. p. 110-152.

Jan de Bas, **Kom maar binnen!**

Zwarte Piet in spotprenten 1871-2017.

Hilversum: Verloren. 2017.

Marcel Bas, **Zwarte Piet: discriminerend of fascinerend?**

Een pleidooi voor de zwarte Zwarte Piet.

Soesterberg: Uitgeverij Aspekt. November 2013. 82 blz.

Wouter E. A. van Beek, **Zwarte Piet in Afrika**

Rite en ruzie.

Tilburg: Tilburg University. 2015. 124 blz.

Afscheidsrede.

P. van den Beemd, **Black as soot**

The convictions and perspectives of Zwarte Piet supporters within the racism debate.
Tilburg: Universiteit van Tilburg. FGW. Communicatie en Informatie. Masterscriptie.
Juli 2014. 65 p.

Bianca Berends, **Zwarte Piet en Witte Klaas**

Onderzoek naar beeldvorming in de Sinterklaastraditie.

Rotterdam: Erasmus Universiteit. Kunst en Cultuurwetenschappen. Maart 2000.
151 blz.

Lukas van den Berge, **Dealing with Ambiguity**

Johan Maurits, Black Pete and the the Crisis of Dutch Identity

In: Netherlands Journal of Legal Philosophy. (47)1. 2018. p. 3-12.

Eugenie Boer-Dirks, **Nieuw licht op Zwarte Piet**

Een kunsthistorisch antwoord op de vraag naar de herkomst van Zwarte Piet.

In: Volkskundig Bulletin. Tijdschrift voor Nederlandse cultuurwetenschap. 19. 1993.
blz.1-35.

Frits Booy, **Op zoek naar Zwarte Piet**

Een speurtocht naar de herkomst, de ontwikkeling en de betekenis van de dienaar
van Sinterklaas.

Eindhoven: Stichting Nationaal Sint Nicolaas Comité. 2008. 2e herziene druk. 48 blz.

Frits Booy, **Het verhaal van Zwarte Piet**

Geschiedenis en betekenis.

Utrecht: Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed. 2014.
24 blz.

Nicchelle Buyne, **Embodied Resistance**

An Interdisciplinary Analysis of Contemporary Protest against black Pete.

Utrecht: Universiteit Utrecht. Master of Arts in Conflict Studies and Human Rights.
August 2022. 146, XXXI blz.

A. Bijnaar & C. Maris, **Zwart als roet**

Zwarte Piet in de liberale rechtsstaat.

In: Filosofie & Praktijk. (35)3. 2014. blz. 5-22.

A. Bijnaar & C.W. Maris, **De zaak van Sinterklaas**

Zwarte Piet staat terecht.

In: Caribisch juristenblad. (4)3. 2015. blz.185-197.

Y. Coenders, **Inside the chimney**

An exploration of racial dynamics in the struggle over a Dutch tradition.

Uitgave in eigen beheer. 2015. 38 p.

Masterscriptie Social Sciences. Universiteit van Amsterdam.

Yannick Coenders & Sébastien Chauvin, **Race and the Pitfalls of Emotional
Democracy:**

Primary Schools and the Critique of Black Pete in the Netherlands.
In: Antipode.(49)5. November 2017. p. 1244-1262.

Kirsten Coppoolse, **Dag Zwarte Piet?**

De zwartepietendiscussie bekeken met behulp van kritische discoursanalyse.
Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. FGw. Theologie en religiewetenschappen:
Religie en identiteit in de moderne wereld. 2017. 117 blz.

Sébastien Chauvin, Yannick Coenders, Timo Koren, **Never Having Been Racist**
Explaining the Blackness of Blackface in the Netherlands.

In: Public culture. (30)3. 2018. p. 509-526.

Sigurd D'hondt, **Confronting blackface Stancetaking in the Dutch Black Pete debate**

In: Pragmatics: quarterly publication of the International Pragmatics Association.
(30)4. 2020. p. 485-509.

Roelien Donker, **Changing the Debate:**

How Members of Kick Out Zwarte Piet Succeed In Challenging the Regime of Truth
on Black Pete in the Netherlands.

Utrecht: Utrecht University. Master's thesis. 2020. 70 p.

Jop Euwijk & Frank Rensen, **De identiteitscrisis van Zwarte Piet**

Amsterdam: Uitgeverij Atlas Contact. 2017. 171 blz.

Anna Fox & Mieke Bal, **Zwarte Piet**

London: Black Dog Publishing. 2000. 32 p., 20 full-colour plates.

Ria van Gelder (Red.), **Makkers, staakt uw wild geraas**

De leukste bekende en onbekende liedjes over Sint Nicolaas en Zwarte Piet met
muzieknotatie voor zangstem en eenvoudige pianobegeleiding.

Purmerend: De Zilverdistel. 1995. 212 blz.

J. Greven & W. Bosveld, **Hoe denken Amsterdammers over Zwarte Piet?**

Amsterdam: Gemeente Amsterdam. Dienst Onderzoek en Statistiek. 2012. 64 blz.

Rahina Hassankhan, **Al is hij zo zwart als roet**

Den Haag: Warray. 1988. 61 blz.

Rebecca Hayes, Katharina J. Joosen, CalvinJohn Smiley, **Black Petes & Black Crooks?**

Racial stereotyping and offending in the Netherlands.

In: Contemporary Justice Review: CJR. (21)1. 2018. p.16-32.

Lulu Helder & Scotty Gravenberch (Red.), **Sinterklaasje, kom maar binnen zonder knecht.**

Berchem: EPO.1998. 215 blz.

--- J. Nederveen Pieterse, Mirakels multiculturalisme.

Zwarte Piet revisited. blz. 27-44.

J. I. A. Helsloot, **De strijd om Zwarte Piet**

In: I. Hoving, H. Dibbits & M. Schrover (Red.), Veranderingen van het alledaagse
1950–2000.

Den Haag: Sdu. 2005. blz. 249-271.

- J. I. A. Helsloot, **Zwarte Piet: een icoon onverenigbaar met Santa Claus**
In: Heiligen of helden. Opstellen voor Willem Frijhoff. Bert Bakker. 2007. blz. 31-46.
- John I.A. Helsloot, **De ambivalente boodschap van de eerste 'Zwarte Piet'(1850)**
In: Eveline Doelman en John Helsloot, De kleine Olympus. Over enkele figuren uit de alledaagse mythologie.
Amsterdam: Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW). 2008. blz. 93-117.
- John I.A. Helsloot, **Zwarte Piet and cultural aphasia in the Netherlands**
In: Quotidian: journal for the study of everyday life. 3. 2012. p.1-20.
- Saskia Henderson, **Hoe Piet kleur kreeg**
Ridderkerk: Hollandridderkerk B.V. September 2014. 36 blz.
- Sacha Hilhorst & Joke Hermes, **'We have given up so much'**
Passion and denial in the Dutch Zwarte Piet (Black Pete) controversy.
In: European Journal of Cultural Studies. (19)3. June 2016. p. 218-233.
- Anne de Jong, **Gaza, Black Face and Islamophobia:**
Intersectionality of Race and Gender in (Counter-) Discourse in the Netherlands.
In: P. Essed, K. Farquharson, K. Pillay, E.J. White (Eds.), Relating Worlds of Racism.
Cham: Palgrave Macmillan. January 2019. p. 271-298.
- Elisabeth Koning, **Zwarte Piet, een blackfacepersonage**
Een eeuw aan blackfacevermaak in Nederland.
In: Tijdschrift voor Geschiedenis. (131)4. December 2018. blz. 551 – 575.
- Elisabeth Koning & Wilfred Takken, **Zwart op wit**
Twee eeuwen blackface in Nederland.
Amsterdam: De Geus. Maart 2023. 440 blz.
- W. Koops, Madelon Pieper & Eugenie Boer, **Sinterklaas verklaard**
Amsterdam: SWP. 2009. 94 blz.
- Gábor Kozijn, **Zwarte Piet**
Verkennd onderzoek naar een toekomstbestendig sinterklaasfeest.
Beilen: Pharos uitgevers / Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed. Juni 2014. 59 blz.
- Arno Langeler, **Zwarte Piet**
Een Moor in dienst van Venetië.
Amsterdam: Uitgeverij Jan Mets. 1994. 79 blz.
- Dorota Lepianka & Jing Hiah, **Framing justice in struggles over cultural heritage**
The case of Black Pete in the 'postcolonial' Netherlands.
In: Journal of Ethnic and Migration Studies. 17 Feb. 2023. 18 p.
- Koen Lemmens, **The dark side of 'Zwarte Piet'**
A misunderstood tradition or racism in disguise?
A legal analysis.
In: The International Journal of Human Rights. (21)2. 2017. p.120-141.

Klaas Maas, **Zwarte Piet is geen racisme**
Het debat ontrafeld.
Groningen: Uitgeverij De Blauwe Tijger. 2017. 74 blz.

Bundeling van 32 brieven (mini-essays) en twee lange essays over Zwarte Piet.

Judi Mesman, Sofie Janssen & Lenny van Rosmalen, **'Black Pete through the eyes of Dutch children'**
In: Plos one. (11)6. 2016. 14 p.

Eline Mestdagh, **'Slavernij is voorbij! Laat de Zwarte Pieten vrij!'**
Praktisch verleden en historische rechtvaardigheid in de Nederlandse strijd om Zwarte Piet (2011-2016).
Gent: Faculteit Letteren en Wijsbegeerte. Vakgroep LW03. Master of Arts in de geschiedenis. 2017. 151 blz.

Eline Mestdagh, **Over Zwarte Piet, erkenning en historisch onrecht in 'postkoloniaal' Nederland**
In: Brood & Rozen. (23)4. 2018. blz. 5-25.

Thom Molenkamp, **Causing Moral Outrage**
Taking a look at what causes moral outrage and what the consequences are for Dutch companies in the context of the Zwarte Piet debate in the Netherlands.
Rotterdam: Rotterdam School of Management. Marketing Management. Scriptie. July 2016.

Francois L. Müller, **Saint Nicholas' beleaguered black companion(s)**
A study of the contested nature and late antique history of Santa's helpers in the Dutch Saint Nicholas feast.
In: Akroterion (65)1. March 2021. p.123-142.

George Benjamin Elono Musgrave, **Zwarte Piet: Colonial Past and Contemporary Race Relations:**
Meanings of Zwarte Piet for School Children in The Hague.
The Hague: Graduate School of Development Studies. (ISS). Women, Gender, Development (WGD). Master Thesis. December 2007. 97 p.

Hanneke Nap, Iris van der Zande, Eelco Kramer, Gonda van den Heuvel, **Onder de huid van Zwarte Piet**
(Schrik)figuren rond het Sint-Nicolaasfeest in de negentiende eeuw.
In: De Moderne Tijd. (2)2. 2018. blz.161-187.

A.M.L. van der Pas, **Meer dan 150 jaren Zwarte Piet**
Een onderzoek naar de representatie van Zwarte Piet in Nederlandstalige boeken van vroeger en nu. Tilburg: Tilburg University. Kunst en Cultuur. Master Thesis. 2020. IV, 41 p.

Y. van der Pijl & K. Goulordava, **Black Pete, 'smug ignorance', and the value of the black body in postcolonial Netherlands**
In: New West Indian Guide. 88. 2014. p. 262–291.

Emily Raboteau, **Who Is Zwarte Piet?**

A holiday tradition in the Netherlands involving blackface has sparked a debate about race, the legacy of slavery, and the vestiges of colonialism.

In: Virginia Quarterly Review. (90)1. 2014. p.142-155.

Angelita D. Reyes, **Performativity and representation in transnational blackface:**

Mammy (USA), Zwarte Piet (Netherlands), and Haji Firuz (Iran).

In: Atlantic Studies: Literary, Cultural and Historical perspectives on Europe. (16)4. 2019. p. 521-550.

Jeroen Rodenberg & Pieter Wagenaar, **Essentializing 'Black Pete'**

Competing narratives surrounding the Sinterklaas tradition in the Netherlands.

In: International Journal of Heritage Studies. (22)9. 2016. p. 716–728.

Jeroen Rodenberg & Pieter Wagenaar, **Acting in a National Play**

Governmental Roles During the Zwarte Piet Contestation.

In: Cultural Contestation. 2018. p. 283-314.

Maud van Roessel, **To live in a world with(out) racism**

How older Dutch White people produce reflexivity vis á vis racism in the context of the anti 'Zwarte Piet' debate.

Rotterdam: Erasmus Universiteit. Media, Culture & Society. Master Thesis.

June 2022. 67 p.

Ellen Samyn, **Zwarte Piet, wiedewiedewiet, ben ik een racist of niet?**

Gent: Universiteit Gent. Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen.

Masterproef Klinische Psychologie. 2020-2021. 60 blz.

Arnold Jan Scheer, **Zwarte Sinterklazen**

Over Pieten en ander heidens volk.

Breda: Papieren Tijger. 2014. 189 blz.

Journalistieke reisverhalen over bezoeken aan traditionele vieringen in diverse Europese culturen rondom Sinterklaas en zwart geschminkte handlangers, aangevuld met recente ervaringen in discussies en reacties.

J. Schenkman, **Sint Nicolaas en zijn knecht**

Amsterdam: G. Theod. Bom. 1850.

Heleen Schols, **Keeping things gezellig**

Negotiating Dutchness and racism in the struggle over 'Black Pete'.

Amsterdam: Uitgave in eigen beheer. 2019. 326 p.

Dissertation University of Amsterdam.

Hannah Schoonewille, **Zwarte Piet in het Nieuws**

Een kwalitatief onderzoek naar het discours rondom Zwarte Piet in talkshows op de NPO.

Utrecht: Universiteit Utrecht. Interculturele Communicatie. Masters' thesis. April 2017. 121 blz.

Patricia Schor, **Fencing the Black Body Within**

The Blackface Debate in the Netherlands.

In: Darkmatter. (15). 2020. p. 1–28.

L.L. Schrijvers, **Demonstrating Dutch**

Nationalism and Cultural Racism in the 2013 Anti-Putin and Pro-Black Pete Protests in the Netherland.

In: *Frame: Tijdschrift voor Literatuurwetenschap*. (27)2. 2014. p.119-133.

Armand Sermon, **Van Zwarte Klaas tot Sinterklaas**

Zwarte Piet, De Duivel, Een Maagd, Sinte Maarten, Nicodemus.

Gent: Mens & Cultuur Uitgevers. 2021. 424 blz.

Over twee gemaskerde gestalten: een witte kindervriend met een mijter en zijn begeleider met een zwart gezicht: in de Lage Landen Sinterklaas en Zwarte Piet geheten. Wat is hun betekenis? Waar komen ze vandaan? Creëerde de Amsterdamse schrijver Jan Schenkman deze figuren in 1850 of bestonden er voordien al Klazen, met of zonder zwart gezicht.

Marjanne Slagter, **Want al ben ik zwart als roet, 'k meen het toch goed**

Hoe de Zwarte-Pietdiscussie geframed wordt in conversaties op Facebook en in praatprogramma's sinds oktober 2013.

Leiden: Universiteit Leiden. Faculty of Humanities. Media Studies. MA Journalistiek en Nieuwe Media. Juli 2014. 38 blz.

Daudi van Veen, Rosanneke A. G. Emmen, Judi Mesman, **National Identification, Social Dominance Orientation, and National Identification, Social Dominance Orientation, and Attitudes Towards Black Pete in the Netherlands**

Person- and Variable-Centered Analyses

In: *Social Psychological Bulletin*. (17). July 2022. p. 1-19.

Cleo Vermuyen & Nienke Schuiling, **De representatie van Zwarte Piet in kinderboeken 1850-2013**

Groningen: Rijksuniversiteit Groningen. Wetenschapswinkel Taal, Cultuur en Communicatie. Juli 2019. 48 blz.

Diantha Vliet, **Defending Black Pete**

Strategies of justification and the preservation of tradition in Dutch news discourse.

In: *Critical Studies in Media Communication*. (36)5. 2019. p. 452-465.

Diantha Y. Vliet, **Postcolonial Pete**

Race, Media, and Memory in the Politics of Dutch Identity.

Philadelphia, PA: Temple University. Dissertation. December 2020. 338 p.

Klazien de Vries (Red.), **Piet**

Handboek voor een moderne Sinterklaasviering.

Amsterdam: Noturban. 2015. 205 blz.

Interviews met bekende en minder bekende Nederlanders – o.a. Hedy d'Ancona, Abdelkader Benali, Sunny Bergman, Arthur Japin, Sylvana Simons & Alex van Stipriaan - over een moderne sinterklaasviering met een aangepaste Zwarte Piet.

Esther Wemmers, **Zwarte Piet hoort bij Sinterklaas, zoals Bert bij Ernie, water bij de zee en koffie bij een koekje***

Een onderzoek naar de representatie van Zwarte Piet in prentenboeken uit de jaren 2009 en 2014.

Tilburg: Tilburg University. Kunst- en Cultuurwetenschappen, specialisatie Jeugdliteratuur. Masterthesis. December 2015. 68 blz.

L.A. (Laura) Wouters, **Zwarte Piet Contested**

Tolerance and the (re)production of the Zwarte Piet tradition in the Netherlands.

Utrecht: Universiteit Utrecht. Faculty of Humanities Theses. Master of Arts in Conflict Studies & Human Rights. August. 2014. 78 p.

Jan van Wijk, **Betekenis van Zwarte Piet**

Bergen op Zoom: Woordliefde. 2014. Tweede druk. 134 blz.

Lidwien van de Wijngaert, **Understanding polarization**

A case study of Black Pete in the Netherlands.

In: Psychology of Language and Communication. (26)1. 2022. p. 399-414.

Zwarte Piet vraagt om aanpassing

Den Haag: Kinderombudsman. September 2016. 5 blz.

Registratie & etnisch profileren

Jeroen Bakkeren, **Countering Ethnic profiling**

Does psychological safety influence training transfer?

Enschede: University of Twente. Faculty of Behavioural, Management and Social Science. Master Psychology; Conflict Risk and Safety. Master Thesis. May 2019. 56 p.

L.W. Balai, **Registratie en etniciteit**

Opmerkingen en aanbevelingen bij registratie van gegevens over de etnische herkomst van personen.

Utrecht: Landelijk Bureau Racismebestrijding. 1992. 60 blz.

Clotilde Caillault, **Ethnicity and policing in France and in the Netherlands**

Amsterdam: University of Amsterdam. MA thesis Sociology. Master programme. August 2011. 100 p.

M. Junger, **Discrepancies between police and self-report data for Dutch racial minorities**

In: British Journal of Criminology. (29)3. 1989. p. 273-284.

Krista King, **Stop, Search and Violate:**

“The Anti-Blackness of Stop and Search Policing in Contemporary Europe”.

Utrecht: Utrecht University. RMA Thesis. Gender Studies. 2022. 93 p.

Wouter Landman & Henk Sollie, **Tegengaan van etnisch profileren**

Een internationale literatuurstudie naar effecten van interventies.

Apeldoorn / Amersfoort: Politie & Wetenschap / Twynstra Gudde. Politiewetenschap. nr. 91A. 2018. 98 blz.

J. P. van der Leun & M. A. H. van der Woude, **Ethnic profiling in the Netherlands?**

A reflection on expanding preventive powers, ethnic profiling and a changing social and political context.

In: Policing and Society. (21)4. 2011. p. 444-455.

J.P. van der Leun, M.A.H. van der Woude, A.J. Leupen & A.A.J. Blokland, **Country Profile:**

The Netherlands An exploratory quantitative and qualitative research into perceptions on policing & ethnic profiling.

Leiden: Universiteit Leiden. January 2013. 43 p.

L.G. Moor, J. Janssen. M. Easton & A. Verhagen, (Red.), **Ethnic profiling en interne diversiteit bij de politie**

Antwerpen-Apeldoorn: Maklu. Cahiers Politiestudies nr. 35. 2015. 254 blz.

E.K. (Els) Mulder, **The Evaluation of a VR Training Against Ethnic Profiling**

Enschede: University of Twente. Faculty of Behavioural, Management and Social Sciences (BMS) Section Psychology of Conflict, Risk and Safety. Master Thesis.

June 2022. 47 p.

P.R. Rodrigues & M.A.H. van der Woude, **Proactieve politiecontrole en onderscheid naar etniciteit of nationaliteit**

In: Nederlands Juristenblad. (91)32. 2016. blz. 2294-2302.

P.R. Rodrigues & M.A.H. van der Woude, **Etnisch profileren door de overheid en de zoektocht naar adequate remedies**

In: Crimmigratie & recht. (5)2. 2021. blz.108-125.

G. van Schie, **Origins**

A history of race-ethnic classification in the Dutch governmental data ontology.

In: TMG—Journal for Media History. (21)2. 2018. p. 67-88.

K. de Vries & T.P. Spijkerboer, **Ik zie ik zie wat ik niet zie**

Etnisch profileren en structurele rassendiscriminatie in het migratierecht.

In: Nederlands Juristenblad. 2022(8). blz. 549-555.

Dvora Yanow, Marleen van der Haar, Kalijn Völke, **Troubled Taxonomies and the Calculating State**

Everyday Categorizing and “Race-Ethnicity”—The Netherlands Case.

In: Journal of race, ethnicity, and politics. (1)2. 2016. p.187-226.

Anon., **Etnisch profileren bij preventief fouilleren**

Heerlen: Open Universiteit. Department of Public Law. Master’s Thesis. Juli 2023. 43 blz.

Gelijkheid onder druk

De impact van etnisch profileren in Nederland.

Amsterdam / New York: Amnesty International / Open Society Justice Initiative. 2013. 24 blz.

Proactief politieoptreden vormt risico voor mensenrechten

Etnisch profileren onderkennen en aanpakken.

Amsterdam: Amnesty International. Oktober 2013. 117 blz.

Lokaal

Henk Ferwerda & Jos Kuppens, **De politieaanpak van etnisch profileren in Amsterdam**

Een onderzoek naar effecten, criteria en meetbare indicatoren.

Arnhem: Bureau Beke. 2019. 130 blz.

Prof. dr. J.P. van der Leun, Mr. dr. M.A.H. van der Woude, R.D. Vijverberg, R.P.M. Vrijhoef, A.J. Leupen, **Etnisch profileren in Den Haag?**
Een verkennend onderzoek naar beslissingen en opvattingen op straat.
Leiden: Universiteit Leiden. Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Afdeling Criminologie.
Juni 2014. 67 blz.

Etniciteit, racisme & racismebestrijding lokaal

Rian Wulan Desriani, **Assessing residential segregation profiles for ethnic groups in Enschede, The Netherlands**
Enschede; University of Twente. Faculty of Geo-Information Science and Earth Observation. Specialization: Urban Planning and Management. Master of Science.
March 2011. 77 p.

Mitchell Esajas, Alixine Gabriela & Isabelle Brotto, **Zwart-witboek**
Actieonderzoek naar anti-zwart racisme in Amsterdam.
Amsterdam: The Black Archives. 2021. 170 blz.

Philomena Essed & Maaike de Graaff, **De actualiteit van diversiteit**
Het gemeentelijk beleid onder de loep.
Den Haag / Utrecht: E-Quality, Experts in gender en etniciteit / FORUM, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling. 2002. 149 blz.

In deze publicatie komen negen vertegenwoordigers van de gemeenten Utrecht, Amsterdam en Rotterdam aan het woord over hun visie over het begrip diversiteit.

A. Fermin, J. Omlo, G. Walz, M. Kromhout, S. Robbers, E. Butter, **Institutioneel racisme bij de gemeente Utrecht?**
Een verkennende studie naar processen van uitsluiting bij vier beleidsterreinen.
Utrecht: Bureau Omlo. 2022. 80 blz.

Meredith Greer (Red.), **Amsterdam, een stad uit duizenden**
Visiedocument Inclusie en Antidiscriminatiebeleid 2023|2026.
Amsterdam: Gemeente Amsterdam, directie OJZD, afdeling Diversiteit. 2023. 32 blz.

Francio Guadeloupe, Paul van de Laar & Liane van der Linden (Red.), **Rotterdam, een postkoloniale stad in beweging**
Amsterdam: Boom. Oktober 2020. 280 blz.

Sandew Hira & Judith ten Hagen, **Er is meer tussen hemel en aarde dan werk en scholing**
Over emancipatie en etnische identiteit.
Rotterdam: Stichting Buitenlandse Werknemers Rijnmond. 1994. 91 blz.

Onderzoek op basis van literatuur en interviews met sleutelfiguren uit de migrantengemeenschap in de regio Rijnmond naar de vraag of versterking van een etnische of sociale identiteit van een groep d.m.v. eigen instituties een hulpmiddel of een struikelblok is voor de emancipatie van die groep.

Sanne Kistemaker, Rachel Rietdijk, Sharon Vos, **Ervaren discriminatie op de werkvloer**
Rapportage van het onderzoek uitgevoerd door Muzus in opdracht van de Gemeente Amsterdam.
Delft: Muzus. September 2023. 152 blz.

Koen Kros, Suzan de Winter- Koçak, Hanneke Felten, Tamara Keers, Maxime van de Gevel, Maxime Yenga, Rominique van Rhemen, Isabel Speelman, Gülcan Bektas & Serena Does, **Institutioneel racisme bij de gemeente als werkgever**
Een kwalitatief onderzoek onder gemeenteambtenaren van zes gemeenten.
Utrecht: Kennisplatform Inclusief Samenleven. Oktober 2023. 95 blz.

Nizaar Makdoembaks, **Racisme in de Bijlmer**
Een huisarts strijdt tegen onrecht en racisme.
Zierikzee: Uitgeverij de Woordenwinkel. 2021. 609 blz.

Kwame Nimako, **Voorbij multiculturalisatie**
Amsterdam Zuidoost als strategische locatie.
Rotterdam: Gramo de Combinatie. 1999. VI, 191 blz.

Merie Polkamp, **Anti-zwart racisme in de regio Amsterdam**
Amsterdam: Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam (MDRA). Juli 2020. 54 blz.

Gérard van Tillo, **Levenskunst in de Bijlmer**
Mozaïek van een multiculturele samenleving.
Amsterdam: Edmund Husserl-Stichting. 1998. 127 blz.

Marleen de Witte, **Heritage, blackness and Afro-cool**
Styling Africanness in Amsterdam.
In: African diaspora. (7)2. 2014. p. 260-289.

Wit is aan zet

Racismebestrijding en de gemeentelijke overheid.
Onderzoek naar de beleidsvoornemens van Amsterdam, Den Haag, Rotterdam.
's-Gravenhage: Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening. Centraal Punt
Inspraak. 1986. 69 blz.

5. BLACK LIVES MATTER

Nikki Daenen, **Online Racism in the Netherlands**
How Instagrammers reacted to #BlackLivesMatterNL and #BLMNL in 2020.
Rotterdam: Erasmus University. Erasmus School of Social and Behavioural Science.
Master Thesis. June 2021. 40 p.

Sofie Engelen, **Heroes and villains**
Regarding the past in the present How Amsterdam and Rotterdam are redefining
their colonial and slavery past and the role of the Black Lives Matter movement.
Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. MA Thesis Heritage and Memory Studies.
May 2021. 80 p.

Nikita Krouwel, **A New Dawn?**
Transatlantic Black Solidarity in the Dutch Black Lives Matter Protests (2020).
Nijmegen: Radboud University. Faculteit der Letteren. Transatlantic Studies.
MA Thesis. June 2022. 101 p.

Abigail Luke, **Neutrality in situations of injustice**
A critical exploration of corporate responses to Black Lives Matter.

Rotterdam: Erasmus Universiteit. Master Media Studies - Media & Business Erasmus School of History, Culture and Communication. Master's Thesis. June 2021. 64 p.

Polina Osipchuk, **Black Lives Matter in the Age of Social Media**
Predicting and Comparing Intention to Engage in Online and Offline Forms of BLM activism.

Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. FMG. Communicatiewetenschap. Masterscriptie. February 2022. 36 p.

Andrew Pasquier, **Mainstreaming #BLM**
How Social Media Networks Decentralize Framing Processes and Enable the Amplification of Radical Ideas.

Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. FMG. Master Erasmus Mundus Master Journalism, Media and Globalisation. 2022. 29 p.

Lina Sophie Sasse, **Corporate 'action that matters'**
How Black Lives Matter activists perceive the role of corporations in the movement's fight against racism in the Netherlands.

Rotterdam: Erasmus Universiteit. Sociology of Culture, Media and the Arts. Master's Thesis. June 2021. 48 p.

Marloes Timmerman, **Connecting Grey Thoughts**
A comparative analysis into the transnational movement aspects of the connection between the American Black Lives Matter Social Movement and the Dutch Anti-Racism Movement. Nijmegen: Radboud University. Human Geography. Conflicts, Territories and Identities. Centre for International Conflict Analysis. Master Thesis. November 2017. 63 p.

Gabie Roldán Waals, **Exploring Public Opinion Research of Social Movements: The Case of BLM.**

Rotterdam: Erasmus University. Sociology. Master's Thesis. June 2021. 35 p.

Anne van de Wiel, **The complexity of racism in the Netherlands**
The understandings of Dutch people of Indonesian descent of the Black Lives Matter movement.

Rotterdam: Erasmus University. Erasmus School of Social and Behavioural Sciences. Sociology. July 2021. 35 p.

6. AFRIKANEN IN NEDERLAND

Magali Chelpi-Den Hamer, **Migration patterns and influence of support networks**
A case study of West Africans in the Netherlands.

In: Gender, Technology and Development. (12)3. 2008. p. 347-364.

Aklil Getachew, **Afrikanen in Nederland**
Aspecten uit Afrikaanse culturen toegelicht voor hulpverleners en andere geïnteresseerden.

Alphen a/d Rijn: Stichting Meander. 2008. 31 blz.

Safoura Ghaemina, **Volwassen worden tussen tegenstrijdige grenslijnen:**
Mogelijkheden en belemmeringen in de levensloop van alleenstaande minderjarige asielzoekers.

Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam. Faculteit der Sociale Wetenschappen.
Juni 2022. 256 blz.

Proefschrift.

Corolus Grütters, **Effecten van groepsgebonden asielbeleidsmaatregelen**
Een analyse van mogelijke verbanden tussen de instroom in Nederland van
asielzoekers uit Afghanistan, Burundi, DR Congo, Irak, Iran, Ivoorkust, Liberia,
Rwanda, Sierra Leone, Soedan en Somalië en specifieke asielbeleidsmaatregelen
met betrekking tot die landen.

Den Haag: Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken. 2006. 122 blz.

K. Haagsman & V. Mazzucato, **The quality of parent–child relationships in
transnational families**

Angolan and Nigerian migrant parents in The Netherlands

In: *Journal of Ethnic and Migration Studies*. (40)11. 2014. p.1677-1696.

Karlijn Haagsman, **Parenting across borders**

Effects of transnational parenting on the lives of angolan and nigerian migrant
parents in the netherlands.

Maastricht: Datawyse/ Universitaire Pers Maastricht. 2015. 184 p.

PhD dissertation.

K. Haagsman, V. Mazzucato & B.B. Dito, **Transnational families and the
subjective well-being of migrant parents**

Angolan and Nigerian parents in the Netherlands.

In: *Ethnic and Racial Studies*. (38)15. 2015. p. 2652-2671.

Gerrie ter Haar, **The African diaspora in the Netherlands**

In: *Contributions in Afro-American and African studies*. 186.1998. p. 245-262.

A.J. van Heelsum & T. Hessels, **Afrikanen uit Angola, DR Congo, Ethiopië,
Eritrea, Nigeria en Sudan in Nederland**

Een profiel.

Den Haag: Ministerie van Justitie, Directie Coördinatie Integratiebeleid Minderheden.
2006. 129 blz.

Monika Sie Dhian Ho, Nienke van Heukelingen, Nadia van de Weem, Anne van
Mulligen, Romain Lepla, **Gedeeld belang bij circulaire migratie**

Naar duurzame partnerschappen.

Den Haag: Clingendael. Clingendael Rapport. Juni 2021. 145 blz.

Ineke van Kessel & Nina Tellegen (Red.), **Afrikanen in Nederland**

Amsterdam: Koninklijk Instituut voor de Tropen. 2000. 223 blz.

*Over Kaapverdianen (Henny Strooij), Zuid-Afrikanen (Erik van den Bergh), Ethiopiërs
(Emebet Dejene), Eritreërs (Habtom Yohannes), Ghanezen (Kwame Nimako),
Somaliërs (Abdullah Mohamoud), en Kongolezen (Mindanda Mohogu). Ook over
Afrikanen op de Nederlandse arbeidsmarkt (Nina Tellegen), Afrikaanse ondernemers
en producten in Nederland (Tjalling Dijkstra) en de Ghanese pinksterkerken in Den
Haag (Rijk van Dijk). Algemene informatie over Afrikanen in Nederland is opgenomen
in het inleidende hoofdstuk (Gerrie ter Haar).*

A.A. Mohamoud, **Mobilising African diaspora for the promotion of peace in Africa**

Amsterdam: SAHAN wetenschappelijk onderzoek & adviesbureau. 2005. 54 p.

Policy report for the Netherlands Ministry of Foreign Affairs, Sub-Sahara Department.

Minanda Mohogu (Ed.), **Africa in the Netherlands**

African Organizations, Artists and Businesses.

Leiden: African Studies Centre. 2002. 213 p.

Menno van Oel, **De wereld in huis**

Buitenlandse theologiestudenten in Kampen. 1970-2011.

Kampen: Protestantse Theologische Universiteit. 2011. 175 blz.

Richard Staring, e.a., **Ondersteuning bij zelfstandige terugkeer**

Over de betekenis van (transnationale) sociale netwerken voor de terugkeer van onrechtmatig in Nederland verblijvende migranten uit Brazilië, Colombia, Ghana en Nigeria naar hun land van herkomst.

Den Haag: Boom Lemma. 2012. 129 blz.

Kim van Zoonen, Evelien Ebenau & Manon Joosten, **Nederlanders van Afrikaanse afkomst 1999 – 2015**

Den Haag: CBS. Oktober 2016.

Ethiopian, Nigerian and Somali migrants in The Netherlands

A snapshot report on Ethiopian, Nigerian and Somali migrants in the Netherlands.

Geneva: International Organization for Migration. May 2018. 24 p.

Lokaal

Iris Visser, **Leven in de scheuren van de maatschappij**

Een sociologische analyse naar de netwerken van West-Afrikaanse illegale migranten in de Amsterdamse Bijlmermeer.

Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Masterscriptie. December 2010. 93 blz.

Vluchtelingen

Bas Baltus, e.a. (Red.), **Nee heb je ja kan je niet krijgen**

De achterkant van het Nederlandse asielbeleid.

Amsterdam: ASKV / On File. Januari 2003. 168 blz.

Daan Bronkhorst, **Een tijd van komen**

De geschiedenis van vluchtelingen in Nederland.

Amsterdam: Federatie VON / Uitgeverij Jan Mets. 1990. 162 blz.

Uitgegeven ter gelegenheid van vijfjarig bestaan van de Federatie van Vluchtelingenorganisaties in Nederland.

Jurrien Dekker & Bas Senstius, **Dit is mijn huis**

Verhalen over tien jaar opvang asielzoekers.

Amsterdam: Uitgeverij Jan Mets. 1997. 160 blz.

Chris van Esterik, **Het zout der aarde**

UAF 1948-1998: vijftig jaar hulp aan vluchteling-studenten.
Amsterdam: Bert Bakker. 1998. 300 blz.

Gladys Ondieki Ngare, **Questioning Masculinities**
Young African Asylum Seekers in the Netherlands.
Rotterdam: Erasmus University. Arts in Development Studies. Conflict,
Reconstruction and Human Security (CRS). Masterthesis. 2009. 59 p.

Harry van den Tillaart, e.a. (Red.), **Nieuwe etnische groepen in Nederland**
Een onderzoek onder vluchtelingen en statushouders uit Afghanistan, Ethiopië en
Eritrea, Iran, Somalië en Vietnam.
Nijmegen / Ubbergen: Instituut voor Toegepaste Sociale wetenschappen (ITS) /
Tandem Felix. 2000. IX, 316 blz.

*Onderzoek in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties.*

ANGOLA

Karlijn Haagsman, **Do Transnational Child-Raising Arrangements Affect Job
Outcomes of Migrant Parents?**
Comparing Angolan Parents in Transnational and NonTransnational Families in the
Netherlands.
In: Journal of Family Issues. (39)6. 2018. p. 1498–1522

Joris van Wijk, **Luanda – Holanda**
Irreguliere (asiel)migratie van Angola naar Nederland.
Nijmegen: Wolf Legal Publishers. 2007. 471 blz.

Proefschrift Vrije Universiteit Amsterdam.

BURUNDI

Peter Mascini, Alfons Fermin, Hilde Snick, Shirlena Huang, **Transnationalism of
Burundian Refugees in The Netherlands**
The Importance of Migration Motives.
In: International Journal of Population Research. 2012. p. 1-11.

Hilde Snick, **Een huis met vele kamers**
Transnationalisme bij Burundese asielmigranten.
Rotterdam: Erasmus Universiteit. Faculteit der Sociale Wetenschappen Sociologie -
Grootstedelijke Vraagstukken en Beleid. Masterscriptie. 2007. 60 blz.

ERITREA

Milena Belloni & Aurora Massa, **Accumulated homelessness**
Analysing protracted displacement along Eritreans' life histories.
In: Journal of Refugee Studies. (35)2. 2022. p. 929-947.

Marianne de Grijter & Inge Razenberg, **Verkenning**
Integratiekansen van Eritrese vluchtelingen in Nederland.
Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving / Verwey-Jonker Instituut. 2017.
16 blz.

Jeanette M. Kindipan-Dulawan, **Journey narratives of Eritrean refugees living in
The Netherlands**

Becoming and being a refugee.
Rotterdam / The Hague: Erasmus University / ISS. Social Justice Perspectives (SJP).
December 2016. 51 p.

F. Ogbemichael, **Eritrese organisaties in Nederland:**
De Eritrese gemeenschap en haar organisaties.
Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Master's thesis. 2006.

Mirjam van Reisen & Klara Smits, (Red.), **Eritrea en Eritrese Vluchtelingen**
Den Haag: Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers. 2018. 191 blz.

Bijdragen van M. Crijns, S. Kroon, E. Surth, S. Kuipers, J.J.H. Kurvers, S. Ghebreab, M. Stocker, B-E Teklemariam, L. Reim, S. Kidane & S. Hofner.

Paul Roele, **Eritrese vluchtelingen in Nederland**
De ontwikkeling en betekenis van eigen organisaties.
Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Doctoraalscriptie. 1988. 101 blz.

Conny Rijken & Desiree Horbach, **Veiligheid en welzijn van Eritreeërs in het geding**
Onderzoek naar zorgen rondom veiligheid en welzijn van Eritrese vluchtelingen en
asielzoekers in Nederland.
In: Tijdschrift voor Veiligheid. (16)2-3. Augustus 2017. blz. 41-54.

Marieke Sleijpen, Carlijn van Es, Hans te Brake, Trudy Mooren, **Alleenstaande minderjarigen uit Eritrea in Nederland**
Kansen en bedreigingen aan het begin van een nieuw leven.
Utrecht / Diemen: Nidos & Stichting Arq. April 2017. 28 blz.

Ester Speth, Paula Speetjens & Daniëlle Meije (Trimbos-instituut), **Vluchtelingen en middelengebruik**
Verslag van onderzoek onder Syrische en Eritrese vluchtelingen.
Infosheet.
Utrecht: Pharos in samenwerking met GGD GHOR Nederland en het Trimbos-
instituut. Juni 2018. 18 blz.

Onderdeel van het Kennisdelingsprogramma Gezondheid statushouders.

Leen Sterckx & Merhawi Fessehazion m.m.v. Bet-EI Teklemariam, **Eritrese statushouders in Nederland**
Een kwalitatief onderzoek over de vlucht en hun leven in Nederland.
Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. 2019. 191 blz.

Mikal Tseggai, **De lange arm van het regime in Eritrea**
In: Monika Sie Dhian Ho, René Cuperus & Annelies Pilon (Red.), Over de grens.
De vluchtelingencrisis als reality test.
Amsterdam: Van Gennep. 2017. blz. 125-141.

F. Vermeulen & T. Nederland, **Open armen en dichte deuren**
Percepties van Syrische en Eritrese statushouders over hun sociaal-culturele positie
in Nederland.
Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). 2021. 140 blz.

Eritrea: Repression Without Borders

Threats to Human Rights Defenders Abroad.
London: Amnesty International. June 2019. 18 p.

Niets is wat het lijkt

Eritrese organisaties en integratie.
Amsterdam / Tilburg: DSP-groep/ Universiteit Tilburg. 2016. 126 blz.

Lokaal

Marieke Spee & Wim Bos, **Ons Eritrea**
Nieuwe Arnhemmers aan het woord.
Arnhem: Stichting Integratiehuis. 2021. 99 blz.

ETHIOPIË

Jan Abbink, Slow Awakening?

The Ethiopian Diaspora in the Netherlands, 1977–2007.
In: *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*. (15)2-3. 2011. p. 361-380.

Anja van Heelsum, Why Migration Will Continue

Aspirations and Capabilities of Ethiopians and Syrians with Different Educational Backgrounds.
In: *Ethnic and Racial Studies*. (39)8. 2016. p.1301–1309.

R. Lindenberg, Ethiopian Diaspora Organisations

Opportunities and Limitations for Development of Transnational Migrant Organisations in The Netherlands
Amsterdam: University of Amsterdam. Social Policy and Social Work in Urban Areas. MA thesis. 2008.

A.O. Ong'ayo, Ethiopian diaspora organisations in the Netherlands

In: Andrea Warnecke (Ed.) et al, Towards a comparative assessment of factors determining diaspora intervention in conflict settings, Somali and Ethiopian diaspora organisations in Europe; Briefing Paper No 42.
Bonn: Bonn International Centre for Conversion. 2010. p. 78-89.

Antony Otieno Ong'ayo, Diaspora Engagement in a Constricted Political Space

The Case of Ethiopian Diaspora Organisations in the Netherlands
Maastricht: ECDPM. Discussion Paper No. 168. December 2014. 42 p.

GHANA

(Zie ook 13. Religie)

A.Z. Bakuri, In pursuit of well-being

Sexuality and religion among Ghanaian-Dutch and Somali-Dutch in the Netherlands.
Amsterdam: University of Amsterdam. Faculty of Social and Behavioural Sciences (FMG). Amsterdam Institute for Social Science Research (AISSR). PhD thesis. December 2021. 265 p.

Kim Caarls, et al, Transnational families between Ghana, the Netherlands and the UK

In: *Migration between Africa and Europe*. 2018. p. 319-360.

C. Choenni, Ghanezen in Nederland

Een profiel.

Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties. Directie Coördinatie Integratiebeleid Minderheden. Mei 2002. 31 blz.

Rebecca Bakari Cudjoe, **Exploring Diversity within Ghanaian Diaspora Communities**

Rotterdam / The Hague: Erasmus University/ ISS. Development Studies. Human Rights Gender and Conflicts Studies. Social Justice Perspectives. December 2017. 60 p.

Yaa Fremponmaa, **De representatieve bureaucratie en de zichtbare minderheid**
Een gouden combinatie?

Kwalitatief onderzoek naar de effecten van bureaucratische representatie onder Ghanese ambtenaren in Nederland.

Amsterdam: Vrije Universiteit. Faculteit der Sociale Wetenschappen. Bestuurskunde. Masterscriptie. September 2011. 84 blz.

http://www.ubvu.vu.nl/pub/fulltext/scripties/26_16117712.pdf

Joan van Geel & Valentina Mazzucato, **Building educational resilience through transnational mobility trajectories:**

Young people between Ghana and the Netherlands.

In: Young. (29)2. 2021. p.119-136.

Gijs van der Ham, **Dof goud**

Nederland en Ghana, 1593-1872.

Voorwoord Kofi Annan.

Amsterdam: Rijksmuseum / Nijmegen: Vantilt. 2013. 200 blz.

Christel Jansen, **Ghana**

Amsterdam: VluchtelingenWerk. 1992. 40 blz.

Jeroen W. Knipscheer & Rolf. J. Kleber, **Acculturation and Mental Health among Ghanaians in the Netherlands**

In: International journal of social psychiatry. (53)4. 2007. p. 369-383.

Dr. Valentina Mazzucato, **The Double Engagement:**

Transnationalism and Integration. Ghanaian Migrants' Lives Between Ghana and The Netherlands.

In: Journal of Ethnic and Migration Studies. (34)2. 2008. p.199-216.

Valentina Mazzucato, **Reverse remittances in the migration–development nexus:**

Two-way flows between Ghana and the Netherlands.

In: Population, Space and Place. (17)5. 2011. p. 454-468.

Mirre van der Meer, **Opgroeien als cross-cultural kid in Nederland**

Groningen: Rijksuniversiteit Groningen. Master thesis, Master Religion Conflict and Globalisation. 2018. 101 blz.

In deze scriptie worden de ervaringen die Ghanees-Nederlandse jongeren hebben met hun opvoeding in Nederland en de rol die de kerk hierbij speelt onderzocht.

Jean-Louis Mindanda Mohogu, **Ghanaian Remitters in the Netherlands:**

A Preliminary Overview.

Hal Open Science. 03621672. 2022. 28 p.

Love Otuo-Acheampong, **The Voices of Ghanaian Teenagers on the “Problem of Teenage Pregnancy in The Netherlands**

Rotterdam: Erasmus Universiteit. Graduate School of Development Studies. January 2009. 56 p.

Sanne Siete Visser, Ajay Bailey, Louise Meijering, **Food, faith and community**
Social well-being of Ghanaian migrants in the Netherlands.

In: Gender, Place & Culture. A Journal of Feminist Geography. (22)5. 2015. p. 608-625.

Lokaal

Daniel Kojo Arhinful, **‘We think of them’**

How Ghanaian migrants in Amsterdam assist relatives at home.

Leiden: African Studies Centre. Research report 62. 2001. XVII, 145 p.

Maria Berger, Anja van Heelsum, Meindert Fennema, Jean Tillie, **Ghanese organisaties in Amsterdam**

Een netwerkanalyse Amsterdam.

Amsterdam: Uitgeverij Spinhuis. 1998. 45 blz.

A.K. Boatey-Adjei, **Academic underachievement of male Ghanaian immigrant students between the ages of 14-18 in Amsterdam (South East)**

Causes, consequence, and (re)commendations.

Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Faculteit der Maatschappij- en Gedragswetenschappen. Sociale Wetenschappen. Masterthesis. July 2011. 51 p.

Tristan Hansell, **Ethnic and social identity formation within Ghanaian immigrants in Amsterdam**

Analyzing the effects on “group” development and acculturation strategies in Dutch society.

Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Faculteit der Maatschappij- en Gedragswetenschappen. Sociale Wetenschappen. Conflict Resolution and Governance.

Masterthesis. 2011. 74 p. <http://www.scriptsionline.uba.uva.nl/document/228006>

Allswell Garbrah Hooper, **Perceptions of Young People on Young Parenthood from the Ghanaian Community in The Hague, the Netherlands.**

Rotterdam: Erasmus University. Human Rights, Gender and Conflict Studies. Social Justice Perspectives (SJP). Master Thesis. December 2017. 50 p.

Willem Jansen, **‘Wat moet ik zonder papieren?’**

De leefsituatie van Ghanese jongeren zonder verblijfsvergunning in Amsterdam Zuid-Oost.

Amsterdam: Vrije Universiteit. Onderzoeksrapporten Wetenschapswinkel No. 0501. 2005. 81 blz.

Yassena Jeliaskova, **‘Ah wo ye bema!’**

Ghanaian migrant men and masculinities in Amsterdam.

Amsterdam: Vrije Universiteit. Master’s thesis Social and Cultural Anthropology. June 2015. 70 p.

www.ubvu.vu.nl/pub/fulltext/scripts/26_2562892_0.pdf

Marloes Kraan, **Blijven of teruggaan?**

Een sociologische analyse van potenties en problemen van Ghanezen in Amsterdam Zuidoost.

Amsterdam: Vrije Universiteit. Voorlichting en Externe Betrekkingen.
Wetenschapswinkel. Januari 2001. 163 blz.
In opdracht van Recogin.

Karin van Lier & Dick Beumer, **Trots op hun eigen cultuur**
Ontstaan en groei van de Ghanese gemeenschap in Zuidoost.
In: Amsterdam Wereldstad.

Ons Amsterdam. Maandblad over heden en verleden van Amsterdam. (63)11/12.
November/december 2011. blz. 432-436.

Claudia Lotringen & Niko Jorissen **De vestiging van Ghanezen in Amsterdam 1970-1992**

Utrecht: Onderzoeksschool Arbeid, Welzijn en Sociaal Economisch Beheer. 2001.

Kwame Nimako, **Nieuwkomers in een 'gevestigde samenleving'**
Een analyse van de Ghanese gemeenschap in Zuid-Oost Amsterdam.
Amsterdam: Gemeente Amsterdam Zuid-Oost. 1993.

KAAPVERDIË

C. Choenni, **Kaapverdianen in Nederland**

Een profiel.

Den Haag: Ministerie van Justitie. 2004. 54 blz.

Lokaal

D. Butte, **Kleurrijk bestaan**

Een inventarisatieonderzoek naar sociaal-culturele achtergronden van
Kaapverdianen in Rotterdam in relatie tot de risico's van HIV-infectie.
Rotterdam: GGD-Rotterdam e.o. Afdeling Epidemiologie. 1991. 77 blz.

Marjan de Grijter, **Community report**

Kaapverdianen in Rotterdam.

Utrecht: Verwey-Jonker Instituut. Augustus 2003. 45 blz.

Eva Reekers & Irene Lopes, **Thuis Kaapverdië of Rotterdam?**

Kaapverdiaanse jongeren gaan op zoek naar hun roots.

Rotterdam: Jongerenorganisatie CABO. 2001. 48 blz.

Dóris Teresa Duarte Rodrigues Pires, **Nha tambor**

Onderzoek naar het cultureel erfgoed van Kaapverdianen in Rotterdam.

Rotterdam: Stichting Avanço. 2006. 153 blz.

Nederlands / Portugees.

Frederique Veldman & Pauline Naber, **De stilte voorbij**

Onderzoek naar de leefwereld en de maatschappelijke positie van Kaapverdiaanse
jongeren in Rotterdam en Zaanstad.

Rotterdam: Cabo. 1997. 116 blz.

NAMIBIË

Huub Hendrix (Ed.), **Namibia and The Netherlands**

350 Years of Relations.

Windhoek: Embassy of the Kingdom of the Netherlands. 2006. 155 p.

NIGERIA

Rijk van Dijk, e.a, **Een schijn van voodoo**

Culturele achtergronden van de handel in Nigeriaanse meisjes voor de Nederlandse prostitutie: een verkenning.

Leiden: Afrika Studiecentrum. ASC occasional publications 5. 1999 / 2003. 3^e druk. 64 blz.

Onderzoek uitgevoerd op verzoek van Unit Mensensmokkel (UMS) van het Interregionaal Recherche Team (IRT) Zwolle.

Emmanuel Olusola Oke, **Remittance and Socio-Economic Conditions of Nigerian Migrants in The Netherlands**

Rotterdam / The Hague: Erasmus University / ISS. Graduate School of Development Studies. Master Thesis. 2008. 49 p.

Lokaal

Lone Maasland, '**After a while I realize I am being at home, but not feeling at home**'

Een kwalitatief onderzoek naar de ervaring van sociale integratie van Nigeriaanse migranten woonachtig in Amsterdam.

Amsterdam: Vrije Universiteit. Masterscriptie Sociologie. 2013. 76 blz.

http://www.ubvu.vu.nl/pub/fulltext/scripties/26_25239261.pdf

OEGANDA

Jan Willem ten Doesschate, **Asielbeleid en belangen**

Het Nederlandse toelatingsbeleid ten aanzien van vluchtelingen in de jaren 1968-1982.

Hilversum: Verloren. 1993. 249 blz.

Proefschrift Katholieke Universiteit Nijmegen 1993. Met hoofdstuk De Oegandezen, 1972-1973. blz.65-73.

Annet Kakwera Mabiho, **Freedom from Fear!**

Opportunities and Encounters of Ugandan LGBTs in the Integration Process in The Netherlands.

Rotterdam / The Hague: Erasmus University/ ISS. Social Policy for Development (SPD). Master Thesis. December 2016. 63 p.

SENEGAL

Karliën Strijbosch, Valentina Mazzucato, Ulrike Brunotte, **Performing return: victims, criminals or heroes?**

Senegalese male returnees engaging with the stigma of deportation.

In: Gender, Place & Culture. June 2023. p.1-21.

SOEDAN

Maryse van den Burg, **In the footsteps of the second wave of the Sudanese Revolution**

Dutch-Sudanese diaspora activists promoting a democratic transformation in Sudan.

Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. FMG. Culturele Antropologie en Sociologie der niet-Westerse samenlevingen. Masterscriptie. June 2022. 74 p.

Gatdiet Gatluak, **Conflict Dynamics**

The role of South Sudanese Diaspora in Belgium and the Netherlands in South Sudan's Conflict—2013-2022.

Amsterdam: University of Amsterdam. Faculteit der Maatschappij- en Gedragswetenschappen (FMG). Graduate School of Social Sciences. Master Conflict Resolution and Governance. 2022. 49 p.

Maria Theodora Antonia Tankink, **Over zwijgen gesproken**

Een medisch-antropologische studie onder vluchtelingenvrouwen in Nederland, afkomstig uit Afghanistan, Bosnië-Herzegovina en Zuid-Soedan, naar het omgaan met ervaringen van aan oorlog gerelateerd seksueel geweld.

Leiden: Leiden University. Proefschrift.

Utrecht: Pharos. 2009. 385 blz.

Kimberley Truin, **Virtually home**

Sudanese migrants in the Netherlands and the role of (connective) journalists in a diasporic public sphere.

Rotterdam: Erasmus University. Media & Journalistiek. MasterThesis. June 2020. 71 p.

SOMALIË

(Zie ook: Ghana)

Iris Andriessen, Mérove Gijsberts, Willem Huijnk, Han Nicolaas, **Gevlucht met weinig bagage**

De leefsituatie van Somalische Nederlanders.

Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. December 2017. 171 blz.

K. Bartels & I. Haaijer, **Vrouwenbesnijdenis en Somalische Vrouwen in Nederland**

Utrecht: Stichting Pharos. 1995. 144 blz.

Maarten Bavinck, **Somalië**

Amsterdam: VluchtelingenWerk. 1993. 40 blz.

Nadine van Heel, **Somalische vluchtelingen**

Een perspectief op integreren in Nederland.

Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Faculteit der Maatschappij- en Gedragswetenschappen (FMG). Human Geography. Masterscriptie. Juni 2016. 81 blz.

A.J. van Heelsum, **Somaliërs in Nederland**

Profiel 2011.

Den Haag: Directie Inburgering en Integratie, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. 2011. 47 blz.

Thomas Hessels, **Somaliërs in Nederland**

Een profiel.

Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Directie Coördinatie Integratiebeleid Minderheden. 2000. 38 blz.

Cornelieke Keizer, **Acculturatie en psychische effecten van vrouwenbesnijdenis**
Een onderzoek onder sleutelfiguren en vertegenwoordigers eigen taal en cultuur van
de Somalische gemeenschap in Nederland.
Amsterdam: Vrije Universiteit. Onderzoeksrapporten Wetenschapswinkel. No. 0308.
2003. 61 blz.

J. Klaver & P. Poel m.m.v. J. Stouten, **Somaliërs in Nederland**
Een verkenning van hun maatschappelijke positie en aanknopingspunten voor het
beleid.
Amsterdam: Regioplan. Juni 2010. 69 blz.

Onderzoek in opdracht van het ministerie van VROM.

Emma Kuppens & Thijs van den Broek, **Social integration and mental health of
Somali refugees in the Netherlands**
The role of perceived discrimination.
In: BMC public health. (22)1. 2022. 9 p.

Ilse van Liempt & Gery Nijenhuis, **Socio-Economic Participation of Somali
Refugees in the Netherlands, Transnational Networks and Boundary Spanning**
In: Social inclusion. (8)1. 2020. p. 264-274.

Gery Nijenhuis & Ilse van Liempt, **De rol van transnationale netwerken bij sociaal-
economische participatie van Somaliërs in Nederland**
In: Jaco Dagevos, Arend Odé, Pascal Beckers, Karin de Vries, Nieuwe wegen voor
vluchtelingen in Nederland. Over opvang, integratie en beleid.
Amsterdam: Amsterdam University Press. 2018. blz. 171–187.

Lokaal

Dr. Gery Nijenhuis & dr. Ilse van Liempt, **Somaliërs in Amsterdam**
New York / London: Open Society Foundation. 2014. 127 blz.

ZUID-AFRIKA

Martine Gosselink, Maria Holtrop, Robert Ross (Red.), **Goede Hoop**
Zuid-Afrika en Nederland vanaf 1600.
Amsterdam: Rijks Museum / Uitgeverij Vantilt. 2017. 376 blz.

7. SURINAMERS & ANTILLIANEN IN NEDERLAND

(Zie ook: 8. Zwarte vrouwen)

Harry van Bommel, **Surinamers in de polder**
Vijftien Surinamers over hun komst naar Nederland.
Amsterdam: Van Genneep. December 2015. 167 blz.

Peary Brug, **Ethnic identity and its association with self-esteem among
Surinamese adolescents in the Netherlands**
Los Angeles, CA.: University of California. Dissertation. 2001. XI, 147 p.

Aspha Bijnaar, **Kasmoni**
Onderlinge fondsen onder creolen in Paramaribo en Amsterdam.
Amsterdam: University of Amsterdam. PhD Dissertation. 2002.
– Aspha Bijnaar, Kasmoni, een spaartraditie in Suriname en Nederland.
Amsterdam: Bert Bakker. 2002. 378 blz.

Sara van de Camp, **Een plaats in een wit herdenkingslandschap**
Representatie van de Surinaams-Caribische gemeenschap in de Nederlandse herinnering aan de Tweede Wereldoorlog.
Leiden: Universiteit Leiden. Faculty of Humanities. *Cities, Migration and Global Interdependence*. Master Thesis. 2021.

Cher Chin-Fo-Sieeuw, **Het zwarte goud van reclame?**
De effecten van positieve en negatieve stereotypering van Surinamers in reclame voor marketing- en maatschappelijke uitkomsten.
Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Masterscriptie. Januari 2015. 52 blz.

Chandersen Choenni, **Kleur in de krijgsmacht**
De integratie van Surinaamse jonge mannen in Nederland.
Utrecht: ISOR. 1995. VII, 372, 39 blz.

Proefschrift Universiteit Utrecht.

Francio Guadeloupe, **Black Man in the Netherlands**
An Afro-Antillean Anthropology.
Jackson: University Press of Mississippi. January 2022. XI, 181 p.

---- *Rec.:* Martine Beijerman, Book Review: Black Man in the Netherlands: An Afro-Antillean Anthropology.

In: NWIG: New West Indian Guide / Nieuwe West-Indische Gids. (97)1-2. 2023. p. 222-223

---- *Rec.:* Tine Davids, Black man in the Netherlands. An Afro-Antillean anthropology by Francio Guadeloupe.

In: Ethnic and Racial Studies. (46)8. 2023. p. 1718-1720.

Jan Haakmat, '**Sidon krutu**'
126-jaar emancipatie in relatie tot de Surinamers in Nederland.
Voorburg: T.M.I. 1989. 112 blz.

Analyse van de psychologische factoren die van invloed zijn geweest op de culturele en sociaal-economische ontwikkeling bij Creolen in Nederland sinds de afschaffing van de slavernij.

A.J. van Heelsum, **De etnisch-culturele positie van de tweede generatie Surinamers**
Amsterdam: Het Spinhuis. Juni 1997. 198 blz.

PhD-Thesis Vrije Universiteit.

Maartje Jaquet, **Ala Sma Tori**
Keti Koti Verbeeld.
Utrecht: Ef & Ef Media. Oktober 2023. 168 blz.

Roel Jennissen, **On the deviant age-crime curve of Afro-Caribbean populations: The case of Antilleans living in the Netherlands.**
In: American Journal of Criminal Justice: The Journal of the Southern Criminal Justice Association. (39)3. 2014. p. 571-594

Tamara Keers, Saskia Daru, Serena Does & Myesha Marlin, '**De meesten weten niet eens dat ik een Nederlands paspoort heb**'

Een verkenning naar ervaringen van Caribische Nederlanders die migreren naar Europees Nederland.

Utrecht: Kennisplatform Inclusief Samenleven. September 2023. 37 blz.

Cornelis Kogeldans & Carmen van Vliet, **Surinaamse modellen aan de Rijksacademie**

In: Wim Willems m.m.v Annemarie Cottaar, Barbara Henkes & Chris Keulemans, De kunst van het overleven. Levensverhalen uit de twintigste eeuw.

Den Haag: Sdu Uitgevers. Cultuur en migratie in Nederland. 2004. blz. 56-83.

H.S. (Suze) Kruisheer, **Zichtbaarheid als strategie:**

De etnisch-culturele positie van Surinamers werkzaam in het nachtclub-leven tijdens het Nederlandse Interbellum (1918-

1940).

Rotterdam: Erasmus Universiteit. Global History and International Relations.

Masterscriptie. Augustus 2012. 86 blz.

Bina Makhan, **Armoede? Dat nooit!**

Veelbelovende Surinaamse meisjes in Nederland.

Den Haag: Warray. 1990. 62 blz.

Vijftien interviews met jonge Surinaamse vrouwen die in Nederland wonen.

Mies van Niekerk, **Premigration Legacies and Immigrant Social Mobility**

The Afro-Surinamese and Indo-Surinamese in the Netherlands.

Idaho: Lexington Books. 2002. 291 p.

M. van Niekerk, **Second-Generation Caribbeans in the Netherlands**

Different Migration Histories, Diverging Trajectories.

In: Journal of Ethnic and Migration Studies. (33)7. 2007. p.1063–1081.

Gert Oostindie & Emy Maduro, **In het land van de overheerser II**

Antillianen en Surinamers in Nederland, 1634/1667-1954.

Voorwoord: prof. dr. J. W. Schoorl.

Leiden: Brill. Verhandelingen van het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde. Volume: 100/2. 1986. 255 blz.

G.J. Oostindie, **Black power, popular revolt and decolonization in the Dutch Caribbean**

In: K. Quinn (Ed.), Black power in the Caribbean. Gainesville: University Press of Florida. 2014. p. 239-260.

Gert Oostindie & Alex van Stipriaan, **Antilliaans erfgoed 1**

Toen en nu.

Leiden: Leiden University Press (LUP). Juni 2021. 287 blz.

Gert Oostindie & Alex van Stipriaan, **Antilliaans erfgoed 2**

Nu en verder.

Leiden: Leiden University Press (LUP). Juni 2021. 292 blz.

Roline Redmond, **De Doorsons**

Op zoek naar een Afro-Amerikaanse slavenfamilie in het Caribisch gebied.
Amsterdam: De Arbeiderspers. 2021. 424 blz.

--- Ebook. 2021.

--- Luisterboek. 13 uur 57 minuten. 2022.

Naomi Schlebaum, **Ik zie niet eens dat je zwart bent**

Assimilatie van jonge Antillianen en Surinamers in naoorlogs Nederland.
Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Faculteit der Geesteswetenschappen.
Sociale Geschiedenis. Masterscriptie. Februari 2014. 96 blz.

Eveline Sint Nicolaas, **Ketens en banden**

Suriname en Nederland sinds 1600.

Amsterdam: Rijks Museum. 2018. 263 blz.

Overzicht in woord en beeld van de gezamenlijke geschiedenis van Nederland en Suriname, in het bijzonder in de koloniale periode, aan de hand van voorwerpen en afbeeldingen in de collectie van het Rijksmuseum in Amsterdam.

Alex van Stipriaan, Luc Alofs & Francio Guadeloupe (Eds.), **Caribbean Cultural Heritage and the Nation**

Aruba, Bonaire and Curaçao in a Regional Context.

Leiden: Leiden University Press (LUP). July 2023. 349 p.

Claudia Swedo, **'Mijn moeder zei altijd..'**

Een kwalitatief onderzoek naar de intergenerationele overdracht van opvoedingsboodschappen binnen een Afro-Surinaamse familie.

Rotterdam: Erasmus Universiteit. Sociology. Master Thess. June 2019. 43 p.

M. Verkuyten & P. Brug, **Ethnic identity achievement, self-esteem and discrimination among Surinamese adolescents in the Netherlands**

In: Journal of Black Psychology. (28). 2002. p. 122-141.

Gloria Wekker, **One finger does not drink okra soup**

Afro-Surinamese women and critical agency.

In: Feminist genealogies, colonial legacies, democratic futures.

London: Routledge. 1996 / 2013. p 330-352.

Gloria Wekker, **The politics of passion**

Women's sexual culture in the Afro-Surinamese diaspora.

New York: Columbia University Press. 2016. 313 p.

Gloria Wekker, **What Happens to *Black* in the Afro-Surinamese Transatlantic Diaspora?**

In: Small Axe: A Caribbean Journal of Criticism. (26)2. 2022. p. 85-92.

Lokaal

Jeremy Boissevain & Hanneke Grotenbreg, **Culture, structure and ethnic enterprise**

The Surinamese of Amsterdam.

In: Ethnic and Racial Studies. 1986. (9)1. p.1-23.

J. Boissevain, A. Choenni, H. Grotebreg, M. Meester, **Een kleine baas is altijd beter dan een grote knecht**

Surinaamse kleine zelfstandige ondernemers in Amsterdam.

Amsterdam: Antropologisch-Sociologisch Centrum. 1994. 252 blz.

Jack Burgers & Hugo van der Lugt, **'Zwarte vlucht'**

De suburbanisatie van Surinamers uit Rotterdam.

In: Sociologie (1)2. 2005. blz. 126-142.

Ineke Gooskens, Jenny Hooft, Marielle Freeman, **Surinamers en Antillianen in Amsterdam**

Verslag van een in 1977 gehouden enquête.

Amsterdam: Afdeling Sociale Zaken der Gemeente Amsterdam & Afdeling

Bestuursinformatie der Gemeente Amsterdam. 1979. 2 delen. XII, 236 blz. & 101 blz.

M. van Niekerk & H. Vermeulen, **Ethnicity and leisure time**

Surinamese girls in Amsterdam.

In: J. Boissevain & J. Verrips (Eds.), Dutch dilemma's. Anthropologists look at the Netherlands. Assen: Van Gorcum. 1989. p. 138-152.

Livio Sansone, **Schitteren in de schaduw**

Overlevingsstrategieën, subcultuur en etniciteit van Creoolse jongeren uit de lagere klasse in Amsterdam 1981-1990.

Amsterdam: Het Spinhuis. 1992. 280, 8 blz.

Proefschrift Universiteit van Amsterdam.

Surinamers en Antillianen in Amsterdam

Amsterdam: Gemeente Amsterdam. 1980.

Anton de Kom

(Cornelis Gerhard Anton de Kom - Paramaribo, 1898 – Neuengamme, 1945)

Anton de Kom, **Wij slaven van Suriname**

-- Amsterdam: Uitgeverij Contact. 1934.

-- Eerste ongecensureerde uitgave. 1971.

-- Amsterdam: Uitgeverij Atlas Contact. 2003, 10^e druk. Voorwoorden van John Jansen van Galen & Mildred Caprino, 212 blz.

16e druk, 2020, inleidingen van Tessa Leuwsha, Duco van Oostrum & Mitchell Esajas.

-- Rotterdam: Uitgeverij Calbona. 2023. 162 blz.

-- Een editie voor het onderwijs in de reeks *Tekst in context*, bezorgd door Henna Goudzand Nahar & Michiel van Kempen. 2022.

--- Daisy-rom (08 uur, 30 minuten).1984. Dedicon, Grave.

Met een voorwoord van Judith de Kom, namens de erven de Kom.

--- Ebook. 2020.

--- Luisterboek. 7 uur 55 minuten. 2020.

Anton de Kom, **Gedichten en teksten van Anton de Kom**

Utrecht: Surinaams Volkscultureel Assemblee. 1981. 37 blz.

Over Anton de Kom

(Selectie)

Markus Balkenhol, **Canonizing De Kom**
Sacrality, Blackness, and the Nation in Postcolonial Netherlands.
In: Small Axe: A Caribbean Journal of Criticism. (27)1.2023. p.59-66.

Alice Boots & Rob Woortman, **Anton de Kom**
Biografie, 1898-1945. 1945-2009.
Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Contact. 2009. 546 blz.

M. Esajas e.a., **Antonlogie**
Verhalen over het gedachtegoed van Anton de Kom.
Amsterdam: Uitgeverij Atlas Contact. 2021. 127 blz.

--- Ebook. 2021.

Mitchell Esajas, **More Relevant Than Ever**
We Slaves of Suriname Today.
In: Small Axe: A Caribbean Journal of Criticism. (27)1. 2023. p. 87-99.

Guno Jones, **Citizenship Violence and the Afterlives of Dutch Colonialism**
Rereading Anton de Kom.
In: Small Axe. A Caribbean Journal of Criticism. (27)1. 70. 2023. p.100-122.

Michiel van Kempen, **Anton de Kom, Albert Helman en Cola Debrot laten het antikoloniale vuur oplaaien**
In: Helleke van den Braber & Jan Gielkens (Red.), In 1934.
Nederlandse cultuur in internationale context.
Amsterdam / Antwerpen: Em. Querido's Uitgeverij bv. 2010. blz. 291-300.

S. Legêne & W. Modest, **Other Radicals:**
Anton de Kom and the Caribbean Intellectual Tradition.
In: Small Axe: A Caribbean Journal of Criticism. (27)1. March 2023. p. 52-58.

G. Oostindie, **Kom, Cornelis Gerhard Anton de (1895-1945)**
In: Biografisch woordenboek van Nederland 5.
's-Gravenhage: Martinus Nijhoff. 2001. blz. 256-259.

G. Oostindie, **Wij slaven van Suriname en het intellectuele eigendom van het koloniale verleden**
In: M. van Kempen, P. Verkruijsse & A. Zuiderweg (Red.), Wandelaar onder de palmen; Opstellen over koloniale en postkoloniale literatuur.
Opgedragen aan Bert Paasman.
Leiden: KITLV Uitgeverij. 2004. blz. 495-506.

Duco van Oostrum, **Someone Willing to Listen to Me**
Anton de Kom's Wij Slaven van Suriname (1934) and the 'We' of Dutch Post-Colonial Literature in African American Literary Context.
In: Dutch Crossing. (44)1. 2020. p. 45-80.

Hans Ramsোধ & Peter Sanches, **75 jaar Wij slaven van Suriname**
De turbulente biografie van een boek.
In: OSO. Tijdschrift voor Surinamistiek en het Caraïbisch gebied. 2010.1. blz. 6-18.

8. ZWARTE VROUWEN

(Zie ook: 15: Onderwijs & wetenschap)

Philomena Essed, **Inzicht in alledaags racisme**
Utrecht: Het Spectrum. 1991. 376 blz.

Studie naar racisme zoals dat in het dagelijks leven wordt ervaren, gebaseerd op interviews met zwarte vrouwen in Nederland en de Verenigde Staten.

Philomena Essed, **Knowledge and resistance**
Black women talk about racism in the Netherlands and the USA.
In: *Feminism & Psychology*. (1)2. 1991. p. 201-219.

P.J.M. Essed, **Migration, racism and the diaspora of women of colour in Europe**
In: *Tijdschrift voor Maatschappijwetenschappen = Journal of Social Sciences*. (3)1/2. 1996. p. 40-55.

Chandra Nirmala Frank, **Can the Archive Speak?**
Mapping Feminist and Queer Genealogies of Colour in the Netherlands.
London: Goldsmiths, University of London. Doctoral thesis. 2020.

Kira Mar Esparbé Gasca, **Laat zwarte meisjes kinderen zijn**
Een verkenning naar de geleefde ervaringen van vijftien zwarte Nederlandse vrouwen met adultificatie, en de verwevenheid met misogynoir.
In: *Tijdschrift Sociologie*. 3. 2022. blz. 488-515.

Eva Geudeker, e.a. (Red.), **Gemengde gevoelens**
Gender, etniciteit en (post)kolonialisme.
Amsterdam: Aksant. Jaarboek voor vrouwengeschiedenis. 2007. 210 blz.

M. Goudt, **In de gemeenteraad!**
Gesprekken met de eerste zwarte en migrantenraadvrouwen in Nederland.
Leiden: Stichting Burgerschapskunde / Nederlands Centrum voor Politieke Vorming. 1989. 100 blz.

Nancy Jouwe, **Standing at the crossroads**
The black, migrant and refugee women's movement in the Netherlands.
In: *Historica* 3. 2016. p. 3-8.

Ismene Krishnadath (Red.), **Vrouwenbundel**
Verhalen over het leven van Surinaamse vrouwen in Suriname en Nederland.
Paramaribo: Publishing Services Suriname. 1993. 101 blz.

Sabrina Marchetti, **Black girls**
Migrant domestic workers and colonial legacies.
Leiden: Brill. 2014. XIII, 200 p.

This book explores the stories of Afro-Surinamese and the Eritrean women who in the 1960s and 70s migrated to the former colonising country, the Netherlands and Italy respectively, and there became domestic and care workers.

Palesa Mashigo, **When They See Our Hair**
Detangling the roots of racial representation in The Netherlands through the imagery of Black hair salons in Amsterdam, The Hague and Rotterdam.
Rotterdam: Erasmus University. Erasmus School of History, Culture and Communication. Media, Culture and Society. Master Thesis. June 2020. 87 p.

Ashley Melcherts, **Identity formation of Black Surinamese Dutch women**
Mississippi State: Mississippi State University. Department of Sociology. Thesis M.S.
2021. VI, 103 p.

Eva Midden, **Feminism in Multicultural Societies**
An analysis of Dutch Multicultural and Postsecular Developments and their
Implications for Feminist Debates.
Preston: University of Central Lancashire. Centre for Professional Ethics. Ph.D.
May 2010. 268 p.

Guity Mohebibi, **De pot en de ketel**
Een analyse van de beelden van zwarte vrouwen in de beleidsstukken van de
Vrouwen Alliantie & de Nederlandse Vrouwenraad.
Amsterdam: Vrije Universiteit. 1997. 172 blz.

V. Ntinu, **'It's like you're trying to conquer me'**
Black women account for their experiences engaging with white and non-black men
on online dating applications.
Rotterdam: Erasmus University. Erasmus School of History, Culture and
Communication. Media, Culture & Society. Master Thesis. June 2019. 71 p.

Iris van Olst, **Vereniging uit onzichtbaarheid**
Een onderzoek naar de collectieve identiteit van de zwarte- en migrantenorganisatie
Flamboyant (1985-1990).
Groningen: Rijksuniversiteit Groningen. 2016. 54 blz.

Tarah Paul, **Dark skin, hourglass figure**
The sexualisation of Black women in the Dutch sex industry.
In: Tijdschrift voor genderstudies. (24)3/4. 2021. p. 315-330.

Joanka Prakken & José van der Sman, **Een rasp in de zon**
Moeders in multicultureel Nederland.
Utrecht: NIZW. 2000. 48 blz.

*Gesprekken met een Ghanese, Dominicaanse en Surinaamse moeder over hun
ervaringen met de opvoeding van hun kinderen in Nederland. Uitgave aangeboden
aan relaties van het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn (NIZW), ter
gelegenheid van de jaarwisseling 1999-2000.*

Ariana Rose, **'Dutch Racism is not Like Anywhere Else'**
Refusing Color-Blind Myths in Black Feminist Otherwise Spaces.
In: Gender & Society. (36)2. April 2022. p. 239–263.

Roline Redmond, **'Daar hoor ik ook bij'**
De zwarte en migrantenvrouwenbeweging in Nederland.
Leiden: Stichting Burgerschapkunde / Nederlands Centrum voor Politieke Vorming.
1990. 80 blz.

*Overzicht van het ontstaan en de werkwijze van buitenlandse vrouwenorganisaties in
Nederland.*

Babs Sahetapy, **Zwart op wit**

De behoefte aan emancipatie-ondersteuning van organisaties van zwarte en migrantenvrouwen.

Almelo: Stichting Beleidsontwikkeling Vrouwenemancipatie Overijssel. 1991. 72 blz.

Evelien Walhout, Nancy Jouwe, Eveline Buchheim, Ernestine Hoegen, Marleen Reichgelt, Larissa Schulte Nordholt, Nena Vandeweerd & Heleen Wyffels (Eds.), **Gendered Empire**

Intersectional Perspectives on Dutch Post/Colonial Narratives.

Hilversum: Verloren Publishers; Jaarboek voor Vrouwengeschiedenis 39.

December 2020. 231 p.

Bijdragen van Nancy Jouwe, Suze Zijlstra, Merve Tosun, Stephanie Welvaart, Emma van Meyeren, Sidra Shahid, Carla Tjon, Lara Nuberg, Gloria Wekker, Caroline Drieënhuizen, Evelien Walhout & Jacques Dane, Evelien Buchheim & Marleen Reichgelt; a round table discussion with Wim Manuhutu, Henrietta Lidchi & Jos van Beurden and reactions by Priya Swamy, Sadiya Boonstra, Marleen Reichgelt & Larissa Schulte Nordholt.

---- *Rec.:* Jennifer L. Foray, Evelien Walhout, Nancy Jouwe, Eveline Buchheim, Ernestine Hoegen, Marleen Reichgelt, Larissa Schulte Nordholt, Nena Vandeweerd, and Heleen Wyffels (Eds.), **Gendered Empire: Intersectional Perspectives on Dutch Post/Colonial Narratives**. 2020, Hilversum: Verloren Publishers [Jaarboek voor Vrouwengeschiedenis 39]. 231 pp.

In: *Bijdragen tot de taal-, land- en volkenkunde* 177. 2021. p. 606–608.

Dorien de Wit (Organisatie-adviesbureau De Beuk) (Red.), **Pioniers in de politiek**
Zwarte en migranten vrouwen: strategisch te werk.

Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken, Projectgroep 'Vrouwen in Politiek en Openbaar Bestuur'. 1994. 65 blz.

Visies op diversiteit

Zwarte, migranten- en vluchtelingenvrouwen in beeld.

Venlo: Gemeente Venlo. 1998. 40 blz.

Deze publicatie is onderdeel van het 'beeldvormingsproject zwarte, migranten- en vluchtelingenvrouwen' en inhoudelijk ondersteund door Forum, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling, te Utrecht.

Lokaal

Patricia D. Gomes & Wiete Westerhof, **Het gebruik van chemische huidbleekmiddelen onder Ghanese vrouwen in Amsterdam-Zuid-Oost**

Aanzet tot onderzoek en debat.

In: *Tijdschrift voor Genderstudies*. (4)1. 2001. blz. 20-34.

Roline Redmond, **Doorvragen en doorleren**

Een verkennend onderzoek naar de zorgbehoefte en hulpverlening aan zwarte- en migrantenvrouwen met geweldservaringen binnen relaties in Utrecht.

Utrecht: Vrouwenopvang Utrecht. 1999. 70 blz.

Ayaan Hirsi Ali

(Mogadishu, 1969)

(Selectie)

Ayaan Hirsi Ali, **Schurende normen**

Over integratie als inwijding in de moderniteit.

In: Frans Becker, Wim van Hennekeler, Monika Sie Dhian Ho & Bart Tromp (Red.),
Transnationaal Nederland. Immigratie en integratie.

Amsterdam: De Arbeiderspers / Wiardi Beckman Stichting. Het drieëntwintigste
jaarboek voor het democratisch socialisme. 2002. blz. 160-181.

Ayaan Hirsi Ali, **Submission**

De tekst, de reacties en de achtergronden.

Met een bijdrage van Betsy Udink.

Amsterdam: Augustus. 2002. 62 blz.

[Engelse tekst]

Ayaan Hirsi Ali, **De zoontjesfabriek**

Over vrouwen, islam en integratie.

Amsterdam: Augustus. 2002. 94 blz.

--- Daisy streaming audio (03 uur, 40 minuten). 203. Dedicon, Grave.

--- Ebook. 2009.

Ayaan Hirsi Ali, **De maagdenkooi**

Amsterdam: Augustus. 2004. 78 blz.

--- Daisy streaming audio (02 uur, 36 minuten). 2005. Dedicon, Grave.

--- Ebook. 2012.

*Ervaringen van de schrijfster als tolk voor gevluchte Somalische vrouwen,
afgewisseld met essays en lezingen over de onderdrukking van de vrouw door de
islam.*

Ayaan Hirsi Ali, **Ayaan verzameld**

Amsterdam / Antwerpen: Uitgeverij Augustus. 2006. 269 blz.

Bevat: De zoontjesfabriek (2002) ; De maagdenkooi (2004) ; Submission (2004).

Aangevuld met verspreide stukken.

Ayaan Hirsi Ali, **Mijn vrijheid**

De autobiografie.

Geautoriseerde vert. uit het Engels door Carla Benink.

Amsterdam: Atlas Contact. 2006. 447 blz.

--- Daisy streaming audio (18 uur, 20 minuten). 2007. Dedicon, Grave.

--- Ebook. 2012.

*Beschrijving van het leven van het voormalig Tweede Kamerlid, van haar jeugd in
Somalië tot haar terugkomst in de Kamer na de moord op Theo van Gogh.*

Ayaan Hirsi Ali, **Nomade**

Oorspr. titel: Nomad. New York, NY: Simon & Schuster, 2010.

Vert. uit het Engels door Marianne Orvelte.

Amsterdam / Antwerpen: Uitgeverij Augustus. 2010. 318 blz.

--- Daisy streaming audio (11 uur, 23 minuten). 2011. Dedicon, Grave.
--- Ebook. 2010.

Autobiografie van de Nederlandse politica en publiciste waarin zij haar standpunten uiteenzet betreffende de botsing tussen het islamitische en westerse denken. Vervolg op 'Mijn vrijheid'.

Ayaan Hirsi Ali, **Ketters**

Pleidooi voor een hervorming van de islam.

Oorspr. titel: Heretic : why islam must change to join the modern world. 2015.

Vert. Gina ten Huisse, Jeske Nelissen en Anne Parmi.

Amsterdam: Uitgeverij Augustus. 2015. 230 blz.

Ayaan Hirsi Ali, **Prooi**

Immigratie, islam en de uitholling van de rechten van vrouwen.

Oorspr. titel: Prey: immigration, islam, and the erosion of women's rights.

Harper Collins. 2020.

Vert. Frans Reusink, Gina ten Huisse, Jeske Nelissen & Nannie de Nijs Bik-Plasman

Amsterdam: Uitgeverij Atlas Contact. 2021. 344 blz.

--- Ebook. 2021.

Publicatie over de samenhang tussen toename van immigratie uit Islamitische landen en aantasting van de rechten van vrouwen.

Over Ayaan Hirsi Ali

R. Blumenthal, **Looking for Home in the Islamic Diaspora of Ayaan Hirsi Ali, Azar Nafisi, and Khaled Hosseini**

In: Arab Studies Quarterly. (34)4. 2012. p.250-264.

Halleh Ghorashi, **Ayaan Hirsi Ali: daring or dogmatic?**

Debates on multiculturalism and emancipation in the Netherlands.

In: Toon van Meij & Henk Driessen (Eds.), Multiple identifications and the self.

Utrecht: Stichting Focaal. 2003. p.163-172.

Halleh Ghorashi, **Ayaan Hirsi Ali: dapper of dogmatisch?**

In: Tijdschrift voor Genderstudies. (7)1. 2004. blz. 58-62.

M. de Leeuw & S. van Wichelen, **'Please, go wake up!'**

Submission, Hirsi Ali, and the 'war on terror' in the Netherlands.

In: Feminist Media Studies. (5)3. 2002. p. 325–339.

Merijn Oudenampsen, **Deconstructing Ayaan Hirsi Ali:**

On Islamism, Neoconservatism, and the Clash of Civilizations.

In: Politics, religion & ideology. (17)2-3. 2016. p. 227-248.

Deborah Scroggins, **Twee vrouwen**

De islam in de levens van Ayaan Hirsi Ali en Aafia Siddiqui.

Oorspr. titel: Wanted women : faith, lies and the war on terror: the lives of Ayaan Hirsi Ali and Aafia Siddiqui. (2012)

Vert. uit het Engels Nico Groen.
Amsterdam: Nieuw Amsterdam. 2012. 464 blz.

Erik Snel & Femke Stock, **Debating cultural difference:**
Ayaan Hirsi Ali on Islam and women.
In: The family in question. Immigrant and ethnic minorities in multicultural Europe.
2008. p.113-133.

9. VOEDING

Hellen Clemens & Marcel Voorhoeve, **Receptenboekje / Recipe Booklet**
Utrecht: Mijn Wijk Jouw Wijk / A Beautiful Mess. November 2022. 55 blz.

Diana Dubois, **The taste of Suriname**
With 100 today popular, never published and long-forgotten Amerindian, European, Afro-Surinamese, Jewish, Chinese, Hindustani, Javanese and Lebanese recipes.
Rotterdam: Uitgeverij Dubois. 2013. 69 p.

Lehla Eldridge, **Het Zuid-Afrikaans kookboek**
Hoevelaken: Verba. 2002. 80 blz.

Vrolijke bundel Zuid-Afrikaanse recepten waarin de kookstijlen van allerlei etnische en sociale groeperingen zijn vertegenwoordigd.

Tebereh Inquai, **Afrika kookt**
Tachtig recepten uit het hele continent.
Amsterdam: Fontaine Uitgevers. Mei 2002. 111 blz.

Sandhia Laingsingh, **Sandhia's recepten**
Deel 5: be kroonde Surinaamse recepten.
Zevenaar: Faja Lobi Food. 2018. 443 blz.

Barbara van Male & Claudia Biegel, **Made in Holland**
Een wereld in geuren, smaken en verhalen.
Schiedam: De Boekfabriek. 2009. 119 blz.

Verslag in recepten en foto's van ontmoetingen tussen Nederlandse vrouwen en vrouwen die uit hun land moesten vluchten.

Aretha Moreen & Martha Waal, **SuriMAM cooking**
Surinaams kookboek met liefde voor moeder natuur.
60 eigentijdse Surinaamse recepten.
Amsterdam: L.S. 2018. 175 blz.

Linda Roodenburg, **Rotterdams Kookboek**
Ingrediënten, recepten en achtergronden van 13 culturen.
Rotterdam: Uitgeverij Madame Jeanet. 2016. 503 blz.

Recepten en menu's uit de Nederlandse, Chinese, Nederlands-Indische, Antilliaanse, Hindoestaans-Surinaamse, Creools/Afro-Surinaamse, Kaapverdiaanse, Eritrese, Iraanse, Turkse, Marokkaanse, Italiaanse en Joodse keukens.

A.A. Starke & Samsin-Hewitt, **Groot Surinaams Kookboek**
Met exotische Creoolse, Hindoestaanse, Indonesische, Chinese en Europese recepten.

Rotterdam: Uitgeverij Dubois. 2015. 331, 16 blz.

Het Bijlmer-kookboek

Geuren en kleuren uit Zuidoost.

's-Gravenhage: BZZTôH. 2002. 144, 8 blz.

10. TAAL, KUNST & CULTUUR

Noes Aaltink, **Online postkolonialisme**

Koloniale (re)presentatie op de website van het Rijksmuseum.

Nijmegen: Radboud Universiteit. Tourism and Culture. Masterscriptie. Juni 2021. 44 blz.

Dastan Abdali, **'Energetically, rough, and poetically'**

An ethnographic account of hip hop musicking in the Netherlands.

Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen (FMG). Culturele Antropologie en Sociologie der niet-Westerse samenlevingen. Masterscriptie. 2022. 65 p.

Sarah J. Adams, **Repertoires of slavery**

Dutch theater between abolitionism and colonial subjection, 1770-1810.

Gent: Universiteit Gent. Proefschrift. 2020. 258 p.

Sarah J. Adams, Jenna M. Gibbs & Wendy Sutherland (Eds.), **Staging slavery**

Performances of colonial slavery and race from international perspectives, 1770-1850.

New York: Routledge. March 2023. 318 p.

-- Sarah J. Adams, The Legitimacy of Resistance in Dutch Abolitionist Theater. 28 p.

Ben Albach, **Morianen en morendansen op het toneel van de Amsterdamse schouwburg, 1648-1651**

In: De Zeventiende Eeuw. (13). 1997. blz. 385-396.

Jos van Beurden, **The return of cultural and historical treasures**

The case of the Netherlands.

Amsterdam: KIT Publishers. 2012. 88 blz.

Jos van Beurden, **Treasures in trusted hands**

Negotiating the future of colonial cultural objects.

Leiden: Sidestone Press. 2017. 290 p.

Proefschrift Vrije Universiteit november 2016. 241 p.

Jos van Beurden, **Decolonisation and colonial collections**

An unresolved conflict.

In: Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden. (133)2. 2018. p. 66-78.

Jos van Beurden, **Teruggave ontrafeld**

Reflecties over museumobjecten in tijden van repatriëring en restitutie
In: Volkskunde: Driemaandelijks Tijdschrift voor de Studie van het Volksleven.
(120)3. September-december 2019. blz. 305-323.

Jos van Beurden, **Musea en dissonant koloniaal erfgoed**

Een lastige relatie. In: Boekman. (32)124. 2020. blz. 36-41.

Jos van Beurden, **Ongemakkelijk erfgoed**

Koloniale collecties en teruggave in de Lage Landen.
Zutphen: Walburg Pers. 2021. 239 blz.

--- Ebook. 2021.

Iris Bloemers, **De restitutierevolutie**

Een onderzoek naar een toekomstig restitutiebeleid voor Nederland en haar musea.
Utrecht: Universiteit Utrecht. Kunstgeschiedenis. Moderne & Hedendaagse Kunst.
Masterscriptie. Juni 2020. 47 blz.

Vincent Boele, e.a. (Red.), **Black is beautiful**

Rubens tot Dumas.

Amsterdam: De Nieuwe Kerk. 2008. 387 blz.

--- D.G. Hondius & C. Haarnack, 'Swart' in de Nederlanden: Afrikanen en Creolen in
de Noordelijke Nederlanden van de Middeleeuwen tot de twintigste eeuw.
blz. 88-107.

---- *Rec.*: Ernst van den Boogaart, Black is Beautiful. Rubens tot Dumas.

In: BMGN - Low Countries Historical Review. (124)3. 2009. 2 blz.

*Created for the exhibition curated by Esther Schreuder at De Nieuwe Kerk,
Amsterdam, from 26 July until 26 October 2008, organised by Stichting Producties
De Nieuwe Kerk and Hermitage Amsterdam.*

Eugenie Boer, **Een moortje als versiering**

De zwarte page in de Nederlandse schilderskunst.

In: Spiegel Historiae. (38)7-8. 2003. blz. 296-301.

Mieke Boer, **Inventarisatieonderzoek bij 29 musea naar het cultureel erfgoed
van migranten en vluchtelingen**

Amsterdam: Nederlandse Museumvereniging. Project Cultureel Erfgoed

Minderheden. Werkgroep Migratiegeschiedenis. 2002. 67 blz.

S. Boersma, **The aftermaths of participation**

Outcomes and consequences of participatory work with forced migrants in museums.

Bielefeld: Transcript Verlag. 2023. 272 p.

Har Brok, **Het Sjimmië-syndroom**

De neger in het beeldverhaal.

In: Jan Erik Dubbelman & Jaap Tanja (Red.), Vreemd gespuis.

Amsterdam: Anne Frankstichting i.s.m. Ambo / Novib. 1987. blz. 152-164.

Rosemarie Buikema & Maaike Meijer (Red.), **Kunsten in beweging 1900 – 1980**

Cultuur en migratie in Nederland.

Den Haag: Sdu Uitgevers. 2003. 467 blz.

- Rudie Kagie, De huidskleur van de jazz. blz. 95-110.
- Stine Jensen, 'Aap in het diepst van mijn gedachten' [Over Albert Helman]. blz. 111-126.
- Joost Groeneboer, De ommezwaai van een zwarte acteur op het Nederlandse toneel. [Over Otto Sterman]. blz. 223-242.
- Liesbeth Brouwer, 'Mar alles swijde...' [Over De Tsjerne]. blz. 243-256.
- Myra Winter, Een artistiek bemiddelaar tussen Nederland en Suriname. [Over Nola Hatterman]. blz. 257-274.
- Giseline Kuipers, De rol van gekleurde acteurs in Nederlandse televisiehumor. [Over Donald Jones]. blz. 291-306.
- Michiel van Kempen, Lezen in een Caraïbische context. blz. 307-328.
- Lutgard Mutsaers, De nieuw-Nederlandse afvaardiging naar het Songfestival 1964-2001. [Over Milly Scott]. blz. 329-344.

Rosemarie Buikema & Maaïke Meijer (Red.), **Kunsten in beweging 1980 – 2000**
Cultuur en migratie in Nederland.
Den Haag: Sdu Uitgevers. 2004. 473 blz.

- Michiel van Kempen, De Nederlandse taal als onderdrukker en bevrijder. [Over Edgar Cairo & Kader Abdolah]. blz. 19-35.
- Nelly van der Geest, Een onstuitbaar hart. [Over Rufus Collens.] blz. 37-58.
- Marcel Weltak, Van goden en vrouwen in de Surinaamse muziek. blz. 77-95.
- Andra Leurdijk, De eerste zwarte talkshow op de Nederlandse televisie. blz. 113-133.
- Mir Wermuth, De rol van etniciteit bij populaire black dance. blz. 219-235.
- Isabel Hoving, Nat hout: Astrid Roemers postkoloniale verbeelding. blz. 323-341.

Q. Buvelot, Sh. Reda, J. Rinnooy Kan, **Roofkunst - 10 verhalen = Loot - 10 stories**
Den Haag: Bulletin van het Mauritshuis. (36)2. 2023. 40 blz.

H.W. Campbell, P.G.P. Driessen, P.Q. Reinsch, **Etniciteit en cultuurparticipatie**
Een onderzoek naar de deelname van leden van etnische groepen aan cultuuruitingen in Nederland.
Maarssen: Stichting Studia Interetnica. 1994. II, 180, 23 blz.

Onderzoek naar het actief deelnemen aan cultuur als (amateur)beoefenaar en het receptief deelnemen als bezoeker door leden van etnische groeperingen in Nederland.

H.W. Campbell, P.G.P. Driessen, P.Q. Reinsch, **Etniciteit en cultuurparticipatie**
Een onderzoek naar de deelname van leden van etnische groepen aan cultuuruitingen in Nederland.
Maarssen: Stichting Studia Interetnica. 1994. 36 blz.

Verslag van de onderzoeksopzet, de bevindingen en de conclusies van een in opdracht van het ministerie van WVC verricht onderzoek naar cultuurdeelname van Molukkers, Surinamers en Turken in Nederland.

Kadir Canatan, **Inventarisatie zelforganisaties van koloniale migranten, arbeidsmigranten en vluchtelingen**
Amsterdam: Nederlandse museumvereniging. Project Cultureel Erfgoed Minderheden. Werkgroep Migratiegeschiedenis. 2002. 99, 10 blz.

Alec Cornelissen, **The Foreign Crave**

The Afro-Atlantic presence in 17th-Century Netherlandish paintings, 1600-1700.
Utrecht: Universiteit Utrecht. RMA Thesis, Art History of the Low Countries. 2021.
110 p.

Leonie Cornips, **Het Surinaams-Nederlands in Nederland**

In: Wereldnederlands. Oude en jonge variëteiten van het Nederlands.
Den Haag: Sdu. 2005. blz.131-147.

V. Crone, J. Jacobs, O. Nauta, e.a., **Je kunt niet zijn wat je niet kunt zien**

Diversiteit en inclusiviteit in de film- en AV-sector.
Amsterdam: DSP-groep. 2023. 92 blz.

Het onderzoek bestaat uit : (1) representatie van personen van kleur voor en achter de camera, (2) gevoel van inclusie in de sector, (3) analyse van inhoudelijk vertelperspectief. Hiervoor is onder 694 professionals uit de AV-sector een enquête afgenomen, zijn interviews gehouden en hebben twee duidingssessies met makers plaatsgevonden. Daarnaast zijn 100 Nederlandse producties uit de periode 2018-2020 beoordeeld en gecodeerd op diversiteit en vertelperspectief.

Lara van Dam, **The colonial art debate, is it still okay to show this art in Dutch museums?**

Nijmegen: Radboud Universiteit. Faculteit der Letteren. Kunst- en Cultuurwetenschappen. Tourism and Culture. Masterscriptie. November 2022. 65 p.

Kim Dankoor, **Hip hop you don't stop, but what about your message?**

Een onderzoek naar de betekenisgeving van zwarte en witte meisjes uit Nederland en Amerika.

Rotterdam: Erasmus Universiteit. Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen. Masterscriptie. Mei 2010. 100 blz.

Chandra Frank, Eleonoor Jap Sam, Patricia Kaersenhout (Eds.), **Open-ended Visions of Possibilities**

Prinsenbeek: Jap Sam Books i.c.w. Bonnefanten, with support of Mondriaan Fund, Jaap Harten Fonds. June 2023. 256 p.

Contributors Barby Asante, La Vaughn Belle, Ingrid Braam, Jeannette Ehlers, Chandra Frank, Sasha Huber, Roel Hijink, patricia kaersenhout, Rashid Novaire, rolando vázquez, Gloria Wekker, Selene Wendt.

Quinsy Gario, **Zwarte letters**

Essays.

Amsterdam: Uitgeverij Pluim. 2022. 104 blz.

Ernest D. Green, **Racial Images in Dutch Art, 1500–1900**

In: Nature, Society, and Thought. (10)3. 1997. p. 383-399.

Charlotte Hoitsma, **Owning the 'Exotic'**

A research into the relation between iconography and material in seventeenth-century Netherlandish decorative and applied art objects with depictions of Africans.

Utrecht: Utrecht University. Research Masters Thesis. 2018. 181 p.

I. Hoving & G. Mesters, **Een vrouw die danst in de regen**

Strategieën van zwarte, migranten- en vluchtelingenvrouwen in literatuur, theater en film.

In: M. Botman, N. Jouwe, G. Wekker (Red.), *Caleidoscopische Visies*.

Amsterdam: KIT Uitgeverij. 2001. blz. 117-151.

Merle Janssen, **Tekenen van zwart**

Een studie naar de invloed van het materiaal en de techniek in de verbeelding van zwarte mensen in zeventiende-eeuwse tekeningen uit de Noordelijke Nederlanden. Utrecht: Universiteit Utrecht. Bachelor eindwerkstuk Kunstgeschiedenis. Februari 2021. 44 blz.

Sibo Rugwiza Kanobana, **A black perspective on the language of race in Dutch**

In: *Journal of Linguistic Anthropology*. (31)2. September 2021. p. 271-274.

Renée E. Kistemaker, **Samenvatting van de inventarisatieonderzoeken migratiegeschiedenis, slavernijverleden en islamitisch erfgoed**

Amsterdam: Nederlandse museumvereniging. Project Cultureel Erfgoed Minderheden. [2002] 23 blz.

Jan Piet Filedt Kok, **Portret van een Afrikaanse man**

In: *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 15. 2005. blz. 8-11.

Jan Piet Filedt Kok & Marieke de Winkel, **Een portret van een zwarte Afrikaanse man door Jan Mostaert**

In: *Bulletin van het Rijksmuseum* 53. 4. 2005. blz. 380-411.

Elmer Kolfin, **Van de slavenzweep en de muze**

Twee eeuwen verbeelding van slavernij in Suriname.

Leiden: KITLV. 1997. 184 blz.

---- *Rec.*: Mark van Deursen, E. Kolfin, Van de slavenzweep en de muze.

Twee eeuwen verbeelding van slavernij in Suriname.

In: *BMGN - Low Countries Historical Review*. (113)4. 1998. blz. 545–546.

Elmer Kolfin, **Rembrandt's Africans**

In: *The Image of the Black in Western Art: From the 'Age of Discovery' to the Age of Abolition*.

Vol. 3:1: David Bindman & Henry Louis Gates (Eds.), *Artists of the Renaissance and Baroque*.

Cambridge: Harvard University Press. 2010. p. 273-385.

Elmer Kolfin, **Tradition and innovation in Dutch ethnographic prints of Africans c. 1590-1670**

In: *De Zeventiende Eeuw. Cultuur in de Nederlanden in interdisciplinair perspectief*, no. 2. 2017. blz. 165-184.

Elmer Kolfin, **African man with a conch, ca. 1620-1625**

A new attribution to Abraham Bloemaert.

In: *Oud Holland – Journal for Art of the Low Countries*. (131)3/4. January 2018. p.123-132.

Elmer Kolfin & Epcó Runia, **Zwart in Rembrandts tijd**
Zwolle: WBooks in samenwerking met Museum Het Rembrandthuis. 2020. 135 blz.

--- Elmer Kolfin, Zwart in de kunst van Rembrandts tijd. blz. 12-41.
--- Mark Ponte, Zwart in Amsterdam rond 1650. blz. 44-61.
--- Stephanie Archangel, 'Alsof het maar beesten waren'. blz. 66-81.
--- David de Witt, Zwarte aanwezigheid in de kunst van Rembrandt en omgeving.
blz. 88-119.

--- Vert.: Elmer Kolfin & Epcó Runia (Eds.), **Black in Rembrandt's time**
Translation Dutch–English: David McKay, Lynne and Paul Richards, Kist & Kilian.
Zwolle: WBooks / Museum Het Rembrandthuis. 2020. 141 p.

---- *Rec.*: Carrie Anderson, Review of: Black in Rembrandt's time.
In: Oud Holland Reviews. February 2022.

Robert C. Landvreugd, **Imagining, tracing, experiencing, inhabiting, projecting** :
Locating Afro artists as culturally native to the Dutch art world.
London: Royal College of Art. PhD Curating Contemporary Art. June 2019. 238 p.

Jack van der Leden, **Teruggave koloniale cultuurgoederen**
Niet het einde van een proces, maar een nieuw begin.
In: Boekman Extra. (38). 2023. blz. 1-18.

Maarten de Leede, **Guess Who's Coming To Dinner Too?**
The Challenges of Decolonizing in the Dutch Art World.
Amsterdam: Universiteit van Amsterdam – Vrije Universiteit. MA Curating Art and
Cultures (Heritage Studies) Master Thesis. April 2022. 93 p.

Francois Matarasso, **Brood en zout**
Verhalen over kunst en migratie.
Met afbeeldingen van Bill Ming.
Utrecht: Vrede van Utrecht. Juni 2013. 120 blz.

Linde Meijer, **Mozarts Zauberflöte in tijden van #MeToo en het Zwarte Pietdebat**
De omgang met seksisme en racisme in hedendaagse opera-ensceneringen.
Nijmegen: Radboud Universiteit. Kunst- en Cultuurwetenschappen – Kunstbeleid &
Kunstbedrijf. Masterscriptie. Januari 2020. 87 blz.

W. Modest & R. Lelijveld, **Woorden doen ertoe**
Een incomplete gids voor woordkeuze binnen de culturele sector.
Amsterdam / Berg en Dal / Leiden / Rotterdam: Tropenmuseum / Afrika Museum /
Museum Volkenkunde / Wereldmuseum. 2018. 150 blz.

Bevat onder meer:

--- Paul van Trigt, Diversiteit, handicap en taal;
--- Ciraj Rassool, Museumlabels en kolonialisme;
--- Hodan Warsame, Mechanismen van koloniale narratieven;
--- Simone Zeefuik & Wayne Modest, Het belang van perspectief;
--- Anick Vollebergh, Uitsluiten door 'samenleven';
--- Guno Jones, Migrantenkunst en de politiek van taal.

Jona Mooren, Klaas Stutje, Frank van Vree, **Sporen**
Onderzoek naar herkomstgeschiedenis en betekenisgeving van culturele projecten

en collecties verworven in koloniale situaties.
Amsterdam: NIOD / Rijksmuseum / Nationaal Museum van Wereldculturen. 2022.
98 blz.

Lucia Nankoe & Jules Rijssen (Red.), **De slaaf vliegt weg**
Beeldvorming over slavernij in de kunsten.
Arnhem: LM Publishers. 2013. 125 blz.

Bundel tot essays bewerkte lezingen van het in september 2009 te Amsterdam gehouden internationale symposium over de relatie tussen historische romans en de beeldvorming van de Nederlandse slavernijgeschiedenis, georganiseerd door stichting Podium Kwakoe en het Nationaal Instituut Nederlands Slavernijverleden en Erfgoed (NINsee).

S.S.(Sonja) Nechar, **Het beste paard van stal is vergeten**
Etniciteit in de beeldende kunst: beleid en praktijk.
Nijmegen: Radboud Universiteit. Faculteit der Letteren. Kunst- en
Cultuurwetenschappen. Kunstbeleid en Kunstbedrijf. Masterscriptie. Juli 2019.
94 blz.

Jan Nederveen Pieterse, **White on black**
Images of Africa and blacks in Western popular culture.
New Haven: Yale University Press. 1992. 259 p.

Vergelijkende historische analyse van de westerse visuele beeldvorming t.a.v. Afrika en de zwarten.

Hedwig Oldenkamp, **Unifying the Past and the Present**
Using the Museum as a Space to Counteract Modern Racism by Presenting the Sensitive Heritage of the Transatlantic Slave Trade in the Netherlands and Britain.
Leiden: Universiteit Leiden. Archeology. Master Thesis. 2020. 122 p.

Marysa Otte, **De neger als bijfiguur op Nederlandse portretten in de zeventiende en achttiende eeuw**
Amsterdam: Vrije Universiteit. Doctoraalscriptie. 2 delen. 1987.

Marysa Otte, **'Somtijds een Moor'**
De neger als bijfiguur op Nederlandse portretten in de zeventiende en achttiende eeuw.
In: Kunstlicht. (8)3. 1987. blz. 6-10.

Liselotte Podda, **Negotiating a Sea of White**
Whiteness and Diversity in Dutch Opera Practices.
Utrecht: Utrecht University. Department of Media and Culture Studies. Research Master in Musicology Thesis. August 2020. 144 p.

Richard Price & Sally Price, **De kunst van de Marrons**
Culturele vitaliteit in de Afrikaanse diaspora.
Amsterdam: KIT. 2000. 375 blz.

Kunst en cultuur van de Marrons, de nakomelingen van de Afrikanen in Suriname en de Guyana's, die zich een eeuw voor de afschaffing van de slavernij ontworstelden aan hun meesters.

G. Ras, E. Gootjes, H. Pennock, S. Vermaat, **Onderzoek naar sporen van slavernij en het koloniale verleden in de collectieregistratie**

Een handreiking.

Amersfoort: Rijksdienst voor het cultureel erfgoed. 2021. 37 blz.

Wim Reijnierse, **De categoriale subsidiëring van 'Black theatre' in Nederland**

Rotterdam: Erasmus Universiteit. Faculteit der Economische Wetenschappen.

Vakgroep Economische Orde, Economische Organisatievormen en Institutionele

Economie. Doctoraalscriptie. September 1988. 154 blz.

De term 'black theatre' heeft betrekking op 'etnisch theater', 'allochtonen theater' of 'migrantentheater'.

Rene Vicente Rosalia, **De legale en kerkelijke repressie van Afro-Curaçaose volksuitingen**

Een case-study van het tambú.

Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Proefschrift. 1996. 332, 52 blz.

Rene V. Rosalia, **Tambu**

De legale en kerkelijke repressie van Afro-Curaçaose volksuitingen.

Zutphen: Walburg Pers. 1997. 337 blz.

Studie over tambú op Curaçao, de Antilliaanse muziek, dans, cultuur en geschiedenis.

Edith Rijnja & Harald Schole (Eds.), **African amicitiae**

Collection / Collectie Thami Mnyele Foundation / Arti et Amicitiae.

Amsterdam: Thami Mnyele Foundation / Arti et Amicitiae. 2017. 60 p.

Arne Saeys, **Imag(in)ed diversity in a small nation**

Constructing ethnic minorities in Dutch cinema.

Southampton: University of Southampton. Ph.D. 2018.

Ewoud Sanders, **Het n-woord**

De geschiedenis van een beladen begrip.

Woord vooraf Kathleen Ferrier.

Amsterdam: Prometheus. Mei 2023. 191 blz.

Stephan Sanders, **Van exclusief naar inclusief**

Gesprekken over diversiteit en inclusiviteit in de klassieke muziek.

Amsterdam: Het Koninklijk Concertgebouw NV i.s.m. De Groene Amsterdammer.

November 2022. 99 blz.

Gesprekken met o.a. Claron McFadden, Aldith Hunkar, Yannick Hiwat, Orville Breeveld & Tania Kross.

Anne Ruth Schalk, **What can I say?**

The role of Dutch curators in representing African culture in a context of decolonization of the museum.

Rotterdam: Erasmus Universiteit. Erasmus School of History, Culture and Communication. Master Arts, Culture & Society. Master Thesis. June 2019. 85 p.

Margriet Schavemaker, **Gekleurde verhalen**

Media en kunst in de museale praktijk.

Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Oratiereeks van de Universiteit van Amsterdam. Nr. 615. September 2020. 59 blz.

Met bijdragen van Imara Limon, Jörgen Tjon A Fong en Massih Hutak.

Mineke Schipper, **De boomstam en de krokodil**

Kwesties van ras, cultuur en wetenschap.

Amsterdam: Van Genneep. 1995. 270 blz.

Guus Schulting, **Makers van kleur krijgen structureel niet het podium dat zij verdienen**

#BlackFilmsMatter debat.

Rotterdam: Erasmus Universiteit. Masterscriptie. 2020. 69 blz.

A. Sens, **De kruistocht tegen de 'negercabarets'**

In: Henri Beunders & Marcella van der Weg, Pers & Politie in Amsterdam.

Amsterdam: Uitgeverij Bas Lubberhuizen. November 2010. blz. 98-105.

S. A. (Simone) Slagboom, **Ontwapenende kunst**

De dekolonisatie van de Nederlandse museumsector en de emancipatie van kunstenaars uit voormalige Nederlandse koloniën.

Utrecht: Universiteit Utrecht. Faculteit Geesteswetenschappen. Cultuurgeschiedenis van modern Europa. Masterscriptie. Januari 2019. 70 blz.

Sarika van Slooten, **A postcolonial museum?**

Legacies of colonial histories in museum exhibitions in Europe, Africa, North America, and the Caribbean.

Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Faculty of Humanities. Amsterdam School for Heritage and Memory Studies Proefschrift. Februari 2023. 382 p.

Prof. Soortkill, **Smibanese woordenboek 2.0**

Amsterdam: Uitgeverij Pluim. November 2019. 280 blz.

Valika Smeulders, **'Muzik di zumbi'**

Caribische stemmen in Nederlandse musea.

Van Lierlezing 2019. 14 blz.

Valerie Stam, **The Possibilities and Limits of Participatory Theatre**

Exploring Belonging and Resistance with Second-Generation Black and Muslim Dutch Youth in the Netherlands.

In: Migration letters. (17)2. 2020. p. 289-297.

Elizabeth A. Sutton, **Early modern Dutch prints of Africa**

Farnham: Ashgate. 2012. XVI, 276 p.

Ellen de Vries, **Nola**

Portret van een eigenzinnig kunstenaars.

Amersfoort: Klapwijk & Keijers. 2008. 206 blz., XXXVI p. pl.

--- Ebook 2017.

Ellen de Vries (Red.), **Nola Hatterman**

Geen kunst zonder kunnen.

Zwolle: Waanders & De Kunst. 2021. 184 blz.

Beschrijving van het leven en werk van de kunstschilder Nola Hatterman (Amsterdam 1899-Paramaribo 1984) en een duiding van de plaats die zij inneemt in de kunstgeschiedenis van Nederland en Suriname.

Bijdragen van Eline de Jong, Bart Krieger, Lizzy van Leeuwen, Stephan Sanders, Esther Schreuder, Priscilla Tosari, Ronald Venetiaan, Marieke Visser, Myra Winter, Rein Wolfs en Kitty Zijlmans.

Wouter Welling, **Kijken zonder grenzen**

Hedendaagse kunst in het Afrika Museum, de collectie Valk en verder.

Berg en Dal: Afrika Museum. 2006. 151 blz.

Uitgave t.g.v. de tentoonstelling 'Hedendaagse kunst uit Afrika en de Afrikaanse diaspora. Collectie Valk en verder.' in het Afrika Museum, Berg en Dal, van 29 januari 2006 t/m 31 december 2006.

Robert Joost Willink, **De bewogen verzamelgeschiedenis van de West-Centraal-Afrikaanse collecties in Nederland (1856-1889)**

Leiden: Universiteit Leiden. Proefschrift. Maart 2006. 382 blz.

Kees C.A.T.M. Wouters, **Ongewenschte Muziek**

De bestrijding van jazz en moderne amusementsmuziek in Duitsland en Nederland 1920-1945.

Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Faculty of Social and Behavioural Sciences (FMG). Proefschrift. Oktober 1999. 488 blz.

Den Haag: Sdu Uitgevers. 1999. 488 blz.

---- *Rec.:* C.A.T.M. Wouters, **Ongewenschte muziek**

De bestrijding van jazz en moderne amusementsmuziek in Duitsland en Nederland 1920-1945.

In: Bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden. (116)3. January 2001. blz. 422.

Gina Wouters, **Exploitable Commodities**

The Representation of Blacks in Netherlandish Still Life Paintings 1640-1720.

Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. MA thesis. 2005.

Betwist erfgoed

Nieuw beleid voor een meerstemmige samenleving.

Handreiking.

Amsterdam: Nederlandse Unesco Commissie. 2017. 11 blz.

KLEUR

Een aanjager tot meer inclusiviteit van kleur in de Nederlandse televisie- en filmindustrie.

Amsterdam: NBF. Juli 2020. 14 blz.

Een initiatief van Iraida Markus-Meerzorg (agent), Manoushka Zeegelaar Breeveld (acteur), Ashar Medina (scenarist), Sacha Gertsik (De Ontmoeting) en Emma Onrust (agent).

Talen voor Nederland

Amsterdam: KNAW. 2018. 88 blz.

11. MEDIA

Teun A. van Dijk, **Minderheden in de media**

Een analyse van de berichtgeving over etnische minderheden in de dagbladpers.

Amsterdam: SUA. 1984. 168 blz.

Kwantitatieve en tekstwetenschappelijke inhoudsanalyse van de berichtgeving over etnische minderheden in vijf landelijke en twee regionale dagbladen.

Patricia D. Gomes, **Slavernijgeschiedenis in de landelijke dagbladen**

In: Tijdschrift voor Geschiedenis. (124)3. 2011. blz. 351-367.

Stefan Meulesteen, **Inventarisatie van gedrukte media voor culturele minderheden in Nederland**

Den Haag: Bedrijfsfonds voor de Pers. 2003. 241 blz.

Nikki Niland, **Dutch Racism as the Ghost in the Machine**

A Discourse Analysis of the Reproduction of Racism in Dutch Contemporary Media.

Nijmegen: Radboud Universiteit. Faculteit der Letteren. Kunst- en

Cultuurwetenschappen. Creative Industries. Masterscriptie. August 2015. 80 p.

Bart Top, e.a., (Red.), **Media en allochtonen**

Journalistiek in de multiculturele samenleving.

Den Haag: Sdu Uitgevers. 2000. 136 blz.

Uitgave in opdracht van de werkgroep Migranten en Media/NVJ.

Maurice René Mary Vergeer, **Een gekleurde blik op de wereld**

Een studie naar de relatie tussen blootstelling aan media en opvattingen over etnische minderheden.

Amsterdam: Thela Thesis. 2000. 161 blz.

Proefschrift Katholieke Universiteit Nijmegen.

Etnisch-culturele minderheden in de Nederlandse omroep

Nederlandse Omroep Stichting (1969-1987).

Hilversum: Nederlandse Omroep Stichting. 1982. 47 blz.

12. POLITIEK & BESTUUR

Barryl Biekman, **Uitsluitingsmechanismen**

Blaka tara en afrofobie, het belang van politieke wil en rechtvaardig bestuur.

Volendam: LM Publishers. Maart 2018. 216 blz.

Frank Elbers, Leo Balai, Meindert Fennema, **Politiek racisme**

Oorzaken, denkbeelden en bestrijding.

Leiden: Anne Frank Stichting, het Landelijk Bureau Racismebestrijding en de

Stichting Burgerschapskunde/Instituut voor Publiek en Politiek. 1994. 55 blz.

Silvia Erzeel & Eline Severs, **De politieke vertegenwoordiging van etnisch-culturele minderheden in de Lage Landen**

In: Res Publica. (59)4. 2017. blz. 382-385.

Katleen Ferrier, **Zonder erkenning van verleden en heden geen gedeelde toekomst**

In: Christen Democratische Verkenningen. 2020.4. blz. 84-87.

Sylvana Simons, Glenn Helberg, Ian van der Kooye, Anja Meulenbelt, Simone van Saarloos & Anne-Ruth Wertheim, **Art1kel**

Een nieuwe politiek van gelijkwaardigheid.

Schoorl: Uitgeverij Conserve. 2017. 174 blz.

H. de Witte & P.G. Klandermans, **Political racism in Flanders and the Netherlands**

Explaining differences in the electoral success of extreme right-wing parties.

In: Journal of Ethnic and Migration Studies. (26) 2000. p. 699-717.

R. van der Zwan, J.Tolsma & M. Lubbers, **Under what conditions do ethnic minority candidates attract the ethnic minority vote?**

How neighbourhood and candidate characteristics affected ethnic affinity voting in the Dutch 2017 parliamentary elections.

In: Political geography. 77. March 2020. 12 p.

Politiek racisme in Nederland

Amsterdam: Anne Frank Stichting. 1990. 23 blz.

13.RELIGIE

E.O. Ajani, **Leadership roles in the Transnationalisation of Nigerian Pentecostal Churches**

The Mountain of Fire and Miracles Church in the Netherlands and Ghana.

Amsterdam: VU Uitgeverij. January 2013. 243 p.

PhD-Thesis Vrije Universiteit.

I.S. Amoah, **Spiritual leadership in new immigrant situations**

Ghanaian Mainline Protestant Churches in Germany and the Netherlands.

Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam. November 2015. 370 p.

PhD-Thesis.

Egbert Boeker, Rhoinde Doth, e.a. (Red.), **Heilzame verwerking van het slavernijverleden voor 'wit' en 'zwart'**

Een bijdrage vanuit de kerken.

Woerden: Stichting Lutherse Uitgeverij & Boekhandel. 2020. 257 blz.

Dit boek is een initiatief van de Evangelisch-Lutherse Gemeente Amsterdam, de Evangelische Broedergemeente Amsterdam Stad en Flevoland en NiNsee, het Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis, met medewerking van de Werkgroep Caraïbische Letteren.

Mathilde van Dijk & Anne-Claire Mulder, **'Ben ik soms geen vrouw?'**

Inleiding op het thema: Slavernij, de kerk en gender.

In: Kerk en Theologie. (74)1. 2023. blz. 9-19.

Rijk van Dijk, **Ghanese pinkstergemeenten en kosmopolitische identiteiten in Nederland**

In: Isabel Hoving, Hester Dibbits & Marlou Schrover (Red.), *Veranderingen van het alledaagse 1950–2000*.

Den Haag: Sdu. 2005. blz. 353-373.

Kathleen Ferrier, **Migrantenkerken**

Om vertrouwen en aanvaarding.

Kampen: Uitgeverij Kok. 2002. 160 blz.

Gerrie ter Haar (Ed.), **Strangers and sojourners**

Religious communities in the diaspora.

Leuven: Peeters. 1998. 244 p.

Gerrie ter Haar (Ed.), **Halfway to paradise**

African Christians in Europe.

Cardiff: Cardiff Academic Press. August 1998. 200 p.

Kirsten van der Ham, **White racism and Dutch churches**

In search of liberative practices.

In: NTT. *Journal for theology and the study of religion*. (77)1. 2023. p.1-21.

Barbara Henkes, **De kerk, de slaaf en de bevrijder:**

Protestants-christelijke inspiratie en gendered actierepertoires in de negentiende-eeuwse strijd tegen slavernij.

In: *Kerk en Theologie*. (74)1. Jan. 2023. blz. 57-76.

Jan A.B. Jongeneel, R. Budiman, J.J. Visser (Red.), **Gemeenschapsvorming van Aziatische, Afrikaanse en Midden-en Zuidamerikaanse christenen in Nederland**

Een geschiedenis in wording.

Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum. Vol.15.1996. 276 blz.

Jan A.B. Jongeneel, Nieke K. Atmadja-Hadinoto, Freek Visser (Red.), **Verbeelden en gelijken**

Niet-westerse migranten en hun kerken veertig keer in beeld.

Zoetermeer: Boekencentrum. 2010. 115 blz.

Uitgave in samenwerking met Samen Kerk In Nederland (SKIN) & Stichting Zonneweelde, Zuidland.

Anna Kornelis, **Eenheid in diversiteit?**

Interculturele contacten tussen christenen in Nederland.

Nijmegen: Radboud Universiteit. *Theologie en religiewetenschappen*. Masterscriptie. April 2023. 84 blz.

Bente de Leede & Martijn Stoutjesdijk (Red.), **Kerk, kolonialisme en slavernij**

Verhalen van een vervlochten geschiedenis.

Utrecht: KokBoekencentrum Uitgevers. 2023. 168 blz.

Naomi van der Meer, **Believers in the universal church**

Processes of self-identification among Catholic immigrants of African descent in the Dutch religious landscape.

Zürich: LIT. *Nijmegen studies in development and cultural change*. Vol. 48. 2010. X, 301 p.

Tevens proefschrift Radboud Universiteit Nijmegen.

Marten van der Meulen, **The continuing importance of the local African churches and the search for worship space in Amsterdam.**
In: African Diaspora 2. 2009. p.159-181.

Erica Meijers, **Confrontatie met zwarte ervaring**
Zwarte Zuid-Afrikaanse studenten in debat over apartheid in de Nederlandse Hervormde Kerken de Gereformeerde Kerken in Nederland.

In: C. Dullemond, B. Henkes & J. Kennedy (Red.), 'Maar we wisten ons door de Heer geroepen'. Kerk en apartheid in transnationaal perspectief.
Hilversum: Uitgeverij Verloren. 2017. blz.105-129.

Erica Meijers (Red.), **Kerk en slavernij in het Nederlandse koloniale rijk**
In Handelingen. Tijdschrift voor praktische theologie en religiewetenschap. (50)1. 2023. 81 blz.

Elly Mulder, **Kerken en het koloniaal verleden**
Religieuze standpunten over slavenemancipatie in Nederland tussen 1840 en 1863.
In: Radix.(43)4. 2017. p. 203-214.

S. Sremac, **Negotiating the Sacred**
The lived religion of Eritrean newcomers and their process of integration in the Netherlands.
In: Practical Theology. (13)6. 2020. p. 594-608.

Henri J.M. Stephen, **Winti**
Afro-Surinaamse religie en magische rituelen in Suriname en Nederland.
Amsterdam: Karnak. 2008. 131 blz.

Inventarisatie en interpretatie van de uit Afrika afkomstige maar in de Surinaamse samenleving gewortelde religie.

M.J. Stoutjesdijk, **Een werktuig 'om de negers in ondergeschiktheid en bedwang te houden'?**
In: E. Boeker, R. Doth, A. Woehle & U. Vyent (Red.), De predikant in zijn rol als influencer in het slavernijdebat.
Den Haag: Stichting Lutherse Uitgeverij & Boekhandel. Mei 2020. blz. 96-119.

M.A. (Matthea) Westerduin, **Race and Religion**
Re-membling their displacements, supersessions, and geographies.
Amsterdam: Vrije Universiteit. 2023. 358 p.

PhD-Thesis.

Lokaal

Hans Euser, Karlijn Goossen, Matthias de Vries, Sjoukje Wartena, **Migranten in Mokum**
De betekenis van migrantenkerken voor de stad Amsterdam.
Amsterdam: Vrije Universiteit. 2006. 139 blz.

Gerrie ter Haar, **Ritual as Communication**

A Study of African Christian Communities in the Bijlmer District of Amsterdam.
In: *Ritual and Religious Belief*. Abingdon: Routledge. 2017. p.163-188.

Justice Richard Kwabena & Owusu Kyei, **Gendered Oppression and Sanctions within African Initiated Churches in Europe**

The Case of Amsterdam.

In: Nyangweso, Mary & Jacob K. Olupona, *Religion in Gender-Based Violence, Immigration, and Human Rights*.

Abingdon: Routledge. Taylor & Francis Ltd. July 2019. 292 p.

Judith E. Maaskant, **Afrikaan en katholiek in Rotterdam: waar kerk je dan?**

Kerkelijke verwachtingen van Afrikaanse katholieken in Rotterdam en het migrantenbeleid van de RKK.

Nijmegen: Wetenschapswinkel. 1999. 135 blz.

Onderzoek in opdracht van Stichting Cura Migratorum, in samenwerking met de Faculteit der Theologie, Afdeling Empirische en Praktische Theologie, Katholieke Universiteit Nijmegen.

M. van der Meulen, **The Continuing Importance of the Local**

African Churches and the Search for Worship Space in Amsterdam.

In: *African Diaspora*. (2)2. 2009. p.159-181.

Jos Palm & Mar Oomen, **Geloven in de Bijlmer**

Over de rol van religieuze groeperingen.

Amsterdam: Het Spinhuis. 1994. 105 blz.

Cultureel-antropologische studie over de verscheidenheid aan geloofsbeleving in de Bijlmermeer en de mogelijke betekenis van religieuze groepen voor het project Sociale Vernieuwing in deze wijk.

14. (ON-)GEZONDHEID & ZORG

C. Agyemang, C. Seeleman, J. Suurmond & K. Stronks, **Racism in health and health care in Europe**

Where does the Netherlands stand?

In: *The European Journal of Public Health*. (17)3. 2007. p. 240-241.

M. G. B. C. Bertens, **Uma Tori**

Development and evaluation of an STI/HIV-prevention intervention for women of Afro-Surinamese and Dutch Antillean descent.

Maastricht: Maastricht University. PhD. June 2008. 260 p.

Madelief Bertens, Mireille Wolfers, Bart van den Borne, Herman Schaalma, **Negotiating safe sex among women of Afro-Surinamese and Dutch Antillean descent in the Netherlands**

In: *AIDS Care*. (20)10. 2008. p.1211-1216.

Madelief G.B.C. Bertens, Ellen M. Eiling, Bart van den Borne, Herman P. Schaalma, **Uma Tori!**

Evaluation of an STI/HIV-prevention intervention for Afro-Caribbean women in the Netherlands.

In: *Patient Education and Counseling*. (75)1. 2009. p. 77-83.

Vivian Bos, Anton E. Kunst, Ingeborg M. Keij-Deerenberg, Joop Garssen, Johan P. Mackenbach, **Ethnic inequalities in age- and cause-specific mortality in The Netherlands**

In: International Journal of Epidemiology. (33)5. 2004. p. 1112–1119.

Annemarie Cottaar, **Zusters uit Suriname**

Naoorlogse belevenissen in de Nederlandse verpleging.

Amsterdam: J.M. Meulenhoff. 2003. 142 blz.

Marja Exterkate, **Female Genital Mutilation in the Netherlands**

Prevalence, incidence and determinants.

Utrecht: Pharos. January 2013. 48 p.

C. Harnacke, H. Felten, M. Badou, M. Cadat, **Discriminatie in de zorg en de sport**
Wat weten we (niet)?

Een literatuuronderzoek in opdracht van het ministerie van VWS.

Utrecht: Movisie / Verwey-Jonker Instituut. 2023. 72 blz.

Glenn Helberg & Irene Zwaan, **Als ik luister**

Persoonlijke reflecties over de complexiteit en diversiteit van ons bestaan.

Amsterdam: Nijgh & Van Ditmar. 2021. 270 blz.

--- Ebook. 2021.

Visie op de rol van de psychiatrie in onze samenleving vanuit het perspectief van niet-westerse culturen.

Ramin Kawousa, Maria E.T.C. van den Muijsenbergh, Diana Geracia, Anke van der Kwaak, Els Leyec, Livia E. Ortensid & Alex Burdorfe, **Vrouwelijke Genitale Verminking**

Omvang en risico in Nederland.

Utrecht: Pharos. Juni 2019. 20 blz.

Het onderzoek is door Pharos in samenwerking met het Erasmus MC uitgevoerd in 2018/2019 in opdracht en met financiering van het ministerie van VWS.

Hannah Leyerzapf, **Doing diversity**

Unsettling the Self-Other binary.

Cultural diversity in Dutch academic health care.

Amsterdam: Vrije Universiteit. 2019. 233 p.

PhD-Thesis.

Rudya Melim, **Een Zorgethisch Perspectief op Racisme in Nederland**

Een conceptueel onderzoek naar tegengaan van racisme in de Nederlandse samenleving vanuit zorgethisch perspectief.

Utrecht: Universiteit voor Humanistiek. Zorgethiek & Beleid. Masterthesis. Augustus 2017. 45 blz.

J.F. Nijboer, N.M.D. van der Aa, T.M.D. Buruma, **Strafrechtelijke opsporing en vervolging van vrouwelijke genitale verminking**

De Franse praktijk.

Den Haag: Boom Juridische uitgevers. 2010. 260 blz.

In dit onderzoek staat de Franse praktijk centraal, overigens wel in vergelijkend

perspectief, gezien vanuit Nederland. Het onderzoek is in 2009 en begin 2010 uitgevoerd door onderzoekers van het Instituut voor strafrecht en criminologie van de Universiteit Leiden, in opdracht van het Ministerie van Justitie (Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum).

Sarah E. Stutterheim, Iris Shiripinda, Arjan E.R. Bos, John B. Pryor, Marijn de Bruin, Jeannine F.J.B. Nellen, Gerjo Kok, Jan M. Prins, Herman P. Schaalma, **HIV status disclosure among HIV-positive African and Afro-Caribbean people in the Netherlands**

In: AIDS care. (23)2. 2011. p. 195-205.

Sarah E. Stutterheim, Arjan E. R. Bos, Iris Shiripinda, Marijn de Bruin, John B. Pryor, & Herman P. Schaalma, **HIV-related stigma in African and Afro-Caribbean communities in the Netherlands**

Manifestations, consequences and coping.

In: Psychology & Health. (27)4. 2012. p. 395-411.

Sarah E. Stutterheim, Arjan E. R. Bos, Nicole M. C. Kesteren, Iris Shiripinda, John B. Pryor, Marijn Bruin, Herman P. Schaalma, **Beliefs Contributing to HIV-related Stigma in African and Afro-Caribbean Communities in the Netherlands**

In: Journal of Community & Applied Social Psychology. (22)6. November/December 2012. p. 470-484.

Erick Vloeberghs, Jeroen Knipscheer, Anke van der Kwaak, Zahra Naleie & Maria van den Muijsenbergh, **Versluierde Pijn**

Een onderzoek in Nederland naar de psychische, sociale en relationele gevolgen van meisjesbesnijdenis.

Utrecht: Pharos. 2010. 22 blz.

Publicatie is mede tot stand gekomen dankzij een financiële bijdrage van Stichting Achmea Slachtoffer en Samenleving en Fonds Slachtofferhulp.

Erick Vloeberghs, Anke van der Kwaak, Jeroen Knipscheer & Maria van den Muijsenbergh, **Coping and chronic psychosocial consequences of female genital mutilation in the Netherlands**

In: Ethnicity & Health. 2012. (17)6. p. 677-695.

Erick Vloeberghs & Sandra Zoetelief, **Het speelt niet bij ons...**

Baarmoederhalskankerscreening en meisjesbesnijdenis in Nederland.

Utrecht: Pharos. 2012. 17 blz.

Lokaal

Annelies van Loon, **The role of ethnicity in access to care and treatment of outpatients with depression and/or anxiety disorders in specialised care in Amsterdam, the Netherlands**

Amsterdam: Vrije Universiteit. April 2015.

PhD-Thesis.

Agnes de Schutter, **Ghanezen & Ziekte**

Een antropologisch onderzoek naar de ziektebeleving van Ghanese migranten in Amsterdam Zuidoost.

Utrecht: Universiteit Utrecht. Culturele antropologie. Multiculturalisme in Vergelijkend Perspectief Masterthesis. Augustus 2008. 73 blz.

15. ONDERWIJS & WETENSCHAP

Kees Beekmans, **Een man is erg vrek**
Verhalen.

Amsterdam: De Bezige Bij. 1995. 127 blz.

--- Daisy-rom (03 uur, 40 minuten). 1996. Dedicon, Grave.

--- Luisterboek. 1997.

Verhalen over de ervaringen van een leraar Nederlands met allochtone leerlingen.

Kees Beekmans, **Eén hand kan niet klapt**

en andere verhalen uit de zwarte klas.

Utrecht: Het Spectrum. 2004. 240 blz.

- E. du Perronprijs.

Persoonlijke ervaringen van een docent Nederlands op enkele Amsterdamse scholen met veel allochtone leerlingen.

Kees Beekmans, **De jeugd van tegenwoordig**

Een jaar in de zwarte klas.

Amsterdam / Antwerpen: Uitgeverij L.J. Veen. 2006. 174 blz.

Harry van den Berg & Peter Reinsch, **Racisme in schoolboeken**

Het gladde ijs van het westers gelijk.

Amsterdam: SUA.1983. 144 blz.

Verslag van een onderzoek naar de wijze waarop etnische minderheden en derde-wereld-landen voorkomen in schoolboeken voor het basisonderwijs, en welke invloed deze kunnen hebben op racistische voorstellingen.

Eddy Campbell, Hannah Belliot, **Leren in de Bijlmer**

Een verkennend onderzoek naar gezinskenmerken, opvoedingsoriëntatie en schoolloopbaan van allochtone leerlingen in Amsterdam-Z.O.

Eindhoven: Campbell.1994. 64 blz.

M. Crul, P.A.J. Stevens, M. Slotman, N. Clycq & C. Timmerman, **The Netherlands: From diversity celebration to a colorblind approach.**

In: P. A. J. Stevens & A. G. Dworkin (Eds.), *The Palgrave Handbook of Race and Ethnic Inequalities in Education.* (2nd ed.).

Cham: Palgrave Macmillan UK. 2019. p. 783-841.

Teun A. van Dijk & Roline Redmond, **Schoolvoorbeelden van racisme**

De reproductie van racisme in schoolboeken voor maatschappijleer.

Amsterdam: SUA. 1987. 200 blz.

F. Guadeloupe, **Adieu aan de nikkers, koelies en makambas**

Een pleidooi voor de deconstructie van raciaal denken binnen de Nederlandse

Caraïbistiek.

Nijmegen: Centre for International Development Issues (CIDIN). Radboud Universiteit Nijmegen. 2010. 44 blz.

Juneal Holder, **Underdogs Tilting the Scale in Dutch White Spaces: Experiences and Strategies of Academically Educated Black Dutchmen in the Construction and Negotiation of Their Identity in the Netherlands.** Rotterdam: Erasmus University. Erasmus School of History, Culture and Communication. Media, Culture and Society Media, Culture & Society. Masterthesis. July 2021. 67 p.

M. van Kempen, **Post-colonial Literary Texts as Reading Texts within Today's Schools**

In: Werkwinkel. (13)1-2. 2018. p. 27- 44.

Brianna L. Kennedy, Merel Habraken & Suzanne N. Melfor, **Assaults on belonging: How Dutch youth without 'blue eyes, cheese, and clogs' experience everyday racism in educational contexts.**

In: Race Ethnicity and Education. (23)5. February 2023. p. 642-662.

Yvonne Anna Maria Leeman, **Samen jong**

Nederlandse jongeren en lessen over inter-etnisch samenleven en discriminatie. Proefschrift Universiteit van Amsterdam, 1994.

Utrecht: Van Arkel. 1994. 271 blz.

J. Mesman, D. van Veen, T. van de Rozenberg, L. Zicha, M. Groeneveld, **Etniciteit in schoolboeken voor de brugklas**

Representatie en stereotypering.

Leiden: Universiteit Leiden. 2019. 32 blz.

Anousha Nzume, **Hallo witte scholen**

Klasse heeft ook een kleur.

Amsterdam: Uitgeverij Pluim. November 2023. 160 blz.

Fadime Pektas, Rosanneke A. G. Emmen, Judi Mesman, **Ingroup and outgroup preference and rejection among young children of different ethnic groups in the Netherlands**

In: Social development (Oxford, England). (32)1. 2023. p. 408-423.

Eefje Pleij, **Juf met staarten op een zwarte school**

Amsterdam: Mets & Schilt. 2004. 191 blz.

Eefje Pleij, **Juf met staarten krijgt een staartje**

Amsterdam: Prometheus. 2008. 159 blz.

Geerte Savenije, **Sensitive History under Negotiation**

Pupils' historical imagination and attribution of significance while engaged in heritage projects.

Rotterdam: Erasmus University. Ph. D. Thesis. October 2014. 194 p

G. Savenije, C. van Boxtel & M. Grever, **Sensitive 'heritage' of slavery in a multicultural classroom**

Pupils' ideas regarding significance.

In: British Journal of Educational Studies. (62)2. 2014. p.127-148.

G.M. Savenije, C. van Boxtel & M. Grever, **Learning about sensitive history: 'Heritage' of slavery as a resource.**
In: Theory and Research in Social Education. (42)4. 2014. p 516-547.

Huda Mohamed Sufyan, **It is everywhere and it is nowhere**
A thesis on racism from the perspective of coloured educators.
Enschedé: Twente University. Public Administration. Master Thesis. August 2022.
81 p.

Maria Luce Sijpenhof, **A transformation of racist discourse?**
Colour-blind racism and biological racism in Dutch secondary schooling (1968–2017).
In: Paedagogica Historica. International Journal of the History of Education. (56)1-2.
2020. Education and Nature. p. 51-69.

Daudi van Veen, Rosanneke A. G. Emmen, Tessa M. van de Rozenberg, Judi Mesman, **Ethnic representation and stereotypes in mathematics and Dutch language textbooks from the Netherlands**
In: Whiteness and Education. 2023. 24 p.

Maykel Verkuyten & Jochem Thijs, **Racist victimization among children in the Netherlands**
The effect of ethnic group and school.
In: Ethnic and Racial Studies. (25)2. 2002. p. 310-331.

Melissa Weiner, **(E)racing Slavery. Racial Neoliberalism, Social Forgetting, and Scientific Colonialism in Dutch Primary School History Textbooks**
In: Du Bois Review. 2014. p. 1-23.

Melissa F. Weiner, **Whitening a diverse Dutch classroom:**
White cultural discourses in an Amsterdam primary school.
In: Ethnic and Racial Studies. (38)2. 2015. p. 359-376.

Melissa F. Weiner, **The Dutchman's Burden:**
Enslavement, Africa and Immigrants in Dutch Primary School History Textbooks.
In: Sociologias. (17)40. 2015. p. 212-254.

Melissa F. Weiner, **Colonized curriculum**
Racializing discourses of Africa and Africans in Dutch primary school history textbooks.
In: Sociology of Race and Ethnicity. (2)4. 2016. p. 450-465.

Melissa F. Weiner, **Racialized classroom practices in a diverse Amsterdam primary school**
The silencing, disparagement, and discipline of students of color.
In: Race Ethnicity and Education. (19)6. 2016. p. 1351-1367.

Melissa F. Weiner, **Curricular alienation**
Multiculturalism, tolerance, and immigrants in Dutch primary school history textbooks.
In: Humanity & Society. (42)2). 2018. p.147-170.

Werkmap racisme in kinder- en schoolboeken
Voorburg: Protestantse Stichting tot Bevordering van het Bibliotheekwezen en de Lectorvoorlichting in Nederland.1979. 60, 25 blz.

Werkmap met aanknopingspunten voor bespreking en voorbeelden van vooroordelen en stereotypen t.a.v. rassen, zoals deze voorkomen in kinderboeken, waarvan fragmenten zijn opgenomen.

Universiteiten & hogescholen

Dr. Cassandra Ellerbe-Dueck & Prof. dr. Gloria Wekker, **The Position of Black, Migrant and Refugee Women in the Dutch Academy**
Utrecht: Utrecht University. Faculteit der Letteren. Leerstoelgroep Vrouwenstudies. Gender, Etniciteit & Multiculturaliteit. Network on Ethnicity and Women Scientists. March 2007. 77 p.

Z. Essanhaji & R. van Reekum, **Following diversity through the university**
On knowing and embodying a problem.
In: *The Sociological Review*. (70)5. 2022. p. 882-900.

Philomena Essed, **Ethnicity and Diversity in Dutch Academia**
In: *Social Identities. Journal for the Study of Race, Nation and Culture*. (5)2. 1999. p. 211-225.

M. Eijckhoff, B. Henkes & F. van Vree (Red.), **Volkseigen**
Ras, cultuur en wetenschap in Nederland, 1900-1950.
NIOD Jaarboek nr. 11.
Zutphen: Walburg Pers. 2000. 254 blz.

Rosalba Icaza Garza & Rolando Vázquez, **Intersectionality and diversity in higher education**
In: *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*. (7). 2017. blz. 349-357.

R. Icaza & R. Vázquez, **Diversity or Decolonisation?**
Researching Diversity at the University of Amsterdam.
In: G. K. Bhambra, D. Gebrial & K. Nişancioğlu (Eds.), *Decolonising the university*. Pluto Press. 2018. p.108-128.

J. Kennedy, N. Jouwe, N. Macnack, W. van Wijngaarden, L. Dorsman, E. Neslo & R. Raben, **Rekenschap geven**
Adviesrapport commissie 'Universiteit Utrecht en slavernij'.
Utrecht: Universiteit Utrecht. Februari 2022. 23 blz.

R.J.M. (Ineke) Mok, **In de ban van het ras**
Aardrijkskunde tussen wetenschap en samenleving, 1876-1992.
Amsterdam: ASCA Press. Juni 1999. 422 blz.

Proefschrift Universiteit van Amsterdam.

Lianne Mulder, Eddymurphy U. Akwiwu, Jos W. R. Twisk, Andries S. Koster, Jan Hindrik Ravesloot, Croiset, Rashmi A. Kusrkar, Anouk Wouters, **Inequality of opportunity in selection procedures limits diversity in higher education**
An intersectional study of Dutch selective higher education programs.
In: *PloS One*. (18)10. October 2023.

K. Nimako, **About them, but without them**
Race and ethnic relations studies in Dutch universities.
In: *Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge*. (10)1. 2012. p. 45-52.

Roline Redmond & Sabah Makhloufi, **De inhaalrace...**

Tien portretten van zwarte, migranten- en vluchtelingenstudenten in het hoger onderwijs.

Utrecht: Netwerk-ZMV, Zwarte/Migranten Vrouwen met een hogere opleiding. 1997. 96 blz.

Persoonlijke verhalen van studenten die in interviews vertellen over hun studie. Aandacht voor o.a. achtergrond, knelpunten en toekomst. Met adressen van o.a. studentendecanen, verenigingen, uitzend-, organisatie- en adviesbureaus, expertisebureaus gericht op interculturalisatie.

Henk van Rinsum, **Universiteit Utrecht en koloniale kennis**

Bestuderen, bemeten en beleren sinds 1636.

,Zutphen: Walburg Pers. Oktober 2023. 352 blz.

Gloria Wekker, **Where the Girls Are...**

Some Hidden Gendered and Ethnicized Aspects of Higher Education in the Netherlands.

In: Saloshna Vandayar & Mokobung Nkomo (Eds), Thinking Diversity, Building Cohesion: a Transnational Dialogue on Education. Published in the SAVUSA series, Amsterdam/ Johannesburg: Rozenberg Publishers jointly with Unisa Press of South Africa. 2009. p.151-164.

Prof. dr. Gloria Wekker, dr. ir. Marieke Sloom, dr. Rosalba Icaza, prof. dr. Hans Jansen, dr. Rolando Vázquez, **Let's do diversity**

Report of the Diversity Commission University of Amsterdam.

Amsterdam: University of Amsterdam. Diversity Commission. 2016. 107 p.

R.P. Wolff, **Presteren op vreemde bodem**

Een onderzoek naar sociale hulpbronnen en de leeromgeving als studiesuccesfactoren voor niet-westerse allochtone studenten in het Nederlandse hoger onderwijs (1997-2010).

Amsterdam: University of Amsterdam. Faculty of Social and Behavioural Sciences (FMG). Amsterdam Institute for Social Science Research (AISSR). November 2013. 245 p.

Proefschrift.

Jannetta H. van der Zee, **Zwarte studenten aan de Rijksuniversiteit Groningen**

Een verkennend onderzoek naar ethnocentrisme en racisme aan de Groningse Universiteit.

Groningen: Rijksuniversiteit. Andragogisch Instituut. 1988. 131 blz.

16. ARBEIDSMARKT

Iris Andriessen, Eline Nievers, Laila Faulk & Jaco Dagevos. **Liever Mark dan Mohammed?**

Onderzoek naar arbeidsmarktdiscriminatie van niet-westerse migranten via praktijktests.

Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. 2010. 111 blz.

J. Bakens, **Economic impacts of immigrants and ethnic diversity on cities**

Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam. Tinbergen Institute. 2016. 174 p.

Ph.D- Thesis.

Najat Bochhah, **Gediscrimineerd op de werkvloer en dan...?**

Onderzoek naar discriminatie op het werk op grond van ras, etniciteit, nationaliteit en godsdienst.

Rotterdam: Landelijk Bureau ter bestrijding van Rassendiscriminatie. 2006. 59 blz.

Marise Born, **Keuren en kleuren**

Amsterdam: Vrije Universiteit. Faculteit der Psychologie en Pedagogiek. Oratie. Oktober 2008. 30 blz.

Oratie leerstoel Arbeids- en personeelspsychologie in het bijzonder gericht op allochtoon-etnische groepen.

Kauthar Bouchallikht & Zoe Papaikonomou, **De inclusiemarathon**

Over diversiteit en gelijkwaardigheid op de werkvloer.

Amsterdam: Amsterdam University Press. Oktober 2021. 296 blz.

De auteurs interviewen 41 diversiteitsprofessionals en -onderzoekers over hun kennis en ervaringen in het werkveld van diversiteit en inclusie.

Diane Confurius, Ruben Gowricharn & Jaco Dagevos, **Labour market participation of Sub-Saharan Africans in the Netherlands**

The limits of the human capital approach.

In: Journal of Ethnic and Migration Studies. (45)13. 2019. p. 2328-2347.

Maria Anna Dienaar, **Dutch women with Afro and Caribbean heritage in the creative industry**

Shared practices to counterbalance boundaries based on limit meaning makings, policies and locality.

Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. MSc Sociology: Cultural Sociology. Master's Thesis. July 2019. 86 p.

Machteld Inge van Dooren, **Recht op arbeid vrij van rassendiscriminatie**

Leiden: Stichting NJCM-Boekerij. 1997. IX, 386 blz.

Proefschrift Katholieke Universiteit Brabant, Tilburg.

M. Gielen, S. van der Laan, R. van Loon, V. Hoornweg, M. Bosma, L. Swart, I. Clemens, M. Batterink, J. van Gemeren, **Monitor van gelijkwaardige kansen en evenredige posities op de arbeidsmarkt, ongeacht migratieachtergrond.**

Tweede editie.

Utrecht: Significant Public. 2023. 180 blz.

Tweede meting in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Karen Kraal & Adem Kumcu, **Kleurrijk**

Talent in de wetenschap.

Den Haag: NWO. December 2002. 56 blz.

Selectie van interviews ten behoeve van Imes-onderzoek.

L.A.L. de Meijer, M.P. Born, G. Terlouw & H.T. van der Molen, **Applicant and method factors related to ethnic score differences in personal selection**

A study at the Dutch police.

In: Human Performance. (19)3. 2006. p. 219-251.

L.A.L. de Meijer, M.P. Born, J. van Zielst & H.T. van der Molen, **Analyzing judgments of ethnically diverse applicants during personnel selection**

A study at the Dutch police.

In: International Journal of Selection and Assessment. (15)2. 2007. p. 139-152.

Eline Nievers & Iris Andriessen, (Red.), **Discriminatiemonitor niet-westerse migranten op de arbeidsmarkt 2010**

Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. September 2010. 139 blz.

Sylvia van der Raad, **Otherring and Inclusion of Ethnic Minority Professionals**

A study on Ethnic Diversity Discourses, Practices and Narratives in the Dutch Legal Workplace.

Amsterdam: VU University Press. 2015. 359 p.

PhD-Thesis Vrije Universiteit.

M. Sahin, **Studies on Migrant Entrepreneurship in Dutch Cities**

Amsterdam: Vrije Universiteit. 2012. 396 p.

Ph.D-Thesis.

Juliette Schaafsma, **Ethnic Diversity at Work:**

Diversity attitudes and experiences in Dutch organisations.

Amsterdam: Aksant Academic Publishers. 2006. 184 p.

Proefschrift Tilburg University.

H. Siebers, **What turns migrants into ethnic minorities at work?**

Factors erecting ethnic boundaries among Dutch police officers.

In: Sociology. (51)3. 2017. p. 608-625.

Lex Thijssen, Marcel Coenders & Bram Lancee, **Etnische discriminatie op de Nederlandse arbeidsmarkt**

Verschillen tussen etnische groepen en de rol van beschikbare informatie over sollicitanten.

In: Mens en Maatschappij. (94)2. 2019. blz. 141–176.

L. Thijssen, M. Coenders & B. Lancee, **Is there evidence for statistical discrimination against ethnic minorities in hiring?**

Evidence from a cross-national field experiment.

In: Social Science Research. (93). January 2021. 13 p.

Lokaal

Iris Andriessen, Barbara van der Ent, Manu van der Linden & Guido Dekker, **Op afkomst afgewezen**

Onderzoek naar discriminatie op de Haagse arbeidsmarkt.

Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. Juni 2015. 70 blz.

F. Bovenkerk & E. Breuning-van Leeuwen, **Rasdiscriminatie en rasvoordeel op de Amsterdamse arbeidsmarkt**

In: Frank Bovenkerk (Red.), Omdat zij anders zijn.
Patronen van rasdiscriminatie in Nederland.
Meppel / Amsterdam: Boom. 1978. blz. 9 - 30.

17. SPORT

(Zie ook 14. (On-)gezondheid & zorg)

R. Cremers, M. Anselma & A. Elling, **Sportdeelname en ervaren racisme etnische minderheden**

In: V. Stevens, & J. Steenbergen (Red.), Samenwerking, dialoog en zelforganisatie als kiemen van een positieve sportcultuur.
Utrecht: Mulier Instituut. 2022. blz. 48-58.

Swelia Da Silva Antonio, **Racism in the Dutch football scene**

The public outcry.

Rotterdam: Erasmus Universiteit. Master Thesis. June 2022. 36 p.

M. E. B. (Marjet) Derks, **Sport in (post) koloniaal perspectief**

In: De Sportwereld. 2017. 7 blz.

Agnes Elling, **'Ze zijn er (niet) voor gebouwd'**

In- en uitsluiting in de sport naar sekse en etniciteit.

Nieuwegein: Arko Sports Media. 2002. 312 blz.

Proefschrift Katholieke Universiteit Brabant, Tilburg.

Agnes Elling & Rens Cremers, **Sportgedrag en ervaren racisme etnische minderheden**

Factsheet 2021/27.

Utrecht: Mulier Instituut. 2021. 4 blz.

Agnes Elling, Manou Anselma & Rens Cremers, **Monitor 'Ons voetbal is van iedereen'**

Aanvalsplan tegen racisme en discriminatie in het voetbal.

Opbrengstenrapportage 2022.

Utrecht: Mulier Instituut. Februari 2023. 65 blz.

Met steun van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Matthias de Heer, **De betekenis van diversiteit, etniciteit en het gebruik van stereotypen in het productieproces van sportmedia in Nederland**

Een thematische analyse van kwalitatieve interviews met professionals werkzaam in de Nederlandse sportmedia.

Rotterdam: Erasmus Universiteit. Erasmus School of History, Culture and

Communication. Master Thesis Media Studies (Media en Journalistiek). Juni 2017.

55 blz.

Erik Kuijper, **Een onderzoek naar de discoursen over huidskleur en etniciteit in Voetbal International**

Rotterdam: Erasmus Universiteit. Erasmus School of History, Culture and

Communication. Master Media Studies - Media & Cultuur Master thesis. June 2015.

142 blz.

Roelien Luijt, **Worstelen met het stereotype**

Een onderzoek naar de weergave van Olympische sporters in de Nederlandse

kranten.

Utrecht: Universiteit van Utrecht. Faculteit Letteren. Communicatie- en Informatiewetenschappen. Doctoraalscriptie. 2005. 102 blz.

Jan Mulder, **Major Taylor raast door Nederland**

Zwaag: Prudens. Oktober 2017. 170 blz.

In 1902 komt Major Taylor, wereldkampioen wielrennen, naar Nederland. Vijf jaar eerder schreef een krant al: 'Ziet de Amsterdamse baan geen goudmijn in deze hardrijdende neger?'

Prof. dr. Gijsbert Oonk, **Voor wie juichen we eigenlijk?**

Sport, migratie en nationale identiteit in wereldhistorisch perspectief.

Rotterdam: Erasmus Universiteit. Oktober 2019. 22 blz.

Rede bij de aanvaarding van het ambt van buitengewoon hoogleraar bij de Erasmus School of History, Culture and Communication (leeropdracht Europe in a Globalizing World: Migration, Citizenship and Identity).

J. van Sterkenburg & A. Knoppers, **Dominant discourses about race/ethnicity and gender in sport practice and performance**

In: International Review for the Sociology of Sport. 3. 2004. p. 301-321.

J. van Sterkenburg, **De medaille heeft twee kanten**

De rol van voetbal in de Nederlandse multi-etnische samenleving.

In: F. Kemper (Red.), Samenspel. Studies over etniciteit, integratie en sport.

Bennekom: NISB. 2010. blz. 1-11.

Jacco van Sterkenburg, Annelies Knoppers & Sonja de Leeuw, **Constructing Racial/Ethnic Difference in and Through Dutch Televised Soccer Commentary**

In: Journal of Sport and Social Issues. 36. 2012. p. 422 – 442.

Jacco van Sterkenburg & Annelies Knoppers, **Sport as a contested racial/ethnic discourse:**

Processes of racialization in Dutch sport media and sport policy.

In: Journal of Multicultural Discourses. (7)2. 2012. p. 119-136.

Humberto Tan, **Het Surinaamse legioen**

Surinaamse voetballers in de eredivisie 1954-2000.

Schoorl: Conserve. 2000. 240 blz.

Respect op en om het veld

Hoe ga je om met racisme en discriminatie in het amateurvoetbal.

Handreiking. Deel 1 Veldverkenning.

Rotterdam: Radar. 2023. 36 blz.

Factsheet Discriminatie en sport

Rotterdam: Radar. Augustus 2023. 7 blz.

Sport en discriminatie in Nederland

Rotterdam: Anti Racisme Informatie Centrum (ARIC). 1991. 34 blz.

Lokaal

J.W.J. (Joline) Verloove, **De verbeelde voetballer**
Een antropologisch onderzoek naar de rol van verbeelding bij 'illegale' Afrikaanse voetbalmigranten in Amsterdam Zuidoost.
Utrecht: Universiteit Utrecht. Faculty of Social and Behavioural Sciences Theses.
Culturele antropologie. Augustus 2011. 53 blz.

18. INTERNATIONAAL PERSPECTIEF & OVERIGE PUBLICATIES

Hakim Adi & Caroline Bressey (Eds.), **Belonging in Europe**
The African Diaspora and Work.
Abingdon: Routledge. 2011. 176 p.

Markus Balkenhol & Katharina Schramm, **Doing race in Europe**
Contested pasts and contemporary practices.
In: Social Anthropology/Anthropologie Sociale. (27)4. 2019. p. 585-593.

Jean Beaman, **Towards a Reading of Black Lives Matter in Europe**
In: JCMS: Journal of Common Market Studies 59. 2021. p.103-114.

Domenica Ghidei Biidu, **Door het oog van de naald**
Amsterdam: Greber Uitgever & Distributeur. 1995. 95 blz.

David Bindman & Henry Louis Gates, Jr.(Eds.), **The Image of the Black in Western Art:**
Vol. III. From the "Age of Discovery" to the Age of Abolition.
Part 1: Artists of the Renaissance and Baroque.
Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press. November 2010. 432 p.

David Bindman & Henry Louis Gates, Jr.(Eds.), **The Image of the Black in Western Art:**
Vol. III. From the "Age of Discovery" to the Age of Abolition.
Part 2: Europe and the World Beyond.
Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press. November 2011. 528 p.

David Bindman & Henry Louis Gates, Jr.(Eds.), **The Image of the Black in Western Art:**
Vol. III. From the "Age of Discovery" to the Age of Abolition,
Part 3: The Eighteenth Century.
Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press. November 2011. 400 p.

David Bindman & Henry Louis Gates, Jr.(Eds.), **The Image of the Black in Western Art:**
Vol. IV. From the American Revolution to World War I.
Part 1: Slaves and Liberators.
Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press. May 2012. 384 p.

David Bindman & Henry Louis Gates, Jr.(Eds.), **The Image of the Black in Western Art:**
Vol. IV. From the American Revolution to World War I
Part 2. Black Models and White Myths.
Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press. May 2012. 384 p.

David Bindman & Henry Louis Gates, Jr.(Eds.), **The Image of the Black in Western Art:**

Vol. V. The Twentieth Century.

Part 1: The Impact of Africa.

Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press. February 2014. 320 p.

David Bindman & Henry Louis Gates, Jr.(Eds.), **The Image of the Black in Western Art:**

Vol. V. The Twentieth Century.

Part 2. The Rise of Black Artists.

Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press. October 2014. 368 p.

Prof. dr. Allisson Blakely, **Black "Reconstruction" in Europe in African Diaspora Perspective**

2001. 5 p.

[toespraak1.pdf \(platformslavernijmonument.nl\)](#)

Speech ter gelegenheid van de internationale bezinningsconferentie georganiseerd door het Landelijk Platform Slavernijverleden, gehouden op 7 juli 2001 in Den Haag.

Magda-Sarah Boulabiza, **Structural Racism in the Labour Market**

Brussels: ENAR – European Network Against Racism. 2020. 40 p.

Matilde Bruneel, **Beyond Repatriation**

African collections in Western-European museums.

Gent: Universiteit Gent. Wijsbegeerte en moraalwetenschappen. Antropologie.

Theater-, muziek- en kunstwetenschappen. Masterscriptie. 2022. 80 blz.

Darlene Clark Hine, Trica Danielle Keaton, Stephen Small (Eds.), **Black Europe and the African Diaspora**

S Oak St, Champaign, IL: University of Illinois Press. September 2009. 368 p.

Bijdragen van Darlene Clark Hine, Trica Danielle Keaton, Stephen Small, Allison Blakely, Jacqueline Nassy Brown, Tina Campt, Fred Constant, Alessandra Di Maio, Philomena Essed, Terri Francis, Barnor Hesse, Dienke Hondius (Blacks in Early Modern Europe: New Research from the Netherlands (29-47)), Eileen Julien, Kwame Nimako, Tiffany Ruby Patterson, T. Denean Sharpley-Whiting, Tyler Stovall, Alexander G. Weheliye, Gloria Wekker, Michelle M. Wright.

Ben Coates, **Why the Dutch are Different**

From Amsterdam to Zwarte Piet, the acclaimed guide to travel in Holland.

Boston, MA: Nicholas Brealey. January 2017. 304 p.

Annemarie Cottaar, Nadia Bouras, Leo Lucassen, Wim Willems, **Zie de ander**

Een open blik op migratie.

Zutphen: Mazirel Pers / Walburg Pers. Mei 2023. 288 blz.

Annemarie Cottaar (1955-2021) historicus met de blik van een antropoloog en de pen van een journalist schreef tal van boeken, artikelen en essays over de geschiedenis van nieuwkomers in Nederland, o.a. Zusters uit Suriname.

Allissandra Cummins, Kevin Farmer & Roslyn Russell (Eds.), **Plantation to Nation**
Caribbean Museums and National Identity.

Champaign, Illinois: Common Ground. 2013. XVI, 275 p.

Frank De Zwart, **Pitfalls of top-down identity designation**

Ethno-statistics in the Netherlands.

In: Comparative European Politics. (10) 2012. p. 301–318.

Thomas F. Earle & Kate J. P. Lowe (Eds.), **Black Africans in Renaissance Europe**
Cambridge: Cambridge University Press. 2005. 434 p.

Miriam Eliav-Feldon, Benjamin Isaac & Joseph Ziegler (Eds.), **The Origins of Racism in the West**

Cambridge: Cambridge University Press. August 2009. 348 p.

Akwugu Emejulu & Francesca Sobande (Eds.), **To Exist is to Resist**
Black Feminism in Europe.

Londen: Pluto Press. 2019. 310 p.

Susanne Grindel, **Colonial and postcolonial contexts of history textbooks**

In: Palgrave handbook of research in historical culture and education. 2017.

p. 259-273.

Dienke Hondius, **Blackness in Western Europe**

Racial Patterns of Paternalism and Exclusion.

-- New Brunswick, New Jersey: Transaction Publishers. 2014. IX, 353 p.

-- Abingdon, Oxon / New York: Routledge. September 2017. 362 p.

--- Introduction: Long Trends in European Race Relations. p.1-14.

--- European Racial Shows, Collections, and "Science": Africans as Objects of White Exoticism and Curiosity. p.163-210.

Natasha A. Kelly & Olive Vassell (Eds.), **Mapping Black Europe**

Monuments, Markers, Memories.

Bielefeld: transcript Verlag. Public and Applied History. 7. 2023. 198 p.

Elmer Kolfin, **When Africans became black**

Dürer, Rubens and the Changing Image of Africans in Northern Europe.

In: Print Quarterly. XXXIV.4. 2017. p. 379-393.

Lorene Kwapong, **A Year in the Netherlands**

A Black Family in Europe.

Book Broker Publishers of Florida. April 2013. 214 p.

Describes the travels of an African American woman living in the Netherlands and traveling through Europe with her three boys and husband.

Elizabeth McGrath & Jean Michel Massing (Eds.), **The Slave in European Art**

From Renaissance Trophy to Abolitionist Emblem.

London: Warburg Institute. 2012. X, 386 p.

P. Mark, **Africans in European Eyes**

The Portrayal of Black Africans in Fourteenth- and Fifteenth-Century Europe.

Syracuse: Maxwell School of Citizenship and Public Affairs, Syracuse University.

1974. IV, 98 p.

A. Maxwell, **Colonial photography and exhibitions: representations of the 'native' and the making of European identities**

London: Leicester University press. 1999. 243 p.

Ojeaku Nwabuzo, **Afrophobia in Europe**

ENAR Shadow Report 2014-2015.

Brussels: ENAR – European Network Against Racism. December 2015. 40 p.

G.J. Oostindie, U. Bosma & J. M. W. G. Lucassen, **Postcolonial migrations and identity politics**

Towards a comparative perspective. Introduction.

In: U. Bosma, J. Lucassen, & G. Oostindie (Eds.), *Postcolonial migrants and identity politics*.

Oxford: Berghahn Books Inc. 2012. p.1-22.

Olivette Otele, **African Europeans**

An Untold History.

London: C. Hurst & Co Publishers Ltd. October 2020. 288 p.

--- *Rec.:* Michelle M. Wright, Book review: African Europeans: an untold history by Olivette Otele. *LSE Review of Books*. 09 Dec 2020. 4 p.

Johny Pitts, **Afropeaan**

Notities uit Zwart Europa.

Oorspr. titel: Afropeaan. Notes from Black Europe. 2019.

Vert. Robert Dorsman.

Amsterdam: De Geus. 2022. 464 blz.

Eva Rovers (Red.), **Nu het nog kan**

Extinction Rebellion. Lees, leer en rebelleer.

Amsterdam: De Bezige Bij. April 2020. 192 blz.

-- Babah Tarawally, Het klimaat is een luciferdoosje, vluchtelingen zijn het ontstoken vuur.

Els Schakenbos & Gerard Marsman, **Migranten en de media**

Een literatuurstudie naar trends in het mediagebruik van etnische minderheden in zes Westeuropese landen.

Nijmegen: Masusa. 1988. 264 blz.

Literatuuronderzoek naar het mediagebruik van etnische minderheden in Nederland, België, Frankrijk, West-Duitsland, Groot-Brittannië en Zweden.

Edward Scobie, **The Black in Western Europe**

In: Ivan Van Sertima (Ed.), *African Presence in Early Europe*.

New Brunswick (USA) / Oxford (UK): Transaction Publishers. 1985. p.190-202.

Stephen Small, **20 questions and answers on Black Europe**

The Hague: Amrit Publishers. 2018. 240 p.

Stephen Small, **Theorizing visibility and vulnerability in Black Europe and the African diaspora**

In: *Why Do We Still Talk About Race?* Routledge, 2020. p.186-202.

Lex Dirk Jan Thijssen, **Racial and Ethnic Discrimination in Western Labor Markets**

Empirical Evidence from Field Experiments.

Utrecht: University Utrecht. Dissertation. February 2020. 323 p.

Lex Thijssen, Frank van Tubergen, Robert Hellpap, Marcel Coenders, Suzanne Jak, **Discrimination of Black and Muslim Minority Groups in Western Societies** Evidence From a Meta-Analysis of Field Experiments : Social Science Research. In: International Migration Review. (56)3. November 2021. p. 843-880.

This article examines discrimination against black and Muslim minority groups in 20 Western labour markets. The authors analyze the outcomes of 94 field experiments conducted between 1973 and 2016 and representing ~240,000 fictitious job applications.

Desmond Tutu & Mpho A. Tutu, **Het boek van vergeving**
Het viervoudig pad naar heling van onszelf en onze wereld.
Houten: Spectrum. 2014. 240 blz.

--- Daisy streaming audio (07 uur, 55 minuten). 2018. Dedicon, Grave.

Uitleg door de Zuid-Afrikaanse bisschop en zijn in Nederland wonende dochter van een wijze om tot vergeving te komen, voor zowel slachtoffers als daders.

A. Warnecke, **Diaspora Networks in Europe**
Summary report of initial data collection on Somali, Ethiopian and Eritrean Diaspora Organisations in Finland, France, Germany, Italy, the Netherlands, Norway and the United Kingdom.
Bonn: International Centre for Conversion. 2010. 118 p.

Africa-Europe cookbook
A selection of recipes from the two continents.
Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2019. 119 p.

Being Black in the EU
Experiences of people of African descent.
Vienna: European Union Agency for Fundamental Rights. 2023.
Luxembourg: Publications Office of the European Union. October 2023. 124 p.

Black food
Stories, art & recipes from across the African diaspora.
California: 4 Color Books, an imprint of Ten Speed Press. 2021. 309 p.

Encouraging hate crime reporting
The role of law enforcement and other authorities.
FRA. European Union Agency for Fundamental Rights.
Luxembourg: Publications Office of the European Union. July 2021. 81 p.

Football and racism
An inventory of the problems and solutions in eight West European countries in the framework of the Stand Up Speak Up campaign.
Nieuwegein: Arko Sports Media. 2005. 148 p.

Uitgave i.s.m. W.J.H. Mulier Instituut.

Second European Union Minorities and Discrimination Survey

Being Black in the EU.

EU-MIDIS II.

FRA. European Union Agency for Fundamental Rights.

Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2018. 77 p.

19. BIBLIOGRAFISCHE OVERZICHTEN

Artwell Cain & Deniece Wijdenbosch, **Uitsluitingsmechanismes van mensen van Afrikaanse afkomst in Nederland:**

Wat is er over bekend? Een quick scan van de literatuur.

Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam. Faculteit der Geesteswetenschappen.

2017. 98 blz.

Teun A. van Dijk, **Selective bibliography on ethnic minorities, racism and the mass media**

Amsterdam: University of Amsterdam. Program of Discourse Studies. 1997. 31 p.

J.E. Ellemers & M.G.M. Borghuis, **Etnische minderheden in Nederland**

Een geselecteerde bibliografie van sociaal wetenschappelijke publicaties, 1945-1986.

Muiderberg: Coutinho. 1988. 226 blz.

Gerrie ter Haar, **Afrikanen in Nederland**

Bibliografie.

Leiden: Afrika-Studiecentrum. 1998. 28 blz.

Joep Kusters, Roald Plug, Joris Schapendonk & Ton van Naerssen, **Een inventarisatie van Afrikaanse migrantenorganisaties in Nederland betrokken bij ontwikkelingssamenwerking**

Working papers Migration and Development series Report No. 13.

Nijmegen: Migration and Development Research Group (Department of Human Geography) Radboud University, Nijmegen, the Netherlands in collaboration with the Ministry of Foreign Affairs and the Ministry of Social Affairs and Employment (the Netherlands). December 2006. 25 blz.

T. van Naerssen, J. Kusters & J. Schapendonk, **Afrikaanse migranten-organisaties in Nederland**

Ontwikkelingsactiviteiten en opinies over ontwikkelingssamenwerking.

Working papers Migration and Development series, Report No.12. Migration and Development Research Group (Department of Human Geography) Radboud University, Nijmegen, the Netherlands in collaboration with the Ministry of Foreign Affairs and the Ministry of Social Affairs and Employment (the Netherlands). 2006. 34 blz.

Thomas Markhorst (Red.), **Geannoteerde bibliografie**

Op website Mapping Slavery.

Oorspronkelijk samengesteld in 2014, door Kosmopolis Utrecht. De bibliografie is in 2021 volledig geredigeerd en bijgewerkt door Thomas Markhorst.

[Geannoteerde bibliografie – Mapping Slavery](#)

Jinna Smit & Michel R. Doortmont, **Sources for the Mutual History of Ghana and the Netherlands**

An annotated guide to the Dutch archives relating to Ghana and West Africa in the Nationaal Archief 1593-1960.

Leiden: Brill. June 2007. XVIII, 393 p.

Thomas Thurston, **Slavery**

Annual Bibliographical Supplement (2021).

In: Slavery & Abolition. (43)4. 2022. p. 841-987.

Maria C. Verhoeven, **Recht en rassendiscriminatie**

Selectieve bibliografie van Nederlandstalige publikaties over de rol van wettelijke regelingen bij de bestrijding van rassendiscriminatie.

's-Gravenhage: P.A. Tiele Academie. 1984. 89 blz.

Habtom Yohannes, **African Organisations and Business Directory**

Leiden: Afrika Studiecentrum. 1998. 170 p.

Literatuurwijzer zwarte/migranten/vrouwen/studies

Utrecht: Anna Maria van Schuurman Onderzoekscentrum Vrouwenstudies.

Vrouwenstudies Letteren. 1993. VII, 87 blz.

Zwarte vrouwen bibliografie

Amsterdam: Stichting Flamboyant, Bibliotheek en Documentatie Centrum. 1988-1989.

Barbara Hofslot, Hillie Kaman, Leny van der Laan, **Zwarte vrouwen bibliografie**

Groningen: Vrouwendocumentatiecentrum, -archieef en -bibliotheek Savante. 1989. 27 blz.

20. NIEUWSBRIEVEN, TIJDSCHRIFTEN, BLOGS & PODCASTS**

Afro Magazine

Voor een eigen perspectief op de levensstijl en interesses van de Afro-Nederlandse gemeenschap in Nederland én haar landen van herkomst.

[Say it loud! | Afro Magazine](#)

ASCL Newsletter

Leiden: African Studies Centre Leiden.

[ASCL Newsletter | African Studies Centre Leiden \(ascleiden.nl\)](#)

Caribisch Netwerk Nieuwsbrief

Brengt nieuws, actualiteiten en achtergronden over Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten en de Caribische gemeenschap in Nederland.

Hilversum: NTR. Caribisch Netwerk.

<https://caribischnetwerk.ntr.nl/>

Controle Alt Delete Nieuwsbrief

Onafhankelijke organisatie die zich inzet voor eerlijke en effectieve rechtshandhaving en tegen etnisch profileren en buitenproportioneel geweld.

[Steun ons - Controle Alt Delete](#)

Diaspora Instituut Nederland Nieuwsbrief

Amsterdam: Diaspora Instituut Nederland. (DIN)

[Diaspora Nieuws | DIN Diaspora Instituut Nederland](#)

FSAN Nieuwsbrief

O.a. over de bestrijding van Vrouwelijke Genitale Verminking (VGV) in Nederland.

Amsterdam: Federatie van Somalische Associaties Nederland (FSAN).

Somalisch / Nederlands.

www.fsan.nl

Keti Koti Utrecht

Comité 30 juni / 1 juli Utrecht (Keti Koti Utrecht) vergroot het bewustzijn rondom het trans-Atlantisch slavernijverleden van Utrecht.

[Nieuwsbrief | Keti Koti Utrecht \(ketikoti030.nl\)](#)

New Dutch Connections Nieuwsbrief

Utrecht: New Dutch Connections.

<https://www.newdutchconnections.nl>

Nieuwsbrief Nationaal Slavernijmuseum

[Nationaal Slavernijmuseum - Gemeente Amsterdam](#)

OCAN-Nieuwsbrief

Stichting Ocan is een landelijke (vrijwilligers-)organisatie die zich bezig houdt met projecten en activiteiten gericht op positieverbetering van Caribische Nederlanders en aanverwante doelgroepen in het Koninkrijk der Nederlanden.

Den Haag: Stichting OCAN.

<https://www.ocan.nl/>

One World Magazine

Het enige Nederlandse 'black owned'-opinieblad.

[Home - OneWorld](#)

RFG Magazine

Tijdschrift gemaakt door gevluchte journalisten.

Amsterdam: RFG Magazine.

<https://www.rfgmagazine.nl/>

TBA-NUC Nieuwsbrief

Amsterdam: The Black Archives / New Urban Collective.

[The Black Archives - Home](#)

The Voice African News Magazine

<https://thevoicenewsmagazine.com>

Vereniging Ons Suriname Newsletter

Amsterdam: Vereniging Ons Suriname.

[Producten – Veronsurshop](#)

Internationale tijdschriften****Africana**

A Journal of Ideas on Africa and the African Diaspora.

Boston, Ma.: Boston University. African Studies Center.

[Africana Journal | Academic Scholarly Articles on African Studies](#)

African and Black Diaspora

An International Journal.

Multi-disciplinary peer-reviewed international journal that seeks to broaden and deepen our understanding of the lived experiences of people of African descent across the globe by publishing theoretically and historically informed as well as empirically grounded works in the social sciences and humanities that are intellectually challenging and illuminating.

London: Routledge. 3 issues per year. Vol.1. 2008.

<https://www.tandfonline.com/toc/rabd20/current>

African Diaspora

A Journal of Transnational Africa in a Global World.

Leiden: Brill. Vol. 1. 2008.

African Diaspora | Brill

Black Diaspora Review

The Review will provide a forum for the scholarly critiques; debate every aspect of Black Diaspora studies, including its mission, curricula, ideology and/or scholarly methodologies, linkages to other academic disciplines links to extra-academic communities, and its future.

Indiana University, Bloomington. Vol.1. 2009.

<https://scholarworks.iu.edu/journals/index.php/bdr/index>

Callaloo

The premier journal of literature, art, and culture of the African Diaspora, publishes original work by and about writers and visual artists of African descent worldwide.

Baltimore, Maryland: Johns Hopkins University Press.

[Callaloo | JHU Press](#)

Diaspora

A Journal of Transnational Studies.

Diaspora is dedicated to the multidisciplinary study of the history, culture, social structure, politics and economics of both the traditional diasporas – Armenian, Greek, and Jewish – and those transnational dispersions which in the past three decades have chosen to identify themselves as ‘diasporas.’

Toronto: University of Toronto Press. Vol. 1.1991.

[Diaspora: A Journal of Transnational Studies | UTP Journals](#)

Diaspora, indigenous, and minority education

Studies of migration, integration, equity, and cultural survival.

Mahwah, NJ: Erlbaum.

Philadelphia, PA: Routledge, Taylor & Francis.

Quarterly.

<https://www.tandfonline.com/toc/hdim20/current>

Diaspora Studies

Journal of the Organisation for Diaspora Initiatives. (ODI)

Quarterly.

Leiden: Brill.

[Diaspora Studies | Brill](#)

ECRI's e-news

Strasbourg: Council of Europe. European Commission against Racism and

Intolerance. (ECRI)

[Subscribe to ECRI's e-news \(coe.int\)](http://www.ecri.org/subscribe)

Ethnic and Racial Studies

Aims to be the leading journal for the analysis of the role of race, racism, ethnicity, migration and forms of ethno-nationalism.

Abingdon: Taylor & Francis.

15 issues per year.

<https://www.tandfonline.com/toc/rers20/current>

Ethnicities

Cross-disciplinary journal that will provide a critical dialogue between debates in sociology and politics, and related disciplines.

<https://journals.sagepub.com/home/etn>

Ethnicity & Health

International academic journal designed to meet the world-wide interest in the health of ethnic groups.

<https://www.tandfonline.com/toc/ceth20/current#>

Ethnopolitics

Formerly Global Review of Ethnopolitics.

Quarterly.

Abingdon: Routledge

<https://www.tandfonline.com/toc/reno20/current>

Global Diaspora News Newsletter

The world's premier one-stop source for up-to-date news, email newsletters, pictures, videos, stories, and other multimedia that can improve the lives of the diaspora and the people they interact with locally and internationally.

[Global Diaspora News Newsletter: latest articles and top resources](#)

Hommes & Migrations

Depuis 2007, la revue est éditée par le Musée national de l'histoire de l'immigration.

[Hommes & migrations - Revue française de référence sur les dynamiques migratoires \(openedition.org\)](http://www.openedition.org/revue/1155)

International Journal of Discrimination and the Law

Encompasses wide range of areas of discrimination including racism and sex discrimination, the treatment of asylum-seekers and refugees, issues of immigration and nationality, discrimination on grounds disability, sexual or political orientation, age and ill-health, in relation to access to employment, housing, education and other services.

London: Sage Publications LTD.

<https://journals.sagepub.com/home/jdi>

Ìrìnkèrìndò

Journal of African Migration.

Peer-reviewed journal devoted to the study of African migration and immigration to other parts of the world.

New York: African Migration.

<https://africamigration.com/about-irinkerindo>

Journal of African Diaspora Archaeology and Heritage

Provides a focal point for peer-reviewed publications in interdisciplinary studies in archaeology, history, material culture, and heritage dynamics concerning African descendant populations and cultures across the globe.

<https://www.tandfonline.com/toc/yjaf20/current>

Slavery & Abolition

A Journal of Slave and Post-Slave Studies.

Publishes demographic, socio-economic, historical and psychological research on human bondage, focusing on the dismantling of slave systems and their legacy.

[Slavery & Abolition | Taylor & Francis Online \(tandfonline.com\)](https://www.tandfonline.com)

Blogs & Podcasts

Caraïbisch uitzicht

Werkgroep Caraïbische letteren.

<https://werkgroepcaraibischeletteren.nl/>

Dipsaus Podcast

[*Dipsaus Podcast | Tweewekelijks voor Vrouwen van Kleur en Feminisme VoorvechtersDipsaus Podcast*](#)

ENAR

Brussels: European Network Against Racism

[News & Blog - European Network Against Racism \(enar-eu.org\)](https://www.enar-eu.org)

FSAN podcast

Amsterdam: Federatie van Somalische Associaties Nederland (FSAN).

[Podcast – FSAN](#)

The Black Archives Blog

Amsterdam: The Black Archives.

<http://www.theblackarchives.nl/blog.html>

Volg de Utrechtse sporen

In de podcast volgen Nancy Jouwe en Tessa Hofland de sporen van het Utrechtse koloniale en slavernijverleden.

[Beluister de podcast via Apple](#)

[Beluister de podcast via Spotify](#)

ZAM Magazine / Newsletter

Amsterdam: ZAM-net Foundation.

[Home - ZAM \(zammagazine.com\)](https://www.zammagazine.com)

100 Best Immigration Blogs and Websites

[100 Best Immigration Blogs and Websites To Follow in 2023 \(feedspot.com\)](https://www.feedspot.com)

21. WEBSITES**

Africa In Motion (AIM)

Africa In Motion (AIM) strives to accelerate the sustainable social economic development of Africa. By: enhancing the economic relationship between Europe and

Africa & empowering African diaspora in the Netherlands.

[Africa In Motion](#)

African Studies Centre

Leiden.

On the occasion of the **Slavery Memorial Year** in the Netherlands, which has commenced on 1 July 2023, the ASCL Library presents its updated [web dossier](#) on Dutch involvement in the transatlantic slave trade and abolition. The dossier contains titles from the ASCL Library collection, complemented with titles from the larger Leiden library collection. The selection focuses on Dutch involvement, African perspectives, and personal narratives of enslaved persons and those involved in the trade.

[African Studies Centre Leiden | \(ascleiden.nl\)](#)

[Web dossier: Dutch involvement in the transatlantic slave trade | African Studies Centre Leiden \(ascleiden.nl\)](#)

Art.1

Hét landelijk kenniscentrum op het gebied van het voorkomen en bestrijden van discriminatie op alle gronden.

[Home - Artikel 1 \(art1.nl\)](#)

Atria

Kennisinstituut voor Emancipatie en Vrouwengeschiedenis.
Amsterdam.

[Atria | Kennisinstituut voor Emancipatie en Vrouwengeschiedenis](#)

Black Achievement Month

De Black Achievement Month wordt jaarlijks in oktober gehouden. Het festival heeft als doel de uitzonderlijke talenten van mensen met Afrikaanse roots in de schijnwerpers te zetten.

[Black Achievement Month - Black Achievement Month](#)

Buku – Bibliotheca Surinamica

Library, archives & wonderkamer. Carl Haarnack.

Bibliotheca Surinamica is een privé-collectie van Surinamica die naast boeken ook foto's, schilderijen, etsen, manuscripten en ephemera omvat.

[Buku - Bibliotheca Surinamica | Library, archives & wonderkamer \(wordpress.com\)](#)

College voor de Rechten van de Mens

Utrecht.

<https://www.mensenrechten.nl/>

Discriminatie.nl

Website van de Nederlandse antidiscriminatiebureaus (ADB's).

[Signaleert, bestrijdt en voorkomt discriminatie - Discriminatie.nl](#)

Federatie van Somalische Associaties Nederland

De Federatie van Somalische Associaties Nederland (FSAN) is een platform dat door en voor Somaliërs is opgericht in 1994. De organisatie fungeert als de nationale belangenbehartiger en woordvoerder van de Somalische gemeenschap in Nederland.

[FSAN – Federatie van Somalische Associaties Nederland](#)

Gids internationale kerken Nederland

Samengesteld door SKIN.

[Home \(migrantenkerken.nl\)](http://migrantenkerken.nl)

Institute International for Scientific Research

IISR wants to build an academic infrastructure for researchers in and outside the academia to conduct and promote scientific research from the perspective of decolonizing the mind.

[About IISROver IISR | International Institute for Scientific Research](#)

Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis

Amsterdam.

[IISG | International Institute of Social History](#)

Kennisbank Diversiteit en Emancipatie

Product van IDEM, het Stedelijk Expertisecentrum Rotterdam voor integratie, discriminatie en (lhbt-) emancipatie. IDEM is in opdracht van de gemeente Rotterdam ingericht door RADAR en Art.1, kenniscentrum discriminatie Nederland.

[Gratis kennisbank Diversiteit en Emancipatie - RADAR](#)

Kick Out Zwarte Piet

[Home - Kick Out Zwarte Piet \(kozwartepiet.nl\)](http://kozwartepiet.nl)

Koloniaal Haarlem

Haarlem: Gemeente Haarlem.

[Overzicht - koloniaalhaarlem \(bureau-discriminatiezaken.nl\)](#)

Leiden Slavery Studies Association

The Leiden Slavery Studies Association (LSSA) is dedicated to promoting a greater understanding of slavery and post-slavery in any period and any geographical region.

[Leiden Slavery Studies Association - Leiden University \(universiteitleiden.nl\)](#)

Lijst slavernijmonumenten

[Lijst van slavernijmonumenten in Nederland - Wikipedia](#)

Mapping Slavery NL

Brengt de historische plaatsen in kaart van het slavernijverleden en erfgoed van het Nederlandse koloniale rijk.

[Mapping Slavery – brengt de historische plaatsen in kaart van het slavernijverleden en erfgoed van het Nederlandse koloniale rijk](#)

Metamorfoze

Nationaal programma voor het behoud van het papieren erfgoed.

Sinds 2013 werkten negen erfgoedinstellingen uit Nederland, Engeland, Guyana en Suriname samen om 1,9 miljoen archiefstukken rond het onderwerp slavernij en slavenhandel te digitaliseren.

<https://www.metamorfoze.nl/kennis-onderzoek/kennisblog/19-miljoen-archiefstukken-over-slavernij-en-slavenhandel>

Mexaena

Mexaena werd begin 2016 opgericht om een groep Eritrese vluchtelingen te helpen. Mexaena betekent 'onze toekomst' in het Tigrinya. Utrecht: Mexaena.

[Mexaena – Onze toekomst | Mexaena | ጠጵኢኛ](#)

Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Den Haag.

[Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme | Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme \(bureauncdr.nl\)](#)

Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis (NiNsee)

Amsterdam.

[NiNsee | Nationaal Instituut Nederlands Slavernijverleden en Erfenis](#)

Platform Stop Racisme

Landelijke coalitie van organisaties die zich inzet tegen vormen van discriminatie, racisme en fascisme. Hiermee plaatsen we onszelf in de voetsporen van Nederland Bekent Kleur, Samen tegen Racisme en Comité 21 maart.

[Platform Stop Racisme | Landelijke Coalitie Tegen Racisme](#)

Republiek Allochtonië

Doet verslag van langlopende maatschappelijke discussie in Nederland over het 'integratievraagstuk'.

[Republiek Allochtonië \(republiekallochtonie.nl\)](#)

SKIN

Koepelorganisatie voor en door internationale en migrantenkerken in Nederland.

[Samen Kerk In Nederland \(SKIN\) \(skinkerken.wixsite.com\)](#)

Slavernijverleden Nationaal Archief

Sinds 2013 werkten negen erfgoedinstellingen uit Nederland, Engeland, Guyana en Suriname samen om 1,9 miljoen archiefstukken rond het onderwerp slavernij en slavenhandel te digitaliseren. Na acht jaar conserverings- en digitaliseringwerk heeft iedereen nu online toegang tot de archiefstukken via de [themapagina slavernijverleden](#) van het Nationaal Archief.

Den Haag.

[Slavernijverleden | Nationaal Archief](#)

Stichting Nationaal Monument Slavernijverleden

[Landelijk Platform Slavernijverleden | – Platform Slavernijmonument](#)

Stichting Ocan

Landelijke (vrijwilligers)organisatie zonder winstoogmerk die zich bezig houdt met projecten en activiteiten gericht op positieverbetering van Caribische Nederlanders en aanverwante doelgroepen in het Koninkrijk der Nederlanden.

[Home \(ocan.nl\)](#)

The Black Archives

Amsterdam.

<https://www.theblackarchives.nl>

Vijf eeuwen migratie

Amsterdam.

[Vijfeeuwenmigratie |](#)

Waterkant

Suriname op Internet: het grootste en meest actieve netwerk voor en door Surinamers op Internet.

[Waterkant - Nieuws over Suriname, Surinamers en Surinaamse zaken](#)

ZAM-net Foundation

Established in 2007. Non-profit platform based in Amsterdam. Network of more than 1200 creatives in (investigative) journalism, photography, the arts and opinion in African countries and the diaspora.

[About - ZAM \(zammagazine.com\)](#)

Zwart Amsterdam

Amsterdam: Amsterdam Museum.

[Blog Zwart Amsterdam — Hart Amsterdammuseum](#)

Zwart Manifest

De Zwarte gemeenschap in Nederland is de eigenaar van het Zwart Manifest. Met het Zwart Manifest willen wij institutioneel anti-zwart racisme bestrijden en Zwarte emancipatie bevorderen. We streven naar een radicale, concrete en consistente positieverbetering van de Zwarte gemeenschap en een toekomst zonder het systematisch uitsluiten, marginaliseren, criminaliseren en discrimineren van Zwarte mensen in Nederland.

<https://zwartmanifest.nl/>

Internationaal

European Network Against Racism

ENAR is the only pan-European network combining racial equality advocacy with forming a strong anti-racist network across Europe.

[Home - European Network Against Racism \(enar-eu.org\)](#)

Forced Migration Library

A place to learn about books and journals relating to refugees, internally displaced persons, stateless people, and other forced migrants.

[Forced Migration Library \(forced-migration-information.blogspot.com\)](#)

FRA

Vienna: European Union Agency for Fundamental Rights.

[European Union Agency for Fundamental Rights | Helping to make fundamental rights a reality for everyone in the European Union \(europa.eu\)](#)

The Slave Voyages

Explore the origins and forced relocations of enslaved Africans across the Atlantic World. A collaborative digital initiative that compiles and makes publicly accessible records of the largest slave trades in history.

[Slave Voyages](#)

ZWART BELGIË

Gia Abrassart, Gia & Heleen Debeuckelaere (Red.), **Being imposed upon**
Eindhoven: Onomatopee Projects. 2020. 239 p.

Collectie van reflecties over vrouw- én zwart-zijn in België. Bijdragen van o.a. Joëlle Sambi Nzeba, Olave Nduwanje, Emmanuelle Nsunda.

Ilke Adam, Tundé Adefioye, Serena D'Agostino, Nick Schuermans, Florian Trauner (Red.), **Migratie, gelijkheid & racisme**
44 opinies.
Brussel: VUBPress. 2021. 274 blz.

Rita Afonso, **Black Women Are Not a Side Note**
An in-depth intersectional critical discourse analysis of Eurocentric/Western conceptions of feminism: the Vrouwenraad as a case study.
Brussel: Vrije Universiteit. Linguistics and Literary Studies: Multilingual Mediation and Communication English/French. 2023. 104 p.

Orhan Agirdag, **Onderwijs in een gekleurde samenleving**
Berchem: Uitgeverij EPO. Oktober 2020. 260 blz.

Indra Albrecht, **Hoe wij kijken naar Congo**
Impact van de onafhankelijkheid, de staatsverontschuldigingen en de BLM beweging op de representatie van Congo in Vlaamse kranten.
Gent: Universiteit Gent. Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen. Master of Science in Sociology. Juni 2021. 50 blz.

Patrick Allegaert & Bert Sliggers (Red.), **De exotische mens**
Andere culturen als amusement.
Tielt: Uitgeverij Lannoo i.s.m. Teylers Museum & Museum Dr. Guislain. 2009. 176 blz.

Emma-Lee Amponsah, **Black women in and beyond Belgian mainstream media : Between opinion-making, dissidence, and marronage.**
In: Feminist Media Studies.(21)8. 2021. p.1285-1301.

Emma-Lee Amponsah, **Black connectivity**
A qualitative exploration of Black cultural media practices and collective identities in Belgium.
Ghent: Ghent University. Faculty of Political and Social Sciences. 2023. VIII, 249 p.
Doctoral dissertation.

Hanne Apers, Christiana Nöstlinger, Lore Van Praag, **Explanatory models of (mental) health among Sub-Saharan African migrants in Belgium**
A qualitative study of healthcare Professionals' Perceptions and Practices.
In: Culture, medicine and psychiatry. 2023. p. 1-20.

Arne Beate, **Discriminatie en racisme t.a.v. niet-Europese eerstegeneratie-allochtonen in het Vlaams secundair onderwijs**
Een verkennende studie.
Gent: UGent. Faculteit Rechtsgeleerdheid. Vakgroep CA05,RE23. Master of Science in de criminologische wetenschappen. 2020. 93 blz.

Paul Beloy & Frank Van Laeken, **We have a dream!**

Racisme vroeger en nu.

Antwerpen: Houtekiet. 2022. 309 blz.

Denise Benvotato & Karel Van Nieuwenhuysse, **Confronting "dark" colonial pasts**
A historical analysis of practices of representation in Belgian and Congolese schools, 1945–2015.

In: *Paedagogica Historica*. (56)3. June 2020. p. 293-320.

Pieter Boons & Sandrine Collard (Eds.), **Contemporary Artists Tracing Colonial Tracks: Congoville.**

Hedendaagse Kunstenaars Bewandelen Koloniale Sporen.

Leuven: Leuven University Press. Juni 2021. 272 blz.

Marie Louise Borremans, **De Afrikaanse keuken van Marie Louise**

De charmes en geuren van Afrika.

Roeselare: Roularta Books. Oktober 2006. 114 blz.

Dounia Bourabain, **'Kunt u mij helpen?'**

Intersectionele praktijktesten naar alledaagse discriminatie in kledingwinkels.

Brussel: Vrije Universiteit. Economische & sociale wetenschappen & Solvay Business School. Sociologie. Master Thesis. 2017. 86 blz.

Griet Brosens, **Congo aan den Yser**

De 32 Congolese soldaten van het Belgisch leger in de Eerste Wereldoorlog.

Antwerpen: Manteau/WPG. 2013. 304 blz.

Chiara Candaele, **Mother Metropole:**

Adoptions of Rwandan Minors in Postcolonial Belgium (1970-1994).

In: *BMGN - Low Countries Historical Review*. (135)3-4. 2020. p. 209–233.

Lucas Catherine, **Het dekoloniseringsparcours**

Wandelen langs Congolees erfgoed in België.

Berchem: EPO. 2019. 251 blz.

Eerder verscheen: Lucas Catherine, Wandelen naar Kongo : langs koloniaal erfgoed in Brussel en België. Berchem: EPO. 2006. 139 blz.

Jef Cauwenberghs, **Wandelen tussen Wolkenkrabbers**

Sociaal geheugen en identiteit in de context van Black History Month.

Leuven: KU Leuven. Sociale Wetenschappen. Sociale en Culturele Antropologie.

Masterscriptie. 2019. 98 blz.

Bambi Ceuppens, **Congo made in Flanders?**

Koloniale Vlaamse visies op Blank en Zwart in Belgisch Congo.

Gent: Academia Press. 2003. LXXII, 856 blz.

B. Ceuppens (Red.), **Pietpraat**

Over Zwarte Piet in België.

Antwerpen /Amsterdam: Houtekiet. 2018. 252 blz.

Met bijdragen van onder anderen Rik Pinxten, Dalila Hermans, Mireille-Tsheusi Robert, Heleen Debeuckelaere, Vanessa Joosen, Sofie Van Bauwel, Els Veraverbeke, Evelien Jonckheere en Françoise Lempereur.

Naima Charkaoui, **Racisme**

Over wonden en veerkracht.

Met een woord vooraf van Bruno Vanobbergen.

Berchem: Uitgeverij EPO. 2019. 207 blz.

Tinotenda Chibebe, **The black opportunity**

Conversations on venture capital and afropean entrepreneurship.

S.I. : New degree. 2021. 261 p.

Filip Claus, Kathleen Ghequiere & Sibö Kanobana, **De bastaards van onze kolonie**

Verzwegen verhalen van Belgische metissen.

Roeselare: Roularta Books. 2010. 251 blz.

Joris Corthouts & Jeroen Scheerder, **Zwarte voetbalspelers tussen witte lijnen**

Sociaalwetenschappelijk onderzoek naar raciale verschillen in de Belgische eerste voetbalklasse.

Beleid & Management in Sport 33.

Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid. 2017. 70 blz.

Maarten Couttenier, **Congo tentoongesteld**

Een geschiedenis van de Belgische antropologie en het museum van Tervuren (1882-1925).

Leuven: Acco. Augustus 2007. 445 blz.

Piet Creve & Daphné Maes, **Project onder de loep**

'Vogels die niet vliegen gaan dood.'

30 jaar Ghanezen in Gent en Oost-Vlaanderen.

In: Brood & Rozen. (20)3. 2015. blz. 60-65.

Lukas De Block, **Het 'witte' doek achterhaald**

De verbeelding van een superdivers Vlaanderen in recente fictiefilms Black, Problemski Hotel en Belgica.

Gent: Universiteit Gent. Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen. Vakgroep PS01. Master of Science in de communicatiewetenschappen: film- en televisiestudies. 2017. 31 blz, bijlagen & USB-stick.

Gille De Bruycker, **Zwarte Parels**

Een inhoudsanalyse naar het gebruik van raciale stereotypen in Belgische sportkranten.

Gent: Universiteit Gent. Faculteit Politieke en Sociale wetenschappen Vakgroep Communicatiewetenschappen. Masterscriptie. 2012. 128 blz.

Amber De Clerck, **Unpacking Cultural Logics**

A Rhetorical Listening Analysis of the Public Black Pete Debate in Flanders.

In: Critical Arts. A South-North Journal of Cultural & Media Studies. (36)1/2.

February – April 2022. p. 53-66.

Katrien De Graeve & Sibö Kanobana, **Black identity-making in Flanders**

Discourses and cultural practices among transracial adoptive families and black native speakers of Flemish.

In: Adoption and multiculturalism: Europe, the Americas, and the Pacific. University of Michigan Press. 2020. p.199-222.

Manon Dekien, **'Gelijk zwarte beeren op eene foor'?**

Congolese en Senegalese dorpen op de Belgische wereldtentoonstellingen van de belle époque.

Een onderzoek naar de representatie van de zwarte 'ander' en naar momenten van interactie tussen blank en zwart (1885-1913).

Gent: Universiteit Gent. Geschiedenis. Masterscriptie. 2014. 335 blz.

M. Delvou, **De mensenzoo als superioriteitsbeleving in de negentiende eeuw**

Beelden van Congolezen op de Wereldtentoonstelling, Antwerpen 1894.

Gent: Universiteit Gent. licentiaatsverhandeling. 2004. 2 delen.

Sarah Demart, Bruno Schoumaker, Marie Godin & Ilke Adam, **Burgers met Afrikaanse Roots**

Een portret van Congolese, Rwandese en Burundese Belgen.

Brussel: Koning Boudewijn Stichting. 2017. 224 blz.

Katleen De Ridder, Johnny Van Hove, Ico Maly, **Media & racisme**

Brussel: Indymedia. 2009. 98 blz.

Melanie De Troyer, **The Legacy of Black Feminism in Belgium**

Qualitative research of the legacy of Black Feminism within the organisational and political work of contemporary Belgian feminist organisations.

Gent: UGent. Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen. Master of Science in Conflict and Development Studies. Mei 2021. 114 p.

Anke Dewilde, **Migratiepatronen van asielzoekers in Europa met bijzondere aandacht voor zwart-Afrikanen in België**

Leuven: KUL. Faculteit Wetenschappen. Departement Geografie-Geologie. 2000. X, 134 blz.

Verhandeling ingediend tot het behalen van de graad van licentiaat in de Geografie.

Thomas Dirven, **'Souls as dark as their skin' or 'bright black gentlemen'?**

The ambivalent discourse about Congolese 'petits boys' in Belgium (1885- 1914).

Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. Faculty of Arts. Master of Arts in History. 2021-2022. 70 p.

Mareen Duru, **Diaspora, food and identity**

Nigerian migrants in Belgium.

Bruxelles: P.I.E. Peter Lang. 2017. 311 p.

Teresa Esposito, **Black Ethiopians and the origin of 'materia prima' in Rubens' images of Creation**

In: Oud Holland – Journal for Art of the Low Countries. (133)1. 2020. p.10-32

Z.A. Etambala, **Kongo en de Kongolezen op de Belgische wereldtentoonstellingen**

In: M. Derez, G. Bousset & C. Coppens, De wereld ten toon. Wereldtentoonstellingen in de Universiteitsbibliotheek, 1851-1992.

Leuven: Roegiers, 1992. 148 blz.

Lin Faes, **De visie van Eritrese en Somalische vluchtelingen op de geestelijke gezondheidszorg in België**

Gent: Universiteit Gent. Faculty of Arts and Philosophy. African Studies. Master Thesis. 2019. 121 blz.

Pierre-Philippe Fraiture, **Unfinished Histories**
Empire and Postcolonial Resonance in Central Africa and Belgium.
Leuven: Leuven University Press. 2022. 425 p.

Milton A. George, **Het Afro-Caribische concubinaat als sacramenteel partnerschap**

Pogingen naar een theologische en kerkrechtelijke herevaluatie en aanvaarding van het concubinaat bij de Afro-Caribische bevolkingsgroepen.
Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. Licentiaat in het Kerkelijk Recht. 2001. XXX, 106 blz.

Idesbald Goddeeris, **Colonial streets and statues**

Postcolonial Belgium in the public space.
In: Postcolonial Studies.(18)4. 2015. p. 397-409.

Idesbald Goddeeris, **Square de Léopoldville of Place Lumumba?**

De Belgische postkoloniale herinnering in de publieke ruimte.
In: Tijdschrift voor Geschiedenis. (129)3. 2016. blz. 349-372

M. Godin, B. Herman, A. Rea & F. Thys, **Moroccan and Congolese Migrant Organizations in Belgium**

In: A. Portes & P. Fernandez-Kelly (Eds.), The State and the Grassroots: Immigrant Transnational Organizations in Four Continents.
New-York: Berghahn Books. 2015. p.189-211.

Axel Mudahemuka Gossiaux, **Decolonising Arts and Culture in Belgium**

Some clues from the Black Out media.
In: Anthropological Journal of European Cultures. (30)2. September 2021. p.132-140.

N. Grégoire, **Identity politics, social movement and the state**

Pan-African' associations and the making of an 'African community' in Belgium.
In: African Diaspora. (3)1. 2010. p. 159-181.

Nicole Grégoire, **Faire avancer la communauté**

Diasporas africaines et associationnisme panafricain en Belgique.
Bruxelles: Université Libre de Bruxelles. Thèse présentée en vue de l'obtention du grade de Docteur en Sciences politiques et sociales. 2013. V, 351 p.

N. Grégoire & M. Ntambe, **Afro Women's Activism in Belgium**

Questioning Diversity and Solidarity.
In: A. Emejulu & F. Sobande (Eds.), To Exist is to Resist: Black feminism in Europe..
London: Pluto Press. 2019. p. 63-65.

Lauren Griesedieck, **Monuments, Movements, and Memory**

Perceptions of Colonialism in Belgium following the Black Lives Matter Movement.
Gent: UGent. Politieke en Sociale Wetenschappen. Master of Science in Conflict and Development Studies. 2022.

Bernadette van Haute, **Black tronies in seventeenth-century Flemish art and the African Presence**

In: De Arte. 91. 2015. blz. 18-38.

Bernadette van Haute, **The black servant in portrait, genre and still-life painting in the Spanish Netherlands**

In: Image & Text: a Journal for Design. no 30.1. Edited by Fatima Cassim, Rory du Plessis. Pretoria, 2017. p. 7-37.

Dalilla Hermans, **Het laatste wat ik nog wil zeggen over racisme**

Betoog tegen iedere vorm van racisme.

Gent: Borgerhoff & Lamberigts, Gent. 2020. 109 blz.

Sarah Heynssens, **De kinderen van Save**

Een geschiedenis tussen Afrika en België.

Kalmthout: Polis. 2017. 378 blz.

--- Luisterboek: Brussel: Luisterpunt, 2017.

Geschiedenis van de kinderen van Belgische kolonialen en Afrikaanse vrouwen, die na de dekolonisatie begin jaren zestig naar België werden overgebracht om daar op te groeien in pleeggezinnen.

Alain van Hiel, **Iedereen racist**

De multiculturele droom ontleed.

Leuven: Lannoo Campus. Mei 2016. 302 blz.

Jean-Pierre Jacquemin (Red.), **Racisme, donker kontinent**

Clichés, stereotiepen en fantaziebeelden over zwarten in het koninkrijk België.

Vert. uit Frans: Raf Custers, Willy Devos, e.a.

Brussel: NCOS-Wit over Zwart/Le Noir du Blanc. 1991. 205 blz.

Uitgave n.a.v. de tentoonst.: Wit over zwart/Le noir du blanc.

--- G. Van Geertruyen, Van monsters, heidenen en grote kinderen

De beeldvorming over Afrikanen in de westerse geschiedenis.

blz. 19-44.

--- Gedaanteverwisselingen van een heldendicht: Kongo in de geschiedenis-
leerboeken.

blz. 45-56.

--- Een pseudo-wetenschappelijke kijk op de zwarte medemens : honderd jaar
aardrijkskunde op school.

blz. 57-72.

--- P. Wymersch & K. Bogers, Een tropisch decor voor de blanke intelligentsia

De etnografie in de koloniale en postkoloniale literatuur in Vlaanderen.

blz. 73-90.

--- Van immigrant tot gekolonizeerde: het anderszijn aan de boorden van de Maas.

blz. 127-144.

--- De weg naar de derde wereld : geplaveid met goede voornemens? De boodschap
achter het discours (de taal van de NGO's over Afrika en de Afrikanen).

blz.170-178.

Sibo Rugwiza Kanobana, **A black perspective on the language of race in dutch**

In: Journal of Linguistic Anthropology. (31)2. 2021. p. 271-274.

Sibo Kanobana, **Black Brussels**

Mapping Black Europe: monuments, markers, memories.

In: Public and Applied History 7. 2023. p. 49-68.

Georges Kamanayo Kazungu, **Tussen twee werelden**

Een leven in Europa en Afrika.

Antwerpen: Polis. 2020. 270 blz.

Noémie Lepouttre, **Een cognitief perspectief op racisme**

De rol van cognitieve vaardigheden en cognitieve motivatie.

Gent: Universiteit Gent. Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen.

Vakgroep PP07. Master of Science in de psychologie: bedrijfspsychologie en personeelsbeleid. 2017. 51 blz.

Nicholas Lewis, **Het heden van het koloniaal verleden**

Een kritische gids over de Belgische kolonisatie van Congo en hoe die tot op vandaag racistische stereotypering blijft versterken.

Oorspr. titel: Colonial tales, trails and traces: a critical guide to understanding Belgium's colonisation.

Antwerpen: Luister. 2022. 223 blz.

K. Louw, **Beyond Afropolitan & other labels**

On the complexities of dis-othering as a process.

BOZAR. 2019. 175 p.

Texts by Véronique Clette-Gakuba, Sandrine Colard, Loucka Fiagan, Krzysztof Gutfranski, Maria Herold, Wouter Hilliart, Tonica Hunter, Ama Koranteng-Kumi, Marissa Lobo, Kathleen Louw, Chiara Marchini, Naomi Ntakyica, Johny Pitts, Jonas Leonhard Tinius.

Stefanie Maes, **Onderzoek naar verenigingsleven van zwarte Afrikanen in Antwerpen**

Antwerpen: Universiteit Antwerpen Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen.

Eindverhandeling licentiaat in de communicatiewetenschappen. Juni 2006. 81 blz.

Djia Mambu, **Peau noire, médias blancs**

Stigmatisation des Noirs et de l'Afrique dans la presse belge et française.

S.l.: Kandika, 2018. 195 p.

Billie Martiniello & Pieter-Paul Verhaegh, **In the Name of the Neighbor**

The Associations between Racial Attitudes, Intergroup Contacts, Ethnic Diversity, and the Perception of Names in the Dutch Speaking Part of Belgium.

In: Society (New Brunswick). (60)1. 2023. p.78-92.

J. Mazzocchetti, **Migrations subsahariennes et condition noire en Belgique**

A la croisée des regards.

Louvain-La-Neuve: Academia. Investigations d'Anthropologie Prospective; 8. 2014. 519 p.

E. McGrath, **Rubens and his black kings**

In: Rubens Bulletin II. 2008. Blz. 87-101.

Anthony Moens, **Rotte appels of een rotte appelboom?**

Millennials met een Sub-Saharaanse achtergrond en de politie in België: een intersectioneel ervaringsonderzoek

Gent: Universiteit Gent. Sociale wetenschappen. Gender en Diversiteit. 2021-2022. 78 blz.

Suzanne Monkasa, **De vrouwen van de Congolese diaspora in België nemen het woord / Les femmes de la diaspora congolaise de Belgique s'expriment**

Platform van de vrouwen van de Congolese diaspora in België.

Bruxelles: Chantiers d'Afrique. 2017. 224

Anne Morelli (Red.), **Geschiedenis van het eigen volk**

De vreemdeling in België van de prehistorie tot nu.

Leuven: Kritak. 1993. 340 blz.

Elizabeth McGrath, **Black Bodies and Dionysiac Revels Rubens' Bacchic Ethiopians**

In: Rubens and the Human Body. 2018. p. 291- 316.

Gilbert Nyatanyi, **Symfonie van zwart in wit**

Zwarte Afrikanen in België.

Brussel: Regionaal Integratiecentrum Foyer. 2007. 218 blz.

Ella Neirinck (Red.), **Wet tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden**

Belgische Liga voor de Verdediging van de Rechten van de Mens (Brussel).

[Brussel]: Mecaprint, 1981. 40 blz.

Don Moussa Pandzou & Lieven Miguel Kandolo, **Yaya na Leki**

Voorwoord van Nyanchama Okemwa.

Berchem: Uitgeverij EPO. Februari 2021. 132 blz.

Hoe voelt het om als zwarte Belg, met roots in de kolonies, op te groeien in België anno nu? Hoe voer je de gezamenlijke en eenzame strijd voor gelijkwaardigheid?

Wim Peumans, **Charlie Russell Wheaton**

A gay black American immigrant in Europe.

Narrative ethnography as a critique of ethnographic typification.

In: Ethnographica 8. 2008. p. 65-87.

Francois Ryckmans, **Mémoires noires**

Les Congolais racontent le Congo belge 1940-1960.

Bruxelles: Racine. 2010. 297 p.

Z. Sioen, **Congo tentoongesteld**

De Congolese sectie op de Belgische werelddtentoonstellingen (1885-1935) of de zoektocht naar een plaats voor de zwarte in een koloniale maatschappij.

Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. Geschiedenis. Licentiaatsverhandeling. 1995.

Matthew Stanard, **The Leopard, the Lion, and the Cock**

Colonial Memories and Monuments in Belgium.

Leuven: Leuven University Press. 2019. 338 p.

Rebecca Thys, **Opportunities, obstacles and resistances**

The political participation by Brussels based Belgian Moroccan, Belgian Turkish and Belgian Congolese organisations.

Bruxelles: Université Libre de Bruxelles. Thèse de doctorat en sciences politiques et sociales. July 2017. 451 p.

Wouter Vanacker, **Het imposante zwarte lichaam vs. Het superieure blanke intellect**

Een onderzoek naar raciale stereotypering in de Vlaamse voetbalverslaggeving. Gent: Universiteit Gent. Communicatiewetenschappen. Afstudeerrichting Journalistiek. Masterscriptie. 2018. 27 blz.

Neel Vanassche & Antoinette Verhage, **Racisme en etnisch profileren door politie: in België?**

In: L. Gunther-Moor, J. Janssen, M. Easton & A. Verhage (Eds.), Ethnic profiling en interne diversiteit bij de politie. Maklu. Cahiers Politiestudies. (35) 2015. blz. 35-58.

Anke Van den Broek, **Want al ben ik zwart als roet, 'k meen het wel goed**

De evoluerende representatie van de knecht van Sinterklaas in Belgische kranten (1850-1970).

Antwerpen: Universiteit Antwerpen. Geschiedenis. Masterproef. 2021. 36 blz.

Leonie Van Gerven, **'Niemand beweert dat met Instagram alleen de wereld gaat veranderen'**

Een kwalitatief onderzoek naar activisme via Instagram bij jongeren naar aanleiding van Black Lives Matter.

Leuven: KU Leuven. Sociale wetenschappen. Communicatie. 2020-2021. 65 blz.

Frank Van Laeken & Paul Beloy, **Vuile zwarte**

Racisme in het Belgische voetbal.

Antwerpen: Houtekiet. 2016. 228 blz.

Fien Van Rosendaal, **Spraaknormen over raciale en etnische diversiteit**

Een vergelijking tussen generaties.

Antwerpen: Universiteit van Antwerpen. Master in de Sociologie. 2022. 43 blz.

Guy Vanthemsche, **Congo**

De impact van de kolonie op België.

Tielt: Lannoo. 2007. 328 blz.

Peter Verlinden, **Zwarte trots, witte schaamte?**

Over kolonialisme en racisme.

Gorredijk: Sterck & De Vreese. 2020. 160 blz.

Gustaaf Verswijver (Red.), **Schatten uit het Afrika-Museum Tervuren**

Tervuren: Koninklijk Museum voor Midden-Afrika / Antwerpen / Rotterdam: De Vries-Brouwers. 1995. 400 blz.

Uitgave ter gelegenheid van de tentoonstelling 'Verborgene schatten uit het Museum van Tervuren' in het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika te Tervuren van mei tot november 1995.

Vincent Viaene, David Van Reybrouck, Bambi Ceuppens (Red.), **Congo in België**

Koloniale cultuur in de metropool.

Leuven: Universitaire Pers. 2009. 352 blz.

--- Luisterboek. Luisterpunt. 2009.

België schiep Congo, maar schiep Congo ook België? In hoeverre werd het twintigste-eeuwse België gevormd door zijn kolonie? Deze interdisciplinaire bundel belicht de invloed van de kolonie op de Belgische cultuur en samenleving.

Amandine Warrens, **Black History Month in België**

Een onderzoek naar de manier waarop de organisatie Black History Month Belgium omgaat met geschiedenis. Een vergelijkende studie tussen Black History Month in de Verenigde Staten en België.

Gent: UGent. Faculteit Letteren en Wijsbegeerte. Master of Arts in de geschiedenis. 2021.

Emilie Willems, **De invloed van sociale netwerken op migratie en integratie**

Studiecase: Congolese migranten in België.

Brussel: VUB. Faculteit Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen & Solvay Business School. Masterproef. 2012. 119 blz.

Maurits Wynants, **Van Hertogen en Congolezen**

Tervuren en de koloniale tentoonstelling van 1897.

Tervuren: Koninklijk Museum Voor Midden-Afrika. 1997. 234 blz.

Afrikaanse studenten in België

Verslag van een sociologisch onderzoek betreffende de studenten van het hoger onderwijs / door een studiegroep van het Afrika huis.

Brussel: Afrika Huis. 1982. 65, 16 blz.

De wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden

Rechtspraak.

Brussel: Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding. 1999. VI, 392 blz.

Discriminatie/Diversiteit

Tijd voor een interfederaal actieplan tegen racisme.

Jaarverslag 2013.

Brussel: Interfederaal Gelijkekansencentrum. Mei 2014. 185 blz.

Discriminatie van personen van Afrikaanse origine

Sint-Gillis: Unia. 2022. 50 blz.

---

* Het begrip zwart is in dit overzicht ruimhartig gehanteerd.

(Auto-)biografische publicaties van / over zwarte Nederlanders & Belgen zijn in een apart bestand ondergebracht. Dat geldt ook voor literaire publicaties en kinderboeken & jeugdliteratuur. In dit overzicht worden proefschriften en masterscripties van zwarte wetenschappers vermeld wanneer het gaat om onderzoek naar racisme, discriminatie of ervaringen in Nederland of België. Dissertaties van bijvoorbeeld Zuid-Afrikaanse theologen in Nederland zijn in dit bestand niet opgenomen. Van de publicaties die ten dele betrekking hebben op zwarte Nederlanders – zoals discriminatie en etnisch profileren is slechts een bescheiden selectie vermeld. Overheidsdocumenten en parlementaire stukken blijven vrijwel geheel buiten beschouwing. Cursief weergegeven publicaties zijn onder embargo of nog niet gepubliceerd.

Zwart in Nederland & België.

(Auto-)biografische publicaties.

November 2023. 37 blz.

Literaire publicaties zijn te vinden in:

Zwart in Nederland & België:

Fictie.

November 2023. 82 blz.

Zwart in Nederland:

Kinderboeken & jeugdliteratuur

Oktober 2023. 14 blz.

** Zie voor meer informatie:

Beeld van Nederland

Nederland door de ogen van buitenlanders & Nederlanders.

Juni 2023. 30 blz.

Het verhaal van vluchtelingen & migranten in Nederland & België

Autobiografische & biografische publicaties vanaf 1990.

Mei 2023. 204 blz.

Migranten & vluchtelingen in kinderboeken & jeugdliteratuur

November 2022. 56 blz.

Nieuwsbrieven, tijdschriften & websites over vluchtelingen, migranten & de kleurrijke samenleving

Juni 2023. 86 blz.

Vluchtelingen, migranten, de multiculturele samenleving & de politiek

Publicaties over asiel, migratie- & integratiebeleid in Nederland.

Oktober 2020. 60 blz.

Vluchtelingen, migranten & de multiculturele samenleving in de Nederlandse & Vlaamse literatuur

Augustus 2023. 376 blz.

Lokaal

Vluchtelingen & migranten in lokaal perspectief

Februari 2022. 203 blz.

Vreemdelingen, vluchtelingen, migranten & multicultureel Amsterdam

November 2021. 138 blz.

Literatuur van & over vluchtelingen, migranten & etnische minderheden in multicultureel Amsterdam

Januari 2022. 158 blz.

Vreemdelingen, vluchtelingen, migranten & multicultureel Den Haag

April 2021. 22 blz.

Vreemdelingen, vluchtelingen, migranten & multicultureel Rotterdam

Mei 2021. 41 blz.

Literatuur van & over vluchtelingen & migranten in Utrecht

Januari 2022. 28 blz.

Vluchtelingen, migranten, vreemdelingen & multicultureel Utrecht

November 2022. 99 blz.

Correcties, aanvullingen en commentaar op dit overzicht zijn zeer welkom:
evdbergh@ziggo.nl

Erik van den Bergh
23-11-2023